

ANDREJ CHUDOBA

egy nyár a széplős szüzzel

Európa

Andrej Chudoba a mai szlovák irodalom egyik jellegzetes egyénisége. Költőként indult, s ez későbbi prózai műveire is rányomta bélyegét. Nyelve rendkívül gazdag, színes, lírai. A verseskötete után sorban megjelenő prózai munkái közül a közelmúltban az ISTEN VELED, CYRANO című elbeszéléskötetével ismerkedett meg a magyar olvasó.

Az EGY NYÁR A SZEPLŐS SZÜZZEL című kisregény Chudoba legjobb prózai művei közé tartozik. Hőse egy romantikus tanító, aki detektívregénybe is beillő bonyodalom központjába kerül egy váratlan telefonismeretség révén. A tanító és rejtélyes beszélgetőpartnere, a szeplős lány között különleges lelki kapcsolat alakul ki, de személyesen sohasem ismerik meg egymást. Hőseinek sokszínűen ábrázolt érzelmi világa mögött az író mindig a társadalom erkölcsi normáit keresi.

ANDREJ CHUDOBA

EGY NYÁR A SZERPLŐS SZŰZZEL

FORDÍTOTTA

KOPASZ CSILLA

ANDREJ CHUDOBA

**egy nyár
a széplős
szüzzel**

**EURÓPA
BUDAPEST 1977**

161466

A városka felső végén laktam. A ház egy dombon állt, körülötte gyümölcsöskert. Reggelente kimentem a verandára; a folyócskához lejtő földeket láttam, a kis folyón túl pedig a vágásokkal barázdált hegyhátat. A tulajdonos felépítette a házat, aztán elköltözött a vidékről. A felesége miatt. Az asszony nem tudta megszokni a városkát. A két szobából egyet fenntartott magának arra az esetre, ha nyáron egy-két hétre visszajön.

Tavasszal költöztem a házba. Ifjú feleségemnek tetszett a lakás. Van benne vízvezeték, villany, sőt telefon is. De a feleségem csak egy hónapig lakott itt. Az orvos foltot talált a tüdején. Szanatóriumba ment. Egész nyáron egyedül laktam a házban.

A szobám tágas és tarka.

Az egyszerű fehér falak között színes tárgyak ötlenek az ember szemébe: könyvekkel és folyóiratokkal teledobált alacsony dívány, fölötte az északi éggömböt ábrázoló nagy fali csillagtérkép, a fehér éjjeliszekrényen telefon, kerek fekete asztalka, rajta gramorádió, alacsony kőrisfa ebédlőszekrény, benne csészék, ébresztőóra, drótból készült lovacska, viaszszarvas, kis üvegek, képeslapok, az asztalon gyorsforraló, hamutartó, iránytű, levélnehezék (egy üveggömb, a belsejében lila masni), gumin függő majom, sötét szemüveg, kétkarú kovácsoltvas gyertyatartó, váza és egy kagyló.

Dél előtt rendszerint nem tartózkodtam otthon. Egy-két órát az iskolában töltöttem; az igazgatót helyettesítettem.

Délután elmentem a strandra, s amikor hazajöttem, lehúztam a rolót, és szorgalmasan tanultam. Augusztus közepe volt, statisztikából és kartográfiából készültem vizsgára.

Forró és viharos nyár volt. Gyakran esett, és eső után langyosak voltak az esték. Szerettem ezeket az estéket a tiszta, változó fényükért, mely az éjféλι napot juttatta eszembe. Átgázoltam az árkokon meg a harmatos fűvön, és mindig ugyanabban a völgyben találtam meg azt a helyet, ahol eső után különös, északi csend honolt. Rendszerint olyankor tértem haza, amikor az égen már kigyúltak a csillagok, s mindig hoztam magammal egy falevelet vagy fűszálat. Aztán a karosszékben üldögéltem, s hallgattam a hegyaljai városka esti hangjait.

... Akkor éppúgy pihentem. A falon foszlányfelhők lilá árnyéka hullámozott. Hátam mögött éreztem a halvány rózsaszín fákat és háztetőket. Félíg lehunytam a szemem, pilláimon keresztül egy törött tükörbe néztem; világoskék szalagon függött a falon. (A feleségem kabálája, emlék a diákokthonból.) Feleségem arca villogott előttem.

Az előbb beszélgettem vele. A szobát még az ő szavai töltötték be, szomorú és keserű szavai. El akartam felejteni a szavait. Egy tárgyat kerestem, amely elterelné a gondolataimat.

Hányatt feküdtem, fülemhez szorítottam a kagylót.

Behunytam a szemem, s hallottam a hullámverés morajlását, sőt a sirályok vijjogását és a daru berregését...

... Felberregett a telefon.

Félretettem a kagylót, és a készülék után nyúltam. Női hang jelentkezett, de nem Helena, a postáslány.

— Ki beszél? — kérdeztem.

— Azt nem mondhatom meg.

— Rendben van... mit óhajtsz?

— Beszélgetni akarok magával.

— Miről?

— Csak úgy... A hangját akarom hallani.

- A hangomat? Talán énekeljek valamit?
- Ne gúnyolódjék, kérem.
- Bocsásson meg, asszonyom... vagy kisasszony?
- Lány vagyok.
- Hogy hívják?
- Lika.
- Ez a neve?
- Nem. De mindig azt szerettem volna, hogy így hívjanak.
- Hogy néz ki?
- Jól.
- Tehát hármásra.
- Megint gúnyolódik.
- Dehogy... Csak rosszul sikerült tréfa volt.
- Haragszik rám? Megzavartam?
- Nem is... pihengettem.
- A felesége hívását várta?
- Ismeri?
- Nem... nem ismerem. De magát ismerem.
- Ne mondja. És honnan ismer?
- Azt nem mondom meg, de ismerem magát. Tudom, hol lakik, és tudom, hogy egyedül van.
- Talán fel akar vidítani.
- Ne beszéljen így. Nem illik magához. Ez nem maga.
- Jól van. És hogy beszéljek?
- Úgy, mintha szemben ülnék magával.
- Nem valami könyvben olvasta ezt?
- Néha olvasok.
- Diáklány?
- Volt diáklány. Jelenleg érdekes foglalkozásom van.
- Honnan hív?
- A szobámból.
- Mit csinál?
- Magam alá húzott lábbal ülök a díványon.
- Miért nem akarja, hogy megismerjem?
- Majd egyszer biztosan megtudja. Egész biztosan. Ígérem.

— És ha azt mondom, hogy egyáltalán nem érdekel?
— Ne, ezt ne tegye. Próbáljon megérteni. Tudom, hogy ez furcsa, de bírja ki velem legalább egy hónapig. Nagyon kérem.

— Tulajdonképpen mit akar tőlem?

— Azt akarom, hogy mindig vegye fel a telefont, ha hívom.

— Hát jó. És miről beszéljek?

— Amiről akar.

— És ha nem érdekli majd magát?

— Minden érdekel, amit mond. A hangját akarom hallani.

— A hangomat? Azt hiszem, ez a legunalmasabb hang, amit valaha is hallottam.

— Ócsárolja magát.

— Hát a feleségem?

— Hiszen a hangom nem bántja! S mivel maga nem ismer engem, még csak gondolatban sem vétkezhet.

— Na és az ismerőseim? Azt hiszi, hogy senki se tud meg semmit?

— Biztosan nem. A beszélgetéseinkről csak egy ember fog tudni. Az, aki lehetővé is teszi.

— Helena.

— Igen, ő, de biztosítom magát, hogy hallgatni fog.

— Hát nem tudom... Mindenesetre bolondos ötlet.

— Nagyon kérem... Nem kívánok magától semmi olyat, ami hírbe hozhatná. Csak egy kis megértést kérek. Beleegyezik?

— Egyedül van?

— Teljesen egyedül. Csak a macska van itt meg én.

— Milyen macska?

— Ó, már megint kérdez! Maga egyáltalán nem akar válaszolni.

— Akarok... csakhogy maga túl gyorsan várja a feleletet. Gondolkodnom kell egy kicsit a dologról.

— Akkor majd holnap kérdezem meg.

— Nem bánom.

Meglepetten elhallgatott, majd még halkán elrebecgte:

— Jó éjszakát. Örülök, hogy hallhatom a hangját.

Lika letette a kagylót, és a hallgatóban távoli, magányos villám reccsent. Bámultam a majom riadt arcába, és az ismeretlen hang lassanként a tudatomba hatolt. Agyamból sárga lepke röppent ki, fénylő ponttá változott, és eltűnt a sötétkék égbolton...

Kintől kerézkörgést, kavicsosírkörgést, rugónyikorgást és paták dobogását hallottam. Az állami gazdaság kocsija volt. Azelőtt is igen gyakran hallottam, de sosem érzékeltem olyan élesen, mint most. A sötétkék kör legközepéből, egyenesen emlékezetem fókuszából jött.

A fülledt sötétség felé fordultam, és láttam, amint a város alsó végén kigyulladnak a neonfények. Eszembe jutott Helena, a postáslány. A posta fölötti romantikus síkátorban lakott. Az első pillanatban roppant egyszerűnek találtam mindent. Felhívom Helenát, és megkérdezem, ki telefonált. De hasztalan csengettem. A postán senki sem jelentkezett.

Tanácsstalanul letettem a kagylót, és arccal a sötétkék térkép felé fordultam. Bámultam a két méter átmérőjű kört, a fényes csillagképeket, a színes övezeteket. A kör szokatlanul idegenül hatott rám. Láttam ugyan a csillagképeket meg az övezeteket, de semmit sem juttattak az eszembe, nem váltották ki belőlem a szokásos képzeteket és gondolatokat. Mintha hirtelen kiürült volna az agyam. Eltűntek a képek, amelyeket az emlékezetem rajzolt a körbe.

Ez természetesen meglepett. A sötétkék kör volt az emlékezetem. Ide jegyeztem fel a gondolataimat és az emlékeimet, a múltat és a jövőt. A sötétkék kör lett az én tulajdon megismételhetetlen terem. A csillagok és vonalak mozdulatlan helyzete sajátos értelmet kapott. Erre összpontosítottam, akár a varázsló az üveggömbre. Az idővel körülhatárolt események a térben színhellyé változtak. Egybeforrtak valamelyik csillaggal, vonallal vagy folttal. Az események ilyenképpen megteremtették a maguk különös jelét, s ezt csak én értettem.

A sötétkék kör ugyanakkor jel is volt. Szimbolikusan

jelölte a teret, amely csak az én képzeletemben létezett. Úgy emlékeztem rá, mint ahogyan egy álombeli színhelyre emlékezik az ember. A kör bűvőhely lett, a feledés menedéke, Nemo kapitány ablaka. Lenyűgöző dolgokat figyeltem rajta keresztül: az elveszett világ fényét és zöldjét, a tájat, ahonnan jöttem, csíkos halakat az erdők fölött, szikrázó korallokat, amelyek óriás gombaként nőnek ki a hegyek csúcsából, a föld végtelenségét és a halál nemlétét, a koordináták megszűnését, melyek egy meghatározott, megváltozhatatlan helyre predesztinálnak bennünket...

Mindössze egy évvel ezelőtt házasodtam meg. Minden estét a feleségemmel töltöttem. Most azonban nem volt velem. Csak valamikor ősz utóján jön haza. Egyedül voltam, mert a feleségem csak nagyon rövid ideig élt a házban, nem volt rá ideje, hogy a tárgyakba lehelje a jelenlétét; az egyetlen tárgy, amely mélyebben összekötött vele, a törött tükör volt, az imént éppen abba bámultam.

Nem csoda, hogy a feleségem távozása után visszatértem régi szokásaimhoz. Esténként jártam a környéket, mint legénykoromban. Nem volt semmi, ami az üres házhoz kötött volna, egyelőre csak a mennydörgés és a villámlás töltötte be a lakást. A fülledt sötétség és a mennydörgés még fokozta sivárságát és magányosságát. Gyakran hirtelen felébredtem, gondolataim nem hagytak aludni.

Rendszerint ittam valamit, és belemerültem a sötétkék körbe.

Most is ezt tettem.

Ittam egy pohárka gint, elmerültem az üstökösök világában, de nem nyugodtam meg. Minduntalan hallottam a kerékcörgést. Az utcai fény órlási kereket vetített a sötét körre. A pirosan forgó küllők mozgásba lendítettek a vonalakat és a csillagképeket. Csak a piros nap, a zöld ég, a sárga csészék, a tarka dombvidék és az eső kopogását elűző női hang maradt a helyén.

Csaknem szakasztott olyan volt, mint a telefonáló nő hangja. Ezért csak most jutott eszembe, hogy valaki csu-

pán tréfát űzött velem. Talán el is fogadom ezt a feltevést, ha nem vésődik belém az a női hang. Viszont a hang roppant ismerős és meggyőző volt. Úgy tetszett, nem hallgatom, hanem emlékezem rá. A kimondott szavakat nem vettem figyelembe, csak a szavak rejtett értelmét fogtam fel. Úgy fogtam fel, mint a gyermek, aki a hangjáról ismeri fel az embert. A hangban kiáltás volt és őszinte szorongás, felidézte a nőt meg a helyet is, ahol először találkoztam vele. Valóságos nő volt, akit szenvedélyesen vártam, amikor gyermeki lelkem férfitestet öltött. Ebben a nőben keveredett össze az elképzelés a valósággal, fonódott össze a bűn a tisztasággal. Megtestesítette bonyolult mivoltomat, meghatározta életem összekuszálódott görbéit, amelyeket jelképesen a sötétkék kör görbél fejeztek ki. Ösókként, elsódlekes rezdülésként, rendszeresen visszatéró álmotöredékként létezett. Valahol a sötétségben, a tudatom alatt együtt éltem vele. Csillogó kővé vált, mely beragyogja a mélységet, nádszállá, melyen keresztül lélegzem...

A szobát megvilágította az esti felhók visszavert fénye. Kimentem az udvarra. Valahol levelibéka kuruttyolt. Úgy tűnt fel, hogy távoli sárga tarlót látok. A fák alatt súlyos, sötétkék árnyak heverték.

Fogtam a fejszét, és fát hasogattam. Eróteljesen döngtettem a fejsze fokával a tönköt. Megpróbáltam a távoli ismeretlen lányra gondolni. Józan, személytelen ítéletre törekedtem. A rejtélyt közönséges egyenletként akartam megoldani, pontos logikai mérlegelés segítségével. Minden fantasztikusat és bizonytalanat kizártam, de egyetlen lépéssel sem jutottam előbbre. Hiányzott a kulcs, a válasz az alapvető kérdésekre Kicsoda az ismeretlen lány? Honnan telefonált? Miért telefonált? Hamarosan eltávolodtam a józan fontolgatásoktól, és merő találgatásokba bonyolódtam.

Tűzet raktam, és megfőztem a vacsorát. Megvacsoráztam, aztán lefeküdtem. Be sem takaróztam, mert a szobában fullasztó hőség uralkodott.

Alighogy lehunytam a szemem, ismét hallottam a zör-

gést. Újra láttam a pirosan forgó küllőket, a piros napot, a zöld eget, a sárga csészéket, a sárga tarlót... s a horizonton egy feketébe öltözött nőt. A messzeségbe távolodott, és én követtem. Óriási tarlón és vörös porban gázoltam. Az asszony tisztán feketéllett a világoskék égbolt alatt. Nemsokára eltűnt a láthatárról, s amikor felléptem a horizontra, magányos zöld dombot pillantottam meg a végtelen rónaságon, szőlő, gyümölcsös és bozót nőtte be, buja zöldje a szemet kápráztatta. Nagyon siettem, de a távolság köztem és a nő között egyáltalán nem csökkent. A nő végül is eltűnt a zöld sűrűségben. Közben szemlátomást sötétedett. A domb mintha megnőtt volna, nagyon magassá és meredekké vált. Fölötte felhő fehérlett, a pofájában sárga labdát tartó delfinhez hasonlított. Elindultam felfelé a kanyargó ösvényen. Mindig feljebb és feljebb hágtam, de a domb teteje csak nem bukkant fel. A zöld növényzet hirtelen eltűnt, és magas, fehérlő sziklák jelentek meg előttem. Megtapogattam a szürke, lyukacsos követ, és mászni kezdtem. A széles repedésekben és kiszögellésekben kapaszkodtam meg. Egyre nehezebben és nehezebben hágtam fölfelé. A sziklák egyre fehérebbek és meredekebbek lettek fölöttem, nagy mélyedések feketéllettek bennük, mint óriási koponyában a szemgödrök.

Az egyik ilyen mélyedésben puskás férfira bukkantam. Valószínűleg éjszakai madarakra lesett. Ki ez a nő? — kérdeztem tőle. Ismerem, de nem árulhatom el a nevét — felelte.

Roppant magasan voltunk.

Mélyen alattunk mocsaras öböl nyúlt el, levelek és tündérrózsa borította felszínét. Elöttem széles fennsík terült el. Kögörgetegek között haladtam, melyek nagyon hasonlítottak a modern szobrokra. Mintha egy váratlan homokvihar elpusztította volna a kővé vált emberek sokaságát. Asszonyok és férfiak, egyesek kéz és láb nélkül, mások görcsösen kicsavart végtagokkal. Úgy tetszett, mintha arcukat sós tengeri víz marta volna ki. Szürke mészkőpartot láttam innen: a sziklák között mandula-

fenyők terebélyesedtek. Kimentem a kőfallal elkerített útra. A fal kövei kalózkoponyához hasonlítottak. A göröngyös út fokozatosan lejtett. Zöld növényzet és vincellérházakhoz hasonló házikók tűntek föl. Az egyik előtt kifakult ingben idős ember ült. Arcát, haját és szemöldökét nyári por lepte be. Úgy tetszett, kimerítő mezei munka után pihen. Amikor egész közel értem hozzá, kinyitotta a kunyhó ajtaját. Az ajtó mögött azonban nem helyiség volt, hanem tölgyerdő. Az erdei úton hintó állt, s a hintó ablaka mögött nagy ikonszemű nő ült. Fekete kosztümöt viselt, fehér kesztyűt, széttárt ujjait az üveghez nyomta. A hintó elindult. Rákiáltottam az öregre: „Szóljon neki, hogy várjon meg!” A hintó után futottam, de az aggastyán visszatartott. „Fölösleges, hiszen nincsen álarca. Álarc nélkül elveszett.” „Miféle álarc nélkül?” Az aggastyán megragadta a könyökömet, és azt mondta: „Jöjjön!” Bevezetett egy boltíves helyiségbe. Sárga-fekete álarcokkal volt kirakva. Biztatott, hogy válasszak. Rámutatott az egyikre. Az öreg megdicsért: „Jól választott, ez egy varázsló álarca.”

Kivezetett az útra, és kezével a sötétségbe mutatott. „Az a hegység ott a hóborította Grammosz. Abba az irányba menjen.” Valahol a hullámozó messzeségben valóban hóborította hegység zöldellt. Az út meredeken kanyargott lefelé. Az öreg szamarával együtt előttem haladt; a csacsi tölgyfarózsét cipelt. A fehér kőfal tövében egy férfi aludt, kabátujjára nagy, sárga lepke telepedett.

Hamarosan feltűnt alattam a tenger, mellette egy filigrán kéményű ház. (Bizonyos Quintilianusról maradt rám, akit az örökösei megmérgezték, mert elviselhetetlenül öreg és becsületes volt.) Az út alatt a mandulafenyők tobozokkal megrakott széles koronái zöldelltek... A ház kavicsos talajon áll a vén olajfák alatt. A vaskaput szinte teljesen eltakarják a sűrű tamariszkuszbokrok. Az ablak fölött befalazott kalózkoponyák vigyorognak. A vastag, évszázados cseréptetőt madárpiszok borítja. Az erkélyt régi örmény vasból öntötték, és sárkányfejek díszítik. Az udvar puhá fűvenyén keskeny keréknyomok látszanak...

Szívem a torkomban dobog, amikor kinyitom az ajtót. Az előcsarnokban találok magam. Falait görög travertínó borítja. Körös-körül bölcsek és háziistenek szobrai, római fonott díszítésű kőpadlón állok. A háttérben súlyos, fekete asztal, gyertyatartók, könyvek, kelyhek. Az asztal mögött kőarcú szolgál. „Vár rám itt valaki?” — kérdezem. A kőarc ólommal válik. „Sajnálom, uram.” „A fekete ruhás nő.” Tagadóan ingatja a fejét. „Senki sincs itt, uram.” „Híntón jött ide. Láttam kint a nyomokat...” A férfi szemé démoni zöld színben villog. Felismerem, ő az összeesküvő, a nő kísérője. Az arca most álnokul kedves: „Mélytőzassék helyet foglalni, és egy kicsit várjon.” Várjon... várjon! De meddig? Harag és tehetetlenség lesz úrrá rajtam. Hirtelen villámok hasítottak a levegőbe...

Mennydörgés ébresztett fel, meglepett a szoba sűrű sötétsége. Késő éjszaka volt, úgy tizenegy óra lehetett, kint friss szél süvített, a sötétség sűrű és süket volt. Szomjúság kínozott. Abban a pillanatban úgy rémlett, hogy az előszoba ajtajának kilincse megcsikordult. Először azt hittem, hogy a szél csapkodja a külső ajtószárnyat, mert azt sosem szoktam becsukni. Aztán arra gondoltam, hogy elfelejtettem bezárni a belső ajtót.

Felálltam, a sötétben tapogatózva meggyújtottam a villanyt. Hallottam, hogy kint megroppan a kavics, és megzissen a fű. Az ablakhoz ugrottam, de senkit sem láttam. A veranda ajtaja valóban tárva-nyitva volt.

Először azt hittem, kutya mászkált itt. (A szomszédomnak egy nagy fekete juhászkutyája volt.) Aztán jobban fontolóra vettem a dolgot, és arra a következtetésre jutottam, hogy amit hallottam, könnyű emberi léptek voltak. Kimentem az udvarra és hallgatóztam, de a szél zúgásán és a távoli mennydörgésen kívül egyebet nem hallottam. Gondosan bezártam az ajtót, és még sokáig töprengtem azon, ki lehetett az éjszakai látogató, s mi lehetett látogatásának célja. Legtovább azon törtem a fejem, hogy tényleg elfelejtettem-e bezárni az ajtót, de az álom annyira megzavart, hogy sehogy sem tudtam rá visszaemlékezni. A hiábavaló töprengés kimerített,

s így reggel akkor ébredtem fel, amikor a nap már magasan járt.

Meglepően frissen ébredtem, a bepárásodott ablakon megpillantottam egy pókot. Elképzeltem, hogy jön valaki, és szerencsét, boldogságot hoz. Valamilyen előre nem látott változást.

Ma reggel azt hittem, hogy már itt is van a boldogság. Átélttem, bár nem tudtam megmagyarázni, mi hozta meg. Először azt hittem, az esti beszélgetés vagy az álom, vagy talán a fényes reggel, a távolban húzódó türkizszínű hegyek. Vagy esetleg épp a tudatlanságom.

Sejtettem, hogy valami bekövetkezik. Mellesleg: minden reggel éreztem ezt. Most viszont nem valamiféle izgatottság, valami távoli utáni vágyakozás vett rajtam erőt, hanem furcsa ismeretlen nyugalom, az elégedettség szokatlan válfaja. Mintha valaki meggyőzőtt volna valamiről, amiben sokáig kételkedtem: az emberi boldogság egyszerűségéről.

Kimentem a ház elé. A veranda tövében a fűben súlyzók heverték: vastag vasrúdból és két fogaskerékből készültek. Néhányszor a fejem fölé emeltem, mélyeket lélegeztem, futottam egyet a harmatos kertben, aztán a vízcsap alá rontottam. Felforraltam a tejet, bámultam a napfényes háztetőket, s magamban azt mondtam: Most jön az igazi nyár. A reggeli diákvonatokból ismert melódiát fütyörészttem. Néztem az ablakot, s az ablakban lassan suhant tova az ismerős táj, a reggeli verőfény (minden fakoronán más), a lankákon a tanyák (mind egyformák), virágzó nyárfák, az ember arcába fújó szél, s a talpfákon folyondár, rózsaszín folyondár kúszott.

Valahonnan viszont impulzusok is jöttek, s megváltoztatták a hangulatomat. Valami távoli vibrálást észleltem, amelyet az idegen hang hagyott itt. Először nem akartam beismerni. Tanulni kezdtem. Leheveredtem a díványra, és kinyitottam a könyvet, de a betűk szétfolytak, a mondatok értelme meg beleveszett az idegen hangok özönébe. Időnként olyan tisztán hallottam, hogy összerezzenem, és abbahagytam az olvasást. Az ablakot bámultam, és

úgy tetszett, hogy óriási világoskék bádogcsövön keresztül zúdulnak felém a hangok.

Felfedeztem egy helyet, amely tegnapig nem létezett. Tegnap csak a térképen volt, tegnap még csak elképzeltem azt a helyet. (Éppúgy, mint a tengerpartot vagy a Grammosz csúcsait.) Ma a kellős közepén vagyok. Megismerem a hangokról, melyek szölongatnak, a fényről, amely körülfog. Önmagam terében vagyok, gyermekként mozgok benne, nem ismerem a mindenütt jelen levő halálérzetet. Érzéki szenvedély nélkül gondolkodom róla. Nincs közöm a múltban ért szemrehányásokhoz, nem félek a jövőtől. Tudatosan élvezem a gyönyör tiszta állapotát. Csak mélységes alázatot érzek a messzeség végtelensége iránt...

Reggeli elmélkedéseimet a pedellus zavarta meg. Sajnos, nem jó hírt hozott. Röviden jelentette, hogy az éjszaka valaki betört az iskolába. Félredobtam a könyvet, és vele mentem a főépületbe. Megmutatta a nyomokat és azt is, hogyan hatolt be a látogató. Roppant egyszerű módon. Belökte a félig nyitva hagyott pinceablakot, a pincéből eljutott a folyosóra, onnan pedig a tanárba. A nyomok jól láthatóak. A pinceablak alatt ráadásul egy vastag, rapancos talpnyomot találtunk. Az egész épületet átvizsgáltuk, de minden a helyén volt. Csóváltgattuk a fejünket, de végül is azt mondtuk, hogy nyilván a helyi suhancok közül valaki szórakozásképpen tört be az iskolába. Kötelességből jelentettem az esetet a rendőrségnek, aztán hazamentem. A történetek viszont tökéletesen elrontották reggeli hangulatomat. A korábbi hangok és képek eltűntek, zavart az üres csend.

Révetegen járkáltam a szobában levő tárgyak között. Nem tudtam felvenni a régi kapcsolatot egyetlenegy tárggyal sem. Valami csekélységet kerestem, amely elterelné a figyelmemet az iskoláról és a pedellusról.

A levélnehezék alatt találtam egy fényképet. A május-i kosárlabda-mérkőzésen készült. Hatfőnyi csoport a tornaterem parkettjén. Négyen állnak, ketten guggolnak. Öt nő meg egy férfi.

Az öt nő közül az egyik a feleségem. Az, aki guggol, és a labdát tartja. Mellette fehér trikóban Helena guggol. Helena tisztviselőnő a postán, húszéves vagy valamivel több. Barátkozik a feleségemmel, s amikor megjövök a szanatóriumból, mindig érdeklődik az egészsége felől. Helena nincs férjnél, minden héten hazajár az anyjához. A haja kölessárga, a szeme színe olyan, mint a zuzmó, a természete különös, ellentmondásos. Szeret nevetni, szívesen táncol, de büszkén, visszavonultan él... A baloldalt álló férfi Dušan, erdész, iparművészeti iskolában szeretett volna továbbtanulni. Olajbarna appennini arca Modiglianira emlékeztet. Szófukar, szereti a természetet és a gyerekeket. Gyakran betér hozzám egy sakkpartira, s olyankor késő éjszakáig beszélgetünk. Szenvedélyes fényképész, és gyökérszobrokat gyűjt. Egyet nekem is adott, a pohárszéken áll, Baknak neveztem el. Dušan mellett a mosolygós, széles csípőjű Dana áll, a szomszéd diáklány. Kissé egyszerű teremtés, szókimondó, legjobban önmagától fél. Néha betér hozzám, és feltűnés nélkül érdeklődik Dušan után. Azok közé a lányok közé tartozik, akik hajlamosak a házásra, és férjhez akarnak menni, mielőtt elformátlanodnak... Balról a harmadik Kňažná, Dana barátnője, dús keblű, akár egy indiai papnő, és szőke, akár egy norvég halászsasszony. Elég ritkán találkozom vele. Csak minden három-négy hétben jár haza... A sor legvégén áll Jana, a trachitszemű lány. Egy hónapja még kilencedikes volt. Termete már nőies formát öltött, karcsú vázára emlékeztet, nagy szeme és széles arccsontja idősebbé teszi. Egy különös esemény kapcsol hozzá, amely július végén történt...

A gyermeknapot követő hétfőn az iskola parkját gereblyéztük. A kilencedikes lányok a fenyőtűt, a szénát és a száraz hársfavirágot gereblyézték össze. Pajkoskodtak, ugrándoztak, huncutságokat műveltek. A június szeszélyesen hatott ezekre a félig nő, félig gyerek lányokra. A zöld tujafák között kergetőztek, és gereblyepárbajokat vívtak.

Jana is féktelen kedvében volt: a gereblyével táncolt,

és a fűben hempergett. Aztán hanyatt vágta magát, és lábával kalimpált. A lányok visítotak és ugráltak körülötte, akár a kecskegidák.

Janáról azt beszélték, hogy az anyja cigány volt. Talán igaz is, mert a bőre dohánybarna, a haja sötét, egyenes szálú, kékes fényű. Szépen énekelt, ismert néhány cigány dalt. Az anyja hatéves korában elhagyta. Jana az öreganyjánál serdült fel. Az öregasszony a cigánynegyed alatt lakott; a magányos házikó egy dombon állt, egyik ablaka a völgybe nézett, a másik a hegyekre. Baráber apja minden hónapban eljött Janához Ostravából. Magas, szikár férfi, a haja világosszőke, és gyönyörű kék szeme van.

A lányok a gereblyékkel hadonásztak, fenyőtobozokkal dobálták Janát, amelyek ősztől maradtak a fűben.

Jana hirtelen abbahagyta a kapálódzást, kimeresztette a szemét. Észrevett valamit az avarban. Kinyújtotta a kezét, s ujjai között fémtárgy csillant meg. Felugrott a földről, és diadalmasan felkiáltott: „Gyerekek, nézzétek csak, mit találtam!” Valami medalion volt, lánccon. A lányok köréje futottak, ki akarták kapni a kezéből az érmecskét. Jana fél lábon ugrált, s olyan gyorsan pergette a láncot, hogy a lányok hozzá sem érhettek. Nevetett, csalogatta őket. A végén a többiek rávetették magukat, és leteperték a földre. Közben csiklandozták, és Jana visított meg rugdalódzott. Rákiáltottam az ördögfiókákra. Szétrebbentek. Jana felállt, arca lángolt, haja kócos volt. Benyúlt a kebelébe, és előhúzott onnan egy szép ezüstmedalions, egy lapos gravírozott napot. A lánc elszakadt, de a napocska ép maradt.

Az egyik lányka azt mondta: „Ez olyan szétnyitható nap. Próbálja meg kinyitni.” Körömmel próbáltam, de nem engedett. A két lapocska erősen egymásba nyomódott. Zsebkéssel feszítettem szét. A lányok ámultak-bámultak. Az ezüst napkorongban egy fiatalember fényképe feketéllett. Dús hollófekete üstöke legyezőszerűen nőtt ki a homloka közepéből. Nagy sötét szemei kissé közel ültek egy-

máshoz. Valamelyik lány megjegyezte: „Jóképű. Magára hasonlít.“ Felvihogtak.

A fénykép kézről kézre járt, de egy kislány sem ismer-
te a fiatalembert. Egyesek azt állították, hogy erre vagy
arra hasonlít, de ezek csak találgatások voltak. A végén
összevesztek.

Akkor nem szenteltem különösebb figyelmet az eset-
nek. Mindenütt, ahol sok ember jön össze, egyik-másik
elveszít valamit. A lányok ugyan tücsköt-bogarat össze-
hordtak, de az mind csak olyan szóbeszéd volt. Nem let-
tem okosabb, és nem is igyekeztem túlságosan megoko-
sodni. Egy láncon függő csecsebecse, megszokott dísz.
Vasárnap elvesztette valaki, és lehet, hogy rövidesen je-
lentkezik érte.

Hazavittem a nyakéket, betettem a tálalóba, aztán tel-
jesen megfeledkeztem róla. Valószínűleg eszembe sem jut,
ha nem jön közbe az az eset, amely két nappal a Likával
folytatott beszélgetés után történt.

Két napra elutaztam a feleségemhez a szanatóriumba.
Hétfőn este jöttem vissza. Még le sem vetkőztem, amikor
megjelent nálam a szomszéd. Sietve leült, és közelebb
húzta hozzám a székét.

— Adott valakinek lakáskulcsot?

Bambán meredtem rá.

— Lakáskulcsot?

A szomszéd hímezett-hámozott.

— Nézze, tanító úr . . . nekem ugyan semmi közöm hoz-
zá . . . de mint szomszédnak nagyon gyanús . . .

Csupa fül voltam.

— Micsoda gyanús?

Végül egészen lehalkította a hangját, és kirukkolt vele.
Egyszeriben eszembe jutott a múltkori éjszakai láto-
gató. Ezért aztán nem is gondoltam Dušanra, akinek két
napra odaadtam a lakásom kulcsát.

— Ki volt az?

Lesültötte a szemét, és azt mondta:

— Egy nő.

— Nő? Ugyan ne mondja!

A közlés olyan izgalomba hozott, hogy felugrottam, és fel-alá kezdtem járni a szobában. Tényleg, a léptek, amelyeket egy hete hallottam egész biztosan női léptek voltak. Fülemben szinte megcsendült a léptek könnyedsége és fürgesége. Minden magyarázat nélkül berohantam a szobába, egyenesen a tálalóhoz, amelynek egyik polcán némi pénzt, cigarettát, italt, a táskarádiót és mindenféle apróságot tartottam. Semmi sem hiányzott. Gondolataim más irányba terelődtek.

Visszamentem a verandára. Kételkedni kezdtem.

— Biztos benne, hogy itt járt?

A szomszéd megsértődött.

— Nézze . . . szomszéd úr . . .

Szomszéd úrnak szólított, s ebből arra következtettem, hogy nem szabad kételkednem.

Gyorsan visszakoztam.

— Várjon csak, nem úgy gondolom . . .

A szomszéd felállt, és nyomatékosan azt mondta:

— Nézze, ha nem a saját szememmel látom . . .

— Rendben van. Hogy is volt tulajdonképpen?

Először behajtotta a kitért ablakot, csak aztán kezdett beszélni. Röviddel éjfél után felébredt, és kiment a kertbe. Hallotta, hogy ugat a kutya, így aztán körüljárta az udvart, egész a méhesig ment. Azóta vált ez állítólag szokásává, hogy valaki három évvel ezelőtt betört a méhesbe. A kaptároknál csend volt, viszont meghökkentette az, hogy a lakásomban világosságot látott. Tudta, hogy este elmentem, látta, amikor felszálltam az autóbuszra. Elbújt a kaptárok mögé, és figyelte a házat. Először azt hitte, akár én is lehetek az. Hátha mégis hazajöttem . . . Mintegy negyedóra múlva kialudt a fény, és egy ismeretlen nő ment végig a kerten. Karcsú termetű volt, és nadrágot viselt. A kert végében átugorta a palánkot.

Néztük egymást, mintha a másik szeméből akarnánk kiolvasni a magyarázatot. Mit akart itt az a nő, mit keresett, hiszen a házból semmi sem tűnt el. Ezen törtük leginkább a fejünket. De valóban semmi sem tűnt el?

A szomszéd sehogy sem akarta elhinni. Átkutattuk együtt az egész lakást. Minden a helyén volt, csak az egyik polcon túrta fel valaki az apróságokat. A fehérnemű sem volt olyan gondosan összerakva, mint ahogyan a feleségem hagyta, de meglehet, ez csak nekem tetszett így. Belefáradva a kutatásba, azt kezdtük vizsgálni, mi módon jutott be a nő a bezárt lakásba. Nagyon gyorsan rájöttünk. Az éjszakai látogató a konyhaablakon keresztül jött be a lakásba. Az új, festetlen ablakráma télen bedagadt, és nem lehetett egészen becsukni. Ebből azonban egykettőre megállapítottuk, hogy az ismeretlen jól ismerte a lakást, vagy pedig részletes felvilágosítást kapott róla.

Álltunk a nyitott ablaknál, és tanácstalanul bámultuk a légyfogót, amely könnyedén forgott a huzatban. A szomszéd a homlokát dörzsölte, gyanús személyek után kutatott.

— Ki lehetett az?

Megvontam a vállam. A szomszéd a fejét csóválta.

— Hát tudja... sehogy se fér a fejembe... egy nő idegen lakásban éjnek idején...

Legyintettem, és azt mondtam, ne töprengjen már előlött. Elővettem a tálalóból egy üveget, és töltöttem a poharakba. A szomszéd megdicsérte a bort, és óvatosan megjegyezte:

— Hanem vigyázzon. A mai nők... szörnyetegek.

Mikor már vagy ötödször töltöttem a poharába, erélyesen rám parancsolt.

— Füstölje ki az én lányomat is, ha idejön magához.

Üldögéltünk, és alaposan belemelegedtünk a beszélgetésbe.

A szomszéd az ifjúságáról mesélt, mi minden történt vele szakmája gyakorlása alatt. Dicsekedett is meg panaszkodott is. Aztán pertut ittunk, és összeöleleztünk. A végén rázendítettünk egy nótára, egymás vállát veregettük, mintha kölcsönösen lovaggá ütnénk egymást.

A nap már egyenesen a szemünkbe sütött, amikor elváltunk. A szomszéd rágyújtott még egy cigarettára, és botladozó nyelvvel meghagyta:

— Ne ám hogy valamilyen izét... cigarettát adj a fruskámnak. Éppen elég, amit tőlem lopkod, mint a szarka.

A lila őszirózsák szirmain nagy vízcseppek csillogtak, s a sűrű fűből pára szállt fel. Az őszirózsák között fehér macska kuporgott. Szinte emberi szeme volt. Úgy éreztem, gúnyosan néz rám. A macska nyugalma szorongással töltött el. Mámoros agyamban felbukkant az a babona, hogy a macska gondolatolvasó.

Dühösen ráfordultam, és hevesen leengedtem a redőnyt. Az átvirrasztott éjszaka, a hőség meg a bor teljesen levert a lábamról. A tárgyak hullámszíni kezdtek körülöttem, úgy zuhantam az ágyra, mint egy tuskó. Még mielőtt elaludtam, magas, vállas férfit láttam (farkánál fogva vitte a döglött fehér macskát), a zöld szemű majomszörnyet (a faágakon ugrált), csipkés szélű, fehér alsószoknyát meg napbarnította combokat (ikonszem, hajában masni) és nagy, zöld tavaszi havat. A hó szikrázott a szemem előtt, míg mélyen el nem altatott.

Napnyugtakor ébredtem fel.

Hintózörgést hallottam, a redőnyön át behatolt az elmosódott pír. Ugyanazon a helyen ébredtem fel, ahol elaludtam. Szemem előtt ködösen megjelentek a város tornyai, a hintó, az üvegre tapasztott tenyér, a fekete bársonykosztüm, a pirosan forgó küllők.

Nyugtalanított az emlék és a Lika közötti hasonlóság. Nem tudtam szabadulni a hatása alól. Időnként azt mondtam, hogy ostobaság az egész, de nem tudtam meggyőzni önmagam. Az agyam mintha elzsibbadt volna.

Csak arra emlékeztem, hogy a telefonkagylót még a beszélgetés befejezése után is a kezemben tartottam. Eszembe jutott, hogyan zúgtak a telefondrótok azon a tavaszi reggelen, amikor az állomásról az iskolába siettem. Fülem hozzászorítottam a szurokkal bekent oszlophoz, és hallgattam a hullámszó zúgást. Az elképzelt jövő volt az, amelyet most mint jelent élek át... Akkor egy akácfával megrakott csacsifogat haladt előttem. A széles völgyben fehér köd gomolygott, s a ködből előremered-

tek a kémények, a vízmű és a város tornyai. A dombon a reggeli nap egyenesen az arcomba süttött, s a vadkör-tén sárgáspiros bogarak másztak.

A kagylóbéli zúgás felelevenítette a tudatalattim ősalapját, a zúgó drótokat s a rajtuk ülő madarakat. Valamiféle lakmusszá változott, múltamban ezzel állapítottam meg Lika jelenlétét. Ezért nem is kerestem Likát a valóságos térben. Nem egy egyenlet, egy bizonyos pontos képlet segítségével kerestem őt. Emlékeim jelentése alapján találtam rá, a hangok és jelek közti hasonlóság szerint határoztam meg a sötétkék körben. Úgy fogadtam Likát, mint életem folytatását. Valami kitörölhetetlen és elkövetkezendő volt. Tekintetem az északi égbolt térképén kalandozott, kerestem a koordinátákat, melyek közé beilleszteném Likát. Úgy határoztam, hogy a nyári csillagképek, a Nyíl és a Lant közé helyezem.

A Nyíl a férfi, a Lant a női princípiumot jelentette. Késő éjszakákon gyakran láttam mind a kettőt a hegylánc fölött. Azt juttatták eszembe, hogy valamikor a jövő héten el kell mennem Dušannal a hegyekbe.

Dušannak meg kell látogatnia a Hollókő alatti erdőrészt faiskoláját. Elképzeltem a Hollókő távoli körvonalait. Innen égszínkéék kőszékre hasonlított. Közvetlen a támlája alatt — a fennsík elején — szirtek fehérlettek, alattuk a faiskola és körös-körül rétek, a réteken vadcseresznye-fák. Gyönyörű szép hely volt, mély, kigyózó völgyre nyílt onnan kilátás. A hegyhát másik oldala vaddisznófejhez hasonlított. A hosszú orron a rychňavai piros cserepes tetők virítottak. Az isten tudja, kinék jutott eszébe Rychňavát arra a nyeregszerű dombra telepíteni, amerre négy határból kergették egymást a szelek...

Régi szokásom szerint talpra ugrottam. Kimentem a veranda elé, és mélyen beszívtam a harmat lehűtötte levegőt. Néhányszor felemeltem a meleg súlyzókat, és kifutottam a mezőre. Sötétben futottam a nedves porban, a szétgurult almák között, egész a patakig. A meredek mákföldön madárijesztő állt, fején kopott tányérsapka.

Visszafordultam.

Ütközben hozzám csatlakozott a zöld szemű szörny. Port szórt az arcomba, a füre köpdösött, gyalázatosan szidott, s az égboltra kéjesen elnyúló, ölében fekete telefont tartó meztelen nőt rajzolt. Ugrándozott a fákon, galádul vigyorgott, rikácsolt, akár egy majom. Valamilyen szót vagy módot kerestem, hogyan úzzem el a friss levegőn életre kelt pimaszt. Szükségem volt bizonyítékra, hogy Lika valóban olyan, amilyennek elképzelem.

Ezért határoztam úgy, hogy elmegyek Helenához. Átöltöttem, és elmentem az „alsó városba“.

Helena fonott székben ült a nyitott tornácon. Őszibarackot evett, lábát felrakta az alacsony korlátra. Amikor megpillantott, gyorsan leeresztette a lábát, és felállt, mintha rám várakozott volna. Lenvászon nyári ruhát viselt. Kölessárga kontyát hajtű fogta össze, a hajtű baszszuskulcsra hasonlított. Elnézést — mondta, és a szárfőtökötélről levette a fehér-fekete trapézmintás fürdőruháját.

Hiába jöttem. Semmit sem tudtam meg tőle. Bár tudja, ki hívott, mégse árulhatja el. Megkérdeztem, miért nem. Azt felelte, a hívó fél nem kívánja. Legalább azt akartam tudni, honnan hívott.

Szemrehányóan rám pirított.

— Miért nyomozol? Hiszen a szavad adtad!

— Lehallgattad?

— Nem... de mindenről tudok.

Hosszú, ápolt körmével lehántott egy szálkát a korlát-ról, és ártatlanul megkérdezte:

— Kellemetlen, ugye?

— Igen — vágtam rá. Helena mosolya szíven szúrt.

— Ne félj... másodszor sem fogom lehallgatni. Én is a szavamat adtam.

Kérdéssel akartam kijátszani.

— Honnan tudod, hogy még felhív?

Megvetően ráncolta az orrát.

— Az efféle nem áll meg félúton.

— Miféle? Olyan jól ismered?

Kihívóan a szemembe nézett.

— Természetesen, ismerem.

Ismét bántóan elmosolyodott.

— Azt hiszed, különben felhívhatna téged?

— A barátnőd?

Habozott, aztán közönyösen rábólintott.

— Hát... így is lehetne mondani.

— Szép véleményed van róla!

Beleharapott az őszibarackba, és rosszmájú nyájassággal megkérdezte:

— Milyen véleményed van neked arról a nőről, aki ismeretlen férfinak telefonálgat?

Hasonló hangnemben feleltem.

— Semmivel sem rosszabb, mint rólad.

— Kérlek! Ne sorolj a nőid közé!

Hevesen utánakaptam. Ő azonban az üvegezett ajtóhoz ugrott, és gyorsan magára zárta. Az ajtó mögül nyelvét öltögette rám. Gyermekesen örült annak, hogy kihozott a sodromból.

Megzavart a viselkedése. Főleg a gúnyolódó és csípős hangja zavart meg. Azt vártam, hogy sokkal komolyabb és barátságosabb lesz. Kíváncsiságom alighanem rosszmájú örömet szerzett neki. Úgy játszott velem, mint egy kutyával, amely hasztalan kapkod a csont után. Úgy éreztem, Helenát megszállta az én csúfondáros zöld szemű démonom, hogy a titoktartás megszegése bűnével vádoljon. Gúnyolódott a zavaromon, és Helena gömbölyű fenekét mutogatta nekem, amelyet egyszer álmomban csókolgattam. Helena túlságos kíváncsisággal vádolt, s azt kívánta, hogy mind a ketten hallgassunk arról a dologról. Azért jöttem, hogy felfedjek valakit, s közben kioktattak, hogy hallgassak...

Egymással szemben álltunk, én az ajtó előtt, ő az üveg mögött. Arcán a gúnyos fintor váratlanul megváltozott, szeme békülékenyen kéklett. Szenvedélyesen nézett rám, mintha az imént semmi sem történt volna. Cinkosság volt ez, keserű szemrehányás valamiért, amiről sem én, sem ő nem tehetünk.

Bosszúsan tértem haza, és belemerültem a kartográfia-

ba. Változásra volt szükségem, távol kellett kerülnöm az eseményektől és a meddő töprengéstől. Megfogadtam, hogy ezentúl nem pazarolom mindenféle ostobaságra az időmet. Fejembe nyomtam a farsangi karbonárisapkát, és a Lambert-féle képlet segítségével egyenleteket oldottam meg. A császári és királyi helyszínrajzon elfoglalt helyzetem lett az egyetlen módja létezésemnek. A nagy világ hatására magánéletemet kicsinyes hiábavalóságnak találtam, s ez a tudat most roppant kapóra jött. Erős akarattal párosulva csillapítóan hatott. Azzal is megbékéltem, hogy sohasem találom meg Likát. Ezt annyira természetesnek tekintettem, mint azt, hogy a földgolyó bizonyos helyeit sosem látom meg, és bizonyos emberekkel sohasem találkozom.

Lassan megfeledkeztem Likáról. Illetve nem volt bátorságom rágondolni. Valósággal gyakoroltam azoknak a gondolatoknak elhessegetését, amelyek elvonták a figyelmemet. Szorgalmasan tanultam. Régi szokásaimmal bátyáztam magam körül.

Eltelt két kristálytisztá nap. Esténként fülledt, mozdulatlan levegő ülte meg a földet, az augusztusi reggelek harmatban fürödtek. Visszatértem régi életmódomhoz. Nyugalmasabban éltem, a korábbi ingovány eltűnt.

Néhány nap múlva ismét találkoztam Helenával. Ebédnél futottunk össze, afelől kérdezősködött, hogy megy a tanulás, meg hogy nem utazom-e a feleségemhez. Mert ha igen, akkor üdvözli. Kedves volt, mint általában, Likáról egy árva szóval sem tett említést. Viselkedése megerősítette gyanúmat. Világos volt előttem, hogy nem akar velem Likáról beszélni. Helena magatartása egészen váratlanul felelevenítette (de bonyolultabbá is tette) a Lika körüli rejtélyt.

A szomszéd asztaltól átszólt a postamester, a városka közismert alakja, jó barátom. Telt, napbarnította arcát, vörösés rókaszemét meglepően dús, de ősz haj szépítette. Fekete-fehér mintás inget viselt. Sűrű — mintha porlepte — szemöldöke fiatalabbá tette, mint a valóságban

volt. Már néhány éve nyugdíjasként pihenget, méltóságteljesen élvezi a legényéletet és kedvenc pipáját.

Pipájával hadonászva a levegőben, átkiáltott.

— Nos, tanító úr, tetszett a Hunok?

Abban a pillanatban jutott eszembe, hogy egy hónappal azelőtt géppel írt iratköteget adott, melyben környékünk hun történetét meséli el. A postamester szenvedélyes pártfogója a régiségeknek, bár inkább régésznek, mint történésznek tartja magát. Csodabogár autodidakta lévén, roppant sajáttságosan magyarázta a történelmet. Nemcsak vizsgálat tárgyát jelentette neki, hanem csodálatra méltó fantáziája hálás témáját is. Öreges szenvedéllyel ragaszkodott hozzá. Szorgalmasan kutatta és tanulmányozta a történeti könyveket. Kikölcsönözte a helybeli paptól, akinek gazdag könyvtárában bőven akadt ilyen tárgyú könyv. Leginkább azonban a környéken bolyongott, mindenféle cserepet kutatott-keresett. Amikor cserepeiről kezdett beszélni, tűzbe jött, szent megszállottság lett rajta úrrá. Élénken gesztikulált, a szeme úgy világított, mint a kóbor macskáé. Sarlatán és költő egy személyben. Megjegyzéseimet mindig türelmesen végighallgatta, és kegyes jóindulattal foglalt állást.

Eleinte kötelességből olvastam a művét. Később már lekötöttek a fikciói. Éjszaka is olvastam, amikor felébresztett a vihar, ha nem tudtam aludni, mindig. Sőt egyszer a pirkadást is kivártam, és hajnalban a hunokról, sátraikról, hosszú szőrű lovaikról, fáklyásmeneteikről álmodtam.

Azt mondtam a postamesternek, hogy tetszik az írása. Főleg azért mondtam, hogy kitérjek a hosszadalmas magyarázgatásai elől. Egyébként végig kellett volna hallgatnom arról szóló következtetéseit, miszerint a régi népek történelme a mai és az elkövetkezendő történelmek tükré, hogy a történelem mindig magasabb fokon ismétlődik, hogy a történelemben az előrelépés tulajdonképpen hátrálást jelent, és még sok mindent, ami őszintén megvallva, nem érdekelt.

Ezért szívesen megdicsértem egy-egy pompás ötletét. Nyájasan hallgatta a fejtegetéseimet. Nyomban megkérdezte, mikor beszélgetnénk a dologról részletesen. Azt feleltem, akár most mindjárt, de sajnós, ez lehetetlen. Még legalább egy hétig kell tanulnom a kartográfia alapjait. De hogy ne szomorítsam el nagyon, megemlítettem a cse-repeket, amelyeket még egy hónappal ezelőtt hoztak nekem a fiúk Rychňavából. A hír érdekelte, mindjárt reggel el akart hozzám jönni. Egy nappal későbbi időpontban egyeztünk meg.

Pipájából szertartásosan kivergette a hamut a szemétkosárba, közben összehúzott szemmel bámult ki az ablakon. Azt hittem, a templom melletti hársak fölött kavargó felhők körvonalait figyeli. Váratlanul kérdéssel fordult hozzám.

— Tudja, hogyan büntették a hunok a hűtlenséget?

Óvatosan fürkésztem az arcát. Tudni akartam, hogy ezt csak véletlenül mondta-e, vagy pedig célzásnak szánta. A biztonság kedvéért úgy tettem, mintha nem hallottam volna, mit mond. Ő viszont nyugodtan folytatta:

— Az asszonyt megkötözték, és felültették az ura lovára. Eret vágtak a lovon, és kikergették a sztyeppre. Ha a ló visszatért az asszonnyal, az asszony ártatlan volt.

Egy vörös hajú pincérnő ment el mellettünk. A postamester hozzám hajolt, s mintha Isten tudja, milyen ritokba avatna be, súgta:

— Tudja, hogy a hunok nem szerették a vörös hajú nőket? Azt tartották, hogy szerencsétlenséget hoznak rájuk meg az istenek haragját.

A szomszéd asztalnál Helena ült. Belepillantott a tükörbe, tenyerével végigsimította a csípőjét, és szégyenlősen ránc mosolygott.

A postamester részegezte tekintetét, és kertelés nélkül megkérdezte:

— Mondja csak, kivel hál ez a Helena?

— Nem tudom... de velem biztos nem.

Elmosolyodott.

— Úgy mondja... mintha bántaná a dolog.

Feltűnés nélkül néztünk utána.

— Úgy tudom, senkije sincs, sem itt, sem otthon — mondtam.

— Éppen ez nem fér a fejembe.

— Talán azt hiszi, hogy ...

— Semmit sem hiszek. Olyan tisztán látom rajta, hogy hál valakivel, mint a holdon a foltokat. — Az állát simogatta, és dűnnyögött.

— Az egész hun birodalmat odaadnám rögtön cserébe, ha ...

Meglepett a postamester kitérője. Helena után néztem az ablakon át. Eszembe jutott az erkölcsi prédikációja, csúfondáros, álnok mosolya, és szívtelenül azt kívántam, érje valamilyen kellemetlenség. Valami olyan, ami eddigi kapcsolatunkat megfordítaná. Nyugalmam azonban igen gyorsan elillant. Helena kényes titkot birtokolt, és éppen ezért kimondhatatlanul ingerelt. Azonkívül rám bizonyította, hogy hiú és kíváncsi vagyok, s ez bosszantott a leginkább.

Este meglepetés várt.

Lika ismét jelentkezett.

Amikor a telefon felberregett, az asztalon ültem, és dinnyét ettem.

Beleszúrtam a kést a dinnyebélbe, és felemeltem a kagylót.

— Itt Lika. Hogy van?

Meglepetésemben cigányútra ment a falat.

— Halló ... hall engem?

— Igen ... persze hogy.

— Egyedül van? Nem zavarom?

— Nem ... egyedül vagyok.

— Mit csinál?

— Magát hallgatom.

— Azonkívül?

— Dinnyét eszem.

— És még mit csinál?

— Magára gondolok.

— Megint gúnyolódik.

- Inkább meglepődtem.
 - Nem várt?
 - Azt hittem, nem jelentkezik többé.
 - Örülne? Zavarom?
 - Ellenkezőleg, Lika. Nagyon boldog vagyok.
 - Istenem... maga bókokkal akar tőlem szabadulni.
 - Egyáltalán nem. Különben egyszerűen letehetném a kagylót.
 - Leteszi?
 - Talán nem.
 - Nagyon bizonytalanul mondja.
 - Nem vagyunk teljesen egyedül.
 - Helenára gondol?
- Visszafojtottam a lélegzetem.
- Ismeri?
 - Persze hogy. Különben hogyan telefonálhatnék magának?
 - Ő ismeri magát?
 - Ismer, de nem tudja, honnan hívok.
 - Nem fél, hogy elárulja?
 - Egy cseppet sem.
 - És ha nem hagyom békén?
 - Akkor sem árul el semmit.
 - Nem árul el? És miért?
 - Ez az én titkom.
 - És ha kényszeríteni fogom?
 - Nem fogja. Ismerem magát.
 - És ha csalódik bennem!
 - Megbízom magában.
 - Úgyis felfedem magát.
 - Ne kísérelje meg. Kérem. Ha a terhére vagyok, idejében befejezhetjük.

Becsületes ajánlat. Elegendő azt mondani, hogy igen, és megszabadulhatok nyugtalanító függő helyzetemtől. Csakhogy abban a pillanatban, amikor Lika ezt felajánlotta, tudtam, hogy egész biztosan nemet mondok. Az ismeretlen lány a titokzatosság erejével hatott rám. Nem tudtam elszakadni a rejtélytől. Mintha az eszem más-

valakié volna, mintha akaratom elvesztette volna a kapcsolatot a testemmel.

— Ezen töpreng?

Kitérő választ adtam.

— Azt hiszi, lehet ilyen melegben töprengeni?

— Ott is olyan rekkenő hőség van?

— Meg kell fulladni.

— Itt villámlik.

— Zavarja?

— A legkevésbé sem. Szeretem a zivatart. Zivatar előtt szívesen sétálgatok a fák alatt, és hallgatom, hogyan zúg a fák között a szél.

— Nem fél a villámlástól?

— Közel van ide a templomtorony. Csak a fal meg a kert választ el tőle.

— Csak nem a plébánián lakik?

— Nem, de a nagybátyám pap. Ha nincs otthon a szakácsnője, én főzök neki ebédet. Ő meg ennek fejében kölcsönadja az autóját. Vagy a könyveit.

— Vezet?

— Örülten szeretek vezetni. Néha én vagyok a nagybátyám sofőrje. Rendszerint akkor, ha a városba megy.

— Messze van a város?

— Húsz kilométerre.

— A városban dolgozik?

— Nem... itt a faluban.

— Mit csinál munka után?

— Olvasok. De legszívesebben a környéken kószálok.

— A környék síkság... ugye?

— Nem egészen. A templom és a szőlőskertek dombon vannak.

— Hová jár fürödni?

— A falun túl van egy forrás.

— Ezt nem találta ki?

— Miért találtam volna ki?

— Hogy el ne árulja magát.

— Ne féljen, vigyázok.

— Miért nem akarja, hogy megismerjem?

— Istenem! ... Annyira fontos ez?

— Szeretném megérteni.

— Képes volna rá?

— Egész biztosan, Lika.

— Milyen szépen mondta!

Hallgattunk. Közel voltunk egymáshoz. Kint szomorúan alkonyodott.

Megszólt.

— Ne kívánja ezt tőlem. Rosszat tenne velem.

— Hogyan?

— Úgy, mint a mesében. Meglátna, és én abban a szempillantásban békává változnék.

— De én nagyon élénken elképzelem magát. Leírhatom?

— Próbálja meg. Hallgatom.

— A haja sötétbarna, és masnit visel. A bőre olyan, mint a kisbabáé, és nagy ikonszeme van. A nyakán anyajegy és szép füstszínű gyöngysor.

— Milyen szépnek képzel el.

— Csak arra emlékszem, amit láttam.

— Ez azt jelenti, hogy tudja, ki vagyok, és nem fog keresni.

— És ha mégis?

— Nem szabad. Megígérte. Gondoljon magára. Nő.

— Már értem. Azért akar bújócskát játszani.

— Kérem, ne gúnyolódjék velem. Nem illik magához.

— Bocsásson meg ... elfelejtettem a játékszabályokat.

— Maga szórakozásból játszik, de én nem.

— Maga kezdte a játékot.

— Éppen ezért bármikor kiszállhat belőle.

— Maga talán nem?

— Nem. Én mindent egy lapra tettem fel.

— Mi mindent tett fel?

— Istenem, csak nem akarja, hogy erről beszéljek?

— Ezek csak szavak.

— Hogyan állíthatja? Hiszen egyáltalán nem ismer.

Nem tudtam mit felelni. A sötétkék kört bámultam. A zöld szemű démon a Nyíl és a Lant közé széles női csí-

pőrt rajzolt. Rémlett, hogy mennydörgést hallok a kagylóban. Hallgattunk. A tárgyak szétfolytak a sötétben. A sarokból sárga-fekete maszkok fénye foszforeszkált. Kőszobrok csendje vett körül. Arcomat fűszál és lenge tüllmasni érintette meg. A huzalok zúgása közte és köztem, közeledő kerekek zörgése...

— Figyel rám?

— Persze hogy figyelek.

— Nem untatom?

— Egyáltalán nem. Mindent az emlékezetembe vések, amit mond. Míg csak el nem alszom, a szavait ismétlgetem.

— Nem zavarják közben másféle hangok?

— Nem. Csak néha bosszant a kувík.

— Biztosan sokáig fent szokott maradni.

— Olykor éjjélíg is.

— Mit csinál?

— Olvasok, rádiót hallgatok, vagy a villámokat számolom.

— Egyedül lakik?

— Most egyedül vagyok. A hónap végén azonban megjön a lakótársnóm.

— Nem szomorú ez így?

— Napközben megjárja. De esténként néha valóban rémes.

— Nincs senkije?

— De van... Helena.

— Fiúja... nincs?

— Volt... De elhagyott egy asszony kedvéért, akivel boldogtalan lett. Rám haragudott emiatt, azt hitte, én vagyok az oka a szerencsétlenségének. Ellenem uszították, hogy megígéztem... Tudja... nálunk még a fél falu hisz az ilyen ostobaságban.

— És a fiú? Komolyan gondolta?

— De még mennyire! Egyszer eljött hozzám részegen, fenyegetőzött, hogy megöl. Az asztalomon egy súlyos sárgaréz gyertyatartó állt. Azzal támadt rám, de nem ütött meg... nem mert. Csak kiabált, hogy ő majd kiúzi

belőlem a boszorkányságot. Trágár szavakkal sértegetett, s azt mondta, egyszer még visszajön.

— Visszajött?

— Nem volt rá ideje. Egy hét múlva motorkerékpározás közben szörnyet halt. Borzasztó eset volt. Tudja, mit éltem át? A megboldogult anyja azt kiabálta a sír fölött, hogy én öltem meg. Hogy én üldöztem, hogy még éjszaka sem hagytam nyugton. El tudja ezt képzelni?

— Nagyon letörte az eset?

— Eleinte azt hittem, elfelejtem a dolgot, hogy kiheverem. De három vagy négy nappal a halála után elfogott a szorongás. A halott egyre gyakrabban bukkant fel a gondolataimban. Folyton azt álmodtam, hogy jön, le akar velem számolni. Éjszakánként rettenetesen féltem. Magam is elhittem, hogy valóban bűnös vagyok, s ez még jobban tönkretett... Akkor volt a legrosszabb, amikor Terka... a lakótársnőm elment. Majd megboldultam itt. Menedéket kerestem valahol.

— Értem... én jutottam az eszébe.

— Nem könnyen határoztam. Viszont szentül hittem, hogy segít rajtam.

— Hogyan győződött meg róla?

— Egyszer éjszaka felébredtem... A félhomályban úgy tetszett, Helena fekszik mellettem, és magáról beszél. Arról, hogyan viselkedik vele szemben, milyen figyelmes hozzá... kedves és megfontolt. Mindenáron szert akartam tenni ilyen emberre. Szükségem volt valakire, akinek kipanaszkodhatom magam és meggyónhatok. Megragadtam a kagylót, telefonálni akartam valakinek, bárhová, bárkinek. Aztán rádöbbsentem, hogy éjszaka senkit sem tudok felhívni, erre még jobban kétségbeestem. Kint nem volt teljesen sötét, kékes világosság szűrődött át a homályon. Rémitett a málnabokor suhogása a kertben, mintha a fal mellett egy púpos alak lopakodott volna. Úgy tetszett, a ribizlibokrok közt lámpás fénye imbolyog, s hogy a kövezett járdán lépteket hallok. Segítségért akartam kiáltani, de mukkanni sem mertem. Az ujjalmat harapdáltam, mint egy eszelős. Az

ablaktól az ajtóhoz rohanguáltam, a kilincseket és a zá-
rakat próbálgattam, elég erősek-e. Aztán szinte önkívü-
letben levetettem magam a szőnyegre, és reggelig ott
feküdtem. Éppen pirkadt, amikor erősen elhatároztam,
hogy felhívom. Úgy érzem, abban a pillanatban csak ma-
gában bíztam, és rettentő mód hittem, hogy segít... Azt
mondtam: ha estig senki sem jelentkezik, elkövetek va-
lamit.

— Lika, kérem, ezt nem gondolja komolyan.

— Most nem gondolom komolyan, de akkor, higgye el,
akkor megtettem volna.

— Azt csak gondolja.

— Nem tudja, mi a félelem... Sohasem féltem olyan
iszonyatosan, sosem voltam annyira egyedül. Az összes
gyűlölködő hangot hallottam, amelyet csak el tud kép-
zelni. A házban és a ház körül annyi sikolyt hallottam,
hogy azt el sem lehet mondani.

Egy kis ideig a távolság bűgött köztünk. Enyhe szem-
rehányással tiltakoztam.

— Én is tudom, mi a félelem, Lika. Helyes-e azonban,
ha az én félelmemet összekapcsolom a maga félelmével?
De ha meggyőződése, hogy segíthetek...

— Egész biztosan. Érzem. A szobámban van a hangja.
Egész éjjel őrködik fölöttem. Már semmi sem riaszt meg
olyan könnyen. Akkor sem ébredek fel, ha nagy éjjeli
lepkék ütődnek az ablaküvegnek.

— Szinte el sem hiszem.

— Igazán. Nemrégiben itt járt az anyám. Mi történt a
szobáddal? — kérdezte. — Egész más, mint azelőtt.

— Hát az apja? Nem jár magához?

— Nem szeret. Talán gyűlöl is.

— Miért?

— Azt hiszi, nem ő az apám. Kakukkfiókának hív. Ami-
kor hazamegyek, inkább kimegy a szülőbe.

— Akkor hát nem otthon lakik.

— Nem... albréletben.

— Miféle ház az?

— Régi jegyzői lak. Hosszú földszintes épület. Új kú-

riának hívják. Az udvar kővel van kirakva. Ez nagy fényűzés, mert itt csak a temetőben van kő.

— A templom régi?

— Persze hogy régi. Sok benne a kúvik.

— Templomba is jár?

— Néha.

— Hová jár legszívesebben?

— A szőlőbe. Onnan legszebb a kilátás. A hegy legte-
tején romhalmaz van. Az emberek régi kúriának hívják.
Valaha kőbástya volt. A parasztok lebontották, s a kö-
vekből kerítést húztak a szőlők körül. Terkával járunk
oda. Szalmakalapot teszünk a fejünkre, hátunkat a falnak
támasztjuk, és mindenféléről beszélgetünk, ami az
eszünkbe jut. Néha csak sütkérezünk, lehunyjuk a sze-
münket és hallgatunk. Egyszer olyan csendben voltunk,
hogy a kalapomra rászállt egy veréb.

... Hirtelen megpillantottam a gyér fűvet, a szalma-
kalapot, a szép keblet s rajta a napot ábrázoló érmet.
A kép olyan váratlanul és olyan röpké pillanatra bukkant
fel, hogy nem jutott eszembe, mikor és hol láttam. Az
álmaimból merült fel vagy a valóságból? Régen láttam
vagy csak mostanában? A múltat juttatja eszembe vagy
valamit, ami majd csak bekövetkezik?

— Megvan az a kalapja? — kérdeztem.

— Megvan.

— Mióta van meg?

— Amióta leérettségiztem.

— Az mikor volt?

— Két évvel ezelőtt.

— Hol?

Elnevette magát.

— Vigyázzon a játékszabályokra!

Óvatos volt és hajthatatlan. Gyorsan el akartam simí-
tani ügyetlen kísérletemet. Habozás nélkül megkérdez-
tem:

— Kitől kapta ajándékba azt a kalapot?

— Vettem. Érettségi előtt mindnyájan vettünk szalma-
kalapot, és úgy fényképezkedtünk le.

- Illik magának?
- Nem tudom. Nem viselem túl gyakran.
- Miért?
- Nem szívesen emlékezem.
- Miért?
- Egy bizonyos fiú miatt.
- Az osztálytársa volt?
- Igen... A jobb kezén három ujja hiányzott. Gyerekkorában kézígránáttal játszott. Együtt jártunk, de csak úgy...
- Értem.
- Nem az ujjai miatt.
- Hát akkor?
- Szavalni tanított.
- Maga pedig nem akart.
- Dehogynem! Akartam.
- Hát akkor?
- Kérlelhetetlen volt. Egy órát, két órát szavaltam, ő meg hallgatott. Mindig előttem ült, meg-megállított, kijavított, aztán tovább hallgatta, hogyan mondom a verset. Kiszáradt a torkom, berekedtem, de ő szüntelenül azt hajtogatta: Folytasd... Egyszer a fejéhez vágtam a könyvet, és sírva fakadtam. Amikor jól kibőgtem magam, megkérdezte: Nincs kedved fagyaltozni?
- És maga?
- Elmentem vele a cukrászdába.
- Nem a parkkal szembeni cukrászda volt az?
- Nem is emlékszem. Rettentően fájt a fejem.
- Hát a cukrászdában?
- Azzal hozakodott elő, hogy érettségi után házasodjunk össze.
- Mit felelt rá?
- Megkérdeztem tőle, nincs-e fejfájás elleni tabletta.
- Mit felelt?
- Adott egy tablettát, és azt mondta, nem sűrget, fontoljak meg mindent jól.
- Megfontolta?

— Igen. Szakítottunk.
— Miért?
— Azt nem mondhatom meg. Megszegném a játékszá-
bályokat.

Találgatni kezdtem.

— Nyers természete volt... ugye?

— Dehogysis. Túlságosan is gyengéd volt, de rettenete-
sen szeszélyes és önfejű.

— Félt tőle?

— Kölcsönösen féltünk egymástól. Egyszer azt monda-
ta: Tudod, miért értjük meg mi olyan jól egymást? Mert
mind a ketten egyformán félünk.

— Gyakran gondol rá?

— Néha... ha verset hallok.

— Szokott még szavalni?

— Szeretnék, de nem megy... Tudja... én olykor va-
lósággal... borzasztóan élek.

— A bátorságon múlik.

— Bátorság! Mire megyek vele, ha egyedül vagyok.

— No és a barátnője?

— Ki tudja, visszajön-e?

— Sajnálná?

— Megszoktuk egymást. Együtt jártunk sétálni, együtt
hallgattuk a lemezeket meg a vasárnapi mesét.

— Szereti a mesét?

— Szeretem... és tudja, miért?

— Nem tudom.

— Mert mindig más akartam lenni... Hát maga? Nem
akant másvalaki lenni?

— Most például macska szeretnék lenni.

— Macska? Miért éppen macska?

— Minden gondolatát kitalálnám.

Valami csörömpölést hallottam.

— Mivel zörög?

— Ő, a talizmánom, egy üvegnyuszi. Egy húsvéthétfői
locsolás emléke.

— Mi van még maga körül?

— Lámpa, telefon, könyv és hamutartó.

— Cigarettázik?

— Néha ... de csak titokban.

— Kép is van a szobájában?

— Van. Közvetlenül fölöttem függ.

— Mit ábrázol?

— Az őszt.

— Tetszik magának?

— Szerelmes vagyok belé. Imádom az őszt ... A rézszí-nű jávorfákat, az aranyárga juharfákat. A viháncoló sár-kányfiókákhoz hasonló kaszatot. Az okkersárga levelek közt kéklő kökényt. A nedves cseresznyefákon kibugy-gyant mézgcseppeket. A zöld vizet lefetyelő kutyaakat. A szögesdróton csillogó ezüst harmatot. A piszkos falat és a kiszáradt ablakrámákat. A széles falépcsőt. A bőr, a tea és puskapor illatát. A fénytelen falon függő régi képet ...

— Egy régi mester olajfestménye, nemde? Az őszi er-dőben egy hintó. Az ablak mögött fiatal nő, a szeme nagy, szomorú. Távozik. Búcsúzik a nyártól és a sza-badságtól vagy az élettől? Ki tudja?

... Csend. Az ablaktáblák mögött szélsusogás. Az ódon bolthajtásos mennyezet alatt kerékszörgés. A sötétség be-leömlik a lángokba. Vörös sárkányok sziszegnek a kály-hán. Sóhaj. Az ajtón túl léptek ...

— Istenkém ... maga tudja?

— Semmit sem tudok. Csak emlékezem.

— Milyen ruhát visel a nő?

— Sötétkék köpenyt, a nyaka körül fehér cobolypré-met.

— Lehetetlen! Láta valahol azt a képet!

— Igen, valamikor nagyon régen láttam. Akaratlanul is mindig látom.

... Felhő. Karvaly. Fénylő árpaföld. Könnyes szemű kutya. A vályúban zöld víz. A lovak felvetett fejjel hor-kantanak a hideg égre. Vörösfenyő. Csillagok. Harang-zúgás. Egy gyönyörű nő. Kérdés. Hallgatás. Szemrehá-nyás ...

— Miért beszél olyan halkán?

- Bocssásson meg ... messze voltam.
- Nagyon messze?
- Ott, ahol először találkoztam magával.
- Csodálkozásában felemelte a hangját.
- Hogy találkozott velem? Hiszen nem ismer!
- Nem ismerem ... de tudom, kicsoda.
- Nem értem. Nem ismer, és mégis ismer.
- Láttam egy asszonyt, aki szakasztott olyan, mint maga.
- Vagy úgy ... és hol?
- Egy bizonyos hegységben ... egy bizonyos helyen.
- Honnan tudja, hogy szakasztott olyan, mint én?
- Mert ismeretlen akart maradni. Pontosan úgy, mint maga.
- Megmondta ezt magának?
- Kéreztem a viselkedéséből.
- A nevét sem tudta meg?
- Nem. Semmit sem.
- Nem érdekelte?
- Ellenkezőleg. Máig is gondolkodom rá.
- Valóban?
- Ahogy mondom.
- Megbabonázta magát?
- Ez a helyes kifejezés!
- Akkor hát miért hagyta, hogy elmenjen? Miért nem beszélt vele legalább egyszer?
- Már mondtam ... nem kívánta.
- Nem haragszik rá?
- Elfogadom a játékszabályokat.
- Egyáltalán nem kíváncsi?
- Szeretném tudni, él-e?
- Látni nem akarja?
- Ha lehetséges volna ...
- Nem fél attól, hogy a varázs szertefoszlik?
- Azt hiszem, inkább fokozódik.
- És ha az ismeretlen hölgy nagyon megváltozott?
- Nem hiszem.
- Lika halkán megkérdezte:

— Még mindig csodálja?

Tanácsstalanul meredtem a csorba tükörre. Aztán habozás nélkül mondtam:

— Éjjel-nappal velem van.

Lika alig hallhatóan rebegte:

— Köszönöm. Nagyon szép magától.

Hallgattunk. Mindketten magunkba mélyülten.

Végül Lika megkért:

— Mondjon el róla mindent.

— Mi mindent?

— Kezdetről fogva mindent. Attól a pillanattól kezdve, hogy találkozott vele.

— Először északon, a hegyekben találkoztam vele. Szándékosan mondok északot, mert a mai napig nem tudom, hol volt. Kicsi voltam, és sejtelmem sem volt a világ nagyságáról. Számomra a mesebeli hetedhét országon túli hegyeket jelentették, az arany-, az ezüst- és a rézországban terültek el. A hegyeken túl véget ért a világ, feneketlen szakadék tátongott.

...A nagybátyám egyszer magával vitt a hegyekbe. Nyár vége volt. Meredek vízmosásos úton vastag fenyődeszkákon utaztam a kaporzöld színű ég felé. Két hegy között átjutottunk a nyergen, és alkonyatkor bedöcög-tünk a faluba. A kocsmá előtt kővályúból megittattuk a lovakat. A lovak felemelték a fejüket, felhorkantak; nem messze tőlünk megállt egy hintó. Szőke hajú nő szállt ki belőle. Fehér galléros sötétkék köpenyt viselt. Valamit kérdezett tőlem. Mesebeli tünemény volt, s annyira rácsodálkoztam, hogy nem értettem, mit mond. Valamiféle titokzatos nyelven szólt hozzám, amelyet csak az állatok értenek Szent Iván éjjelén meg a bölcs öregapók és öreganyók. Aztán megszimogatta az arcomat, s az orromat megcsapta a levendula, a szarvasbőr és a csipke illata.

A csodaszép nő és a kerékszörgés vált életem kezdetévé, gyermekkorom legszebb emlékévé. Ha anyám megvert, dacosan morogtam: Elszököm, meglátod... elszököm a csodaszép nőhöz.

- Megtudta, honnan jött?
- A mai napig sem tudom. Aznap este színdarabot játszottak a faluban. Nyilván egy jelmezbe öltözött műkedvelő színésznő lehetett.
- Később sem találkozott vele?
- Találkoztam vele ... de sokkal később.
- Megismerte magát?
- Valószínűleg, nem beszéltünk azonban róla.
- Hol találkozott vele?
- Vadászaton. Apám elvitt az utolsó szarvasbőgésre. Emlékszem, hűvös és esős október volt, de a hegyek csodálatosak voltak, a bükkfák és a jávorfák úgy világítottak, mint a lámpások. Egy kastélyban szálltunk meg, hajdan valami mágnásé volt. Apám elment lesre, én meg egyedül maradtam az elhanyagolt kőházban.
- A nő nem volt magukkal?
- Nem ... csak később jött utánunk.
- Honnan?
- Nem tudom ... nem mondta meg.
- Egyedül jött?
- Egyedül.
- Maga is egyedül volt?
- Egyedül az egész házban.
- Nem félt?
- Dehogynem, féltem, hiszen még gyerek voltam.
- Hány éves volt?
- Hát ... talán tizenegy.
- Miért hagyták egyedül?
- Megígértem apámnak, hogy nem fogok félni.
- Legalább bezárták?
- Nem.
- Jaj! ... Eszemet vesztettem volna.
- Nos ... nekem sem volt mindegy. Kint hideg, nyirkos sötétség, az ablakok kellemetlenül nyikorogtak.
- Nem sírt?
- Mukkanni se mentem. Csak tömtem fával a cserépkályhát. Nem is a meleg, inkább a világosság kedvéért. Beburkolóztam az apám kabátjába, s a világért sem búj-

tam volna ki belőle. Háttal fordultam az ablaknak, és a kályha mellett függő képet bámultam. Egy impresszionista festmény reprodukciója volt. Hintó az őszi erdőben. A hintó ablaka mögött szomorú szemű fiatal nő. Kesztyűs kezét az üvegre tapasztja. A tűz megelevenítette az arcát. Úgy tetszett, mozog az ajka. Suttogott valamit, de nem értettem, mit.

A huzalok ismét megzendültek. S Lika hangja mintha a fal mögül jött volna.

— Különös... milyen pontosan emlékszik arra a képre.

— A gyermeki félelem emléke kitörölhetetlen. Hovatóvább egyre több minden jut eszembe arról a kastélyról. A gerendákat pirosra festették, a zöld kályhacsempén piros sárkányok röpködtek, a fahasábokon fehér macska s az ajtó fölött kitömött sólyom ült... Pontosán emlékszem a faragott székek vetette árnyakra, a hamvadó parázsra, a macska dorombolására... Térdemet felhúztam az állam alá, és hallgattam, miként zörgeti a szél az ablaktábla kampóját. Ekkor a távolban lövések dördültek. Megbátorodtam. Kibújtam apám kabátjából, és raktam a tűzre. A fa még lángot sem fogott, amikor kintről kocsi-kerekék zörgését és lovak prűszkölését hallottam. Azt hittem, a vadászok tértek vissza. Az ablakhoz futottam.

— Ő volt?

— Nem tudtam jobban szemügyre venni. Csak egy ismeretlen alakot pillantottam meg, és tüstént elbújtam a szék mögé. Nem láttam a nő arcát, mégis felismertem, de nem mertem előbújni rejtekhelyemről. A széktámla nyílásán figyeltem.

— S amikor észrevette magát?...

— Felkiáltott ijedtében, s amint hátrált, a forró kályhának dőlt. Aztán tréfásan meghúzta a fülemet, és megkérdezte, mit csinálok itt. Dadogtam valamit az apámról meg a vadászokról. Ezeknek a férfiaknak elment az eszük — mondta. Levetette bolyhos, csuklyás köpenyét, a gyertyatartóban meggyújtotta a gyertyát, a polcra levett egy kormos serpenyőt, megtöltötte vízzel, és a szét-

kotort parázusra tette. Közben arról faggatott, ismerem-e őt.

— Mit felelt rá?

— Azt mondtam, hogy ismerem.

— Mire ő?

— Kíváncsi volt, tudom-e, hogy hívják.

— Mit mondott neki?

— Szép hölgy.

— És ő?

— Elnevette magát, és megkérdezte, elfogadnám-e anyámnak. Megkérdeztem tőle, tud-e mesélni. Bólintott. Akkor mesélj. Miről? — kérdezte. Ujjammal rámutattam a képre. Arról.

— Mesélt?

— Persze hogy.

— Mesét?

— Természetesen.

— Miről?

— Egy nőről, aki a boldogságot kereste, s hogy megtalálja, magával a sátánnal szövetkezett...

Ismét hallgattunk.

A telefondrótok duruzsoltak. A fahasábokon doromboló fehér macskát juttatták eszembe. Mellette — a tűzzel szemben — állt a nő, fészülködött, s én hallottam, hogy pattog a haja. Elkaptam a zöldes szikrákat, a gyertyák körüli kék karikákat, a könnyes szemű kutyákat, a ragadós forralt borral teli sárga csészéket... Felidéztem a levelek, a bőr, a kék posztó szagát, a bolyhos csuklya, a kesztyű, a csipke illatát... A képen a hölgy meg-elevenedett, vele együtt utaztam a piros plüssel bélelt hintóban, a hintó himbálózott, a fények rohantak, a férfiak beszéde lassan távolodott...

Lika habozva megkérdezte:

— És... megtalálta a boldogságot?

— Nem találta meg. Elvált a férjétől.

Pár pillanat múlva megértette.

— Aha... És miért?

— Mert a férje ivott, és más nők után járt.

— Maga honnan szerzett minderről tudomást?

— Találkoztam az asszonnyal.

— Mikor?

— Körülbelül öt évvel ezelőtt Z.-ben. Egy kislányt vezetett kézen fogva. Megismert, és igen meglepődött. Megemlítettem neki a mesét. Szomorúan lehunyta a szemét, és azt mondta: Istenem, milyen fiatal is maga! Később megtudtam, hogy ismét férjhez ment. A maga hangja hasonló az övéhez. Hirtelen az őszi kastélyt juttatta eszembe. Most már bizonyára megérti, miért jutott eszembe az a kép.

— Mi történne, ha jelentkezne? Bevallaná neki a rajongását?

— Félek, hogy már régen halott.

— Halott?! Mióta?

— Azóta, hogy maga jelentkezett.

— Miért éppen azóta?

— Mert csak a halottak adják kölcsön a hangjukat.

— Brrr... Ne is említse. Megint nem fogok aludni.

Üvegcsengést hallottam.

— Altatót szed?

— Nem mindig... csak amikor egyedül vagyok.

— Nem fél, hogy rászokik?

— Nem gondolok rá. Az a fő, hogy elalszom.

— Próbálja meg másképp.

— Hogyan?

— Összpontosítsa a figyelmét valami másra, például... arra a képre. Képzelve el, hogy a magát körülvevő tárgyak nem léteznek. Helyükbe képzeljen keréknyomokat, hintót, megvilágított fákat... Hunyja le a szemét, és képzelje el a forgó küllőket... Tekintetét szegezze a kerékagyra, a hatszögű csavaranyára. Hamarosan minden borvörös plüss lesz maga körül, s a hófehér csipke közt tovasuhan a táj, piros és aranyszínű, akárcsak az ikon. A színek villózása és az egyhangú zörgés kellemesen elfárasztja, és észre sem veszi — elalszik.

Vártam a választ. Nem felelt. Köztünk zúgtak a huza-
lok, a múlt jegye, mely sajátos értelmet adott a pillá-

natnak. Az ismétlődő régi motívum: a drótokon zöld, ázott szalakóták.

— Lika, halló, Lika . . . Hall engem?

Ujjammal többször egymás után idegesen lenyomtam a villát. Lika azonban már nem szólalt meg.

Lassan letettem a kagylót.

Megcsörrent valami. Leestek a kulcsaim. Lehajoltam értük, és meglepetten érzékeltem a körülöttem levő csendet.

Ilyen csend honol esténként a vén fák alatt.

Tarkómat a hűvös falhoz szorítottam.

Ismét a saját szobámban voltam. Felfogtam az ismert tárgyak helyzetét. Meglepett mozdulatlan kettős kiterjedésük. Nem köztük voltam, hanem mellettük. Hol álltam, amikor csengett a telefon? Min gondolkoztam éppen, amikor felemeltem a kagylót? Mi történt azelőtt, hogy meghallottam Lika hangját?

A tárgyra meredtem, de a tárgyak semmit sem árultak el. Semmire sem tudtak visszaemlékezni. Lika eltépte a köztem és a tárgyak közt levő hagyományos kapcsolatot. A tárgyak valóságos térben vannak, de én nem vagyok valóságos időben. Köztük és köztem fennmaradnak a különböző időkből származó események, múltamban történt dolgok. A megvilágítás is megváltozott körülöttem. A fény nem az ablakon keresztül szűrődött be, hanem valahonnan a sötétkék körből. Néztem a kört. Éppúgy megváltozott, mint a többi tárgy. (Ez lepett meg a leginkább, mert a legszilárdabb helynek tartottam a térben.) A jelek helyett valóságos eseményeket találok. Olyan tisztán érzékelem őket, mintha éppen most játszódna le. Az elmúlt idő sodrában találom magam, állandó jelenként élem át. A láthatatlan láthatóvá válik, az összefüggéstelen benyomások világos fogalmakká formálódnak. A ködös töredékek összeálltak, és meglepő képet alkottak.

Lika médium lett. Tudatalattimból felszabadította a képalkotó áramlatokat.

... A mező csöndjét szélsűvöltés és figyelmeztető ma-

dárvíjjogás szakította meg. Úgy rémlett, hogy az ablaknyílásban levő csillagot árnyék takarta el. Kihajoltam az ablakon. De csak az üres udvart, a szomszéd ház homlokzatát meg néhány csillagot láttam.

A távolban rózsaszín villámok cikáztak.

Sokára, nagyon sokára megdördült az ég.

A mennydörgés még jobban hangsúlyozta a szoba ürességét, a nagy világ tágasságát, a könnyörtelen koordinátákat.

A kisülések egyhangúan csattogtak, valahol lefékezett kerekek nyögtek. A feleségemre gondoltam, de csak erőlködés volt az egész, válasz a lelkiismeret-furdalásomra. Úgy lebegett az űrben, mint a növény napfény és víz nélkül. A fantáziadús légkör elmúlt, a médium eltűnt, a csodálatos szellem szertefoszlott. Nagy erőfeszítésbe került felvenni vele a kapcsolatot... Fáradtság és közöny telepedett rám. A tárgyak valamiféle spontán képzeteket sugároztak felém... Hulló hó. Macskaköves utca. Kopott karfájú öblös fotelok. Dongószínű sötét plüssel bevont pamlag. Ovális férfiarckép, bozontos szemöldök, keskeny orr... Kerestem valamit, aminél megpihenhetnék. Az asztalkán matattam, ahol a kagyló feküdt. Sehogy sem tudtam azonban megtalálni. Nem volt azon a helyen, ahol általában lenni szokott. Ez meglepett, mert szalmaözvegyi rendetlenségem ellenére a szobában minden tárgynak megvolt a helye.

Éppen a lámpát akartam meggyújtani, amikor női lépteket hallottam.

Nesztelen, könnyű léptek voltak. A gumitalp könnyedén érintette a lépcsőfokokat. Gyorsan lefeküdtem, s az asztali lámpát a kezem ügyébe húztam. Elhatároztam, hogy mielőtt az ismeretlen nő belép, meggyújtom a lámpát.

Az előszobából a konyhába vezető ajtó becsapódott, a lépések a szobaajtóhoz közeledtek. Kattant a kilincs, s én a kapcsolóra tettem az ujjamat. Óvatosan és halkán kinyílt az ajtó. Villanyt gyújtottam.

Az ajtóban Dana állt.

Felsikoltott.

— Jaj... de megijedtem!

Kezével a melléhez kapott, mintha éppen elszakadt volna a melltartója.

— Bocsáss meg. Nem tudtam, hogy alszol.

Szinte hálásan ripakodtam rá.

— Mit kísértesz?

Az ijedtsége elmúlt. Összeszedte magát. Kissé görcsösen elmosolyodott.

— Nem kölcsönöznéd a menetrendet?

Kellettlenül feltápászkodtam. Tudtam, hogy amit mond, csak ürügy. Szinte megszállottként futott Dušan után. Beszélgetést hallott, hát azt hitte, Dušannal társalgok. A sötétség nem tévesztette meg, tudta, hogy gyakran beszélgetünk sötétben.

Fölbosszantott a kémkedése. Még inkább felingerelt, hogy zavarba hozott. Ott kerestem a menetrendet, ahol sosem szokott lenni. Az egyik fiókban feleségem hajtűre bukkantam. Mérgeesen belöktem a fiókot.

Dana közben leült a fotelba. Amint ott gubbasztott, jól láttam gumitalpú cipőjét meg a telt lábikráján levő karcolást. Dana gyakran kergetőzött a kertben Hajdúval, egy fiatal, fekete juhászkutyával. Cukorral etette, s a kutya ezért hűségesen nyalogatta a kezét.

Odaadtam neki a kék könyvecskét. Összetekerte, és megkérdezte:

— Miért nem jöttél kosárlabdázni?

— Nincs időm, tanulnom kell.

— Kár. Isteni sztorit hallottál volna.

— Kiről?

— Kňaznáról és a rút fantomról.

— Miféle fantomról?

— Á... egy ütődött. Három napig ácsorgott Kňazná ablaka alatt.

— Ne mondd! És ki lehetett az a jómadár?

— Tudom is én! Senkinek sem mutatkozott be, csak bámult, mint egy habókos.

Dana tekintetében üresség tátongott. A fantom emlé-

tésekor felélénkültem. Eszembe jutott a szomszéd meg a szombati „látogató” a lakásomban. Feltűnés nélkül megkérdeztem:

— Milyen volt?

— Olyan fekete hajú nyakigláb. A srácok azt mondták, hogy a diliházból lógott meg. Irtó hülyén mutogatott, Kňažná már értesíteni akarta a rendőrséget. Szerencsére reggelre kereket oldott.

— Nem tudod, honnan jött?

— A halastótól mászott ide Kňažná után.

Látszólag felháborodva mondtam:

— Ami igaz, igaz, szép kis alakok vagytok. Idehoztok valamilyen csavargót, s még csak azt sem kérdezitek meg, hova valósl.

— Bocsáss meg... de nem én hoztam ide.

— De biztosan a te kezed is benne van!

— Még véletlenül sem. Távol tartottam magam tőle.

— Talán veled is kikezdett?

— Nem kell háromszor találgatnod. Olyan volt a szemem, mint a márciusi kandúré.

— Hátha valami mást akart?

Dana megvonta a vállát.

— Hátha csak színlelte az egészet?

A lányt elfárasztották a kérdések. Ismét megvonta a vállát.

— Tudom is én. De biztosan bolond...

Más elképzelés túl bonyolult volt neki.

A tükrörhöz ment, lábujjhegyre ágaskodott. Aztán gyöngyvirágillatnyi távolságra megközelített.

— Nincs cigarettád?

A doboz után nyúltam.

— Nem volna szabad adnom.

— Igen? És miért nem? — csicseregte.

— Apád megtiltotta.

Leült, kivett egy cigarettát, és fölényesen azt mondta:

— Apám! Ugyan kérlek! Remélem, nem veszed őt komolyan.

Meggyújtottam a zöld fejű gyufát. Észrevettem, hogy

Dana körme nincs kilakkozva. (Dušan ugyanis nem szenvedhette a festett körmöt.) Élvezettel hátravetette a fejét, ajkát szív alakúra csücsörítette, és lassan eregette a füstkarikákat. Félig lehunyta a szemét, s nagyvilági nő módjára fújta a szürke füstfelhőket.

Aztán felállt, és megkérdezte:

— Megint meghíztam, ugye?

Ültömben szemügyre vettem. A hosszú zöld szvetter eltakarta erős csípőjét. (Dušan „széles csípőjű Danának“ hívta.) Dana csak ritkán gondolt olyasmire, ami nem a testével függött össze. Úgy mozgott benne, mint egy bűvös körben. Állandóan arra gondolt, amitől félt, és attól félt, amire gondolt. Elkorcsosodott az álmokat és az illúziókat szövő szerve. Mimikája és taglejtései csupán utánozták a lélek fejlettebb megnyilvánulásait. Nem tudta kifejezni azt, ami más nőkből szinte önkéntelenül sugárzik. Csak a kottát játszotta, nem muzsikált. Ezért nem értette Dušant, s mivel nem értette, bolondult utána. Nem ismerte a szenvedélyt, azt a gyönyörű esztelenséget. Számára a szenvedély romboló elem, betegség, örültség volt.

Elfelejtettem, mit mondott az imént. Amikor leült, szórakozottan néztem rá. Letette a cigarettát, és megkérdezte:

— Tudod, hogy Jana szakított az apjával?

— Tudom.

— Azt is tudod, miért?

— Mert az apja talált magának valami asszonyt.

— A lányka már több mint egy hete nem alszik otthon.

— Szerintem ostobaságot csinál.

Elnyomta a cigarettát, keze a térdére hanyatlott. Fölötünk hosszú lábú, nagy szúnyog körözött. Dana rábámult, és azt mondta:

— Egyszer majd én is elkövetek valami ostobaságot.

— Egy kis ostobaság jót tenne neked.

A hamutartóból mágikus füstcsík szállt fel. Dana lehunyta a szemét, és kinyújtotta napbarnította lábát.

— Tudod... néha felébrednek, és valami tüzet vagy földrengést kívánok magamnak. Nem tudom, miért, de azt akarom, hogy minden reszkessen és dőljön össze... Egyes emberek iránt rettenetes ellenszenvet érzek. Mivel azonban semmi sem dől össze, nem török darabokra, kimegyek, és az udvaron kószálok, amíg meg nem szűnik a raplím.

A zümmögő szúnyog felé csaptam.

— Nem kószálsz véletlenül az én kertemben is?

Kinyitotta a szemét, és önkéntelenül kifakadt.

— Én, a te kertedben? Süsü vagy?

Figyeltem, elpirul-e. De csak butuska kifejezés ült ki az arcára. Felállt, és azt mondta:

— Adj még egy cigarettát. Majd valahol kint elszívom.

— Nem árt meg?

Kivett egy cigarettát, és kiment. Az ajtóból még visszafordult:

— Ne mondd meg Dušannak, hogy itt voltam. És azt sem, hogy mit mondtam.

Megígérttem.

A nyitott ajtóban megvillant zöld szvettere. Gyorsan és csendesen tűnt el, mintha sűrű fűbe ugrott volna. Meglepett, hogy a szemét nem nyelte el a sötétség. Keserűséget láttam a tekintetében. Első ízben sajnáltam Danát, de sajnálatom inkább szemrehányásnak tetszett. Mintha csak azért sajnálnám, mert félek tőle. Igen... alighogy meghallottam a lépteit, tudat alatt rettegés fogott el. Először támadt olyan érzésem, hogy veszélyeztet. Megérintette az érintetlent, s ez gyökeres változást idézett elő nálam. Éreztem, hogy minden, ami ettől kezdve történik, Lika befolyása alá kerül. Az ő hatására bármilyen csekélység új, megváltozott értelmet kap.

Lika bizonyos veszedelmet jelentett nekem.

Belementem a játékba, de csak most döbbsentem rá a játék előre nem látott következményeire.

Kimentem az udvarra. Az eget súlyos, szétszórt felhők borították. Dana cigarettájának fényét kerestem, de sehol sem láttam.

Visszamentem a szobámba, és ruhástul lefeküdtem.

A fehér mennyezet visszaverte a távoli villámlást. Idegen sorsként éltem át saját jelenlétemet. Idegen akarat fogságába estem, valamilyen barátságtalan vidéken tartózkodtam. Tekintetemmel végigpásztáztam a mennyezetet, az ismeretlen, idegen lakást. A tárgyak újfent önkéntelen képzeteket sugároztak felém...

...Barokk várostorony... a kövezeten abroncsok... ikonszem, lila színű masni a gesztenyebarna hajban... nyesett galagonyabokrokkal szegélyezett ösvény, macskakő, tavaszi hó, nyomok a hóban...

A reggeli hideg ébresztett fel. A madarak már csiviteltek, s a szobában egy betévedt méh zümmögött. A hosszú lábú szúnyog meggémberedve pihent a mennyezeten.

Nem akarózott fölkelni. Tovább lustálkodtam az ágyban.

Tíz tájban megjött a postamester. Hosszasan és alaposan törölgette a cipőjét a lábtörlőbe.

Éppen borotválkoztam. Értetlenül bámultam a tükörképemre. Mit akarhat az öreg? Mi járatban van ilyen szokatlan időben? Találgattam, de a fejem olyan üres volt, mint lumpolás után.

Fiatalos kézszorítással üdvözölt, majd nyomban ráért, nem feledkeztem-e meg arról, amit ígértem. Fürkésztem az arcát, s eszembe jutott, hogy egyszer egy felfordított kádon ültünk a kunyhó előtt.

Szürke szeme jóindulatúan figyelt a szemöldöktető alól.

Látva, mennyire kínlódom, kirukkolt a titokkal.

— A cserepek.

Vizes kézzel kihúztam a fiókot, és átadtam neki a műanyag zacskót. Óvatosan belenyúlt, és ugyanolyan óvatosan kivett egy cserépdarabot. A fény felé fordította, és figyelmesen nézegette. Aztán megtapogatta az oldalzsebét, és azt dünnyögte:

— Én számár! Hát nem otthon felejtettem a szemüvegemet!

Szemében a lelkesedés csalódottan kihunyt.

Hellyel kínáltam. Egyáltalán nem figyelt rám, mogorván dörmögött.

— Öreg fej, buta fej... Kár...

Az ablakhoz lépett, tapogatta a cserepet, értékelte.

— Érdekes lelet. Úgy látszik, mintha valami ornamantum volna rajta. Figyelmesen kell majd megtisztítanom.

Óvatosan kiszórta a cserepeket az asztalra, és megszámolta. Majd remegő kézzel viaszasöpörte a zacskóba, mint egy uzsorás az aranypénzt. A széken talált madzagot, és jól bekötötte a zacskót.

Elégedetten dörzsölte a tenyerét, és azt mondta:

— Így ni... estig összerakom.

Kávéval kínáltam.

— Kávét?...

— Egy erőset, ha szabad kérnem. Rágyújthatok?

— Parancsoljon.

Az ablaknál állt, és a pipáját tömte. Mikor megjött, kelletlenül fogadtam, de most már örültem, hogy itt van. Jelen időt hozott a szobába. Ismét éreztem a nyári frissiséget, örültem a napfénynek a dombokon. Daráltam a kávét, közben halkán füttyörészttem.

A postamester azalatt szétszedte a tajtékpipáját, leült a fotelba, s a régi atlaszban lapozgatott.

Egyszer csak letette a pipáját.

— Hát ez meg micsoda, fiatalember?

Hátranéztem. Fényképet tartott a kezében.

— Fénykép egy filmből.

— Milyen filmből?

— Azt, sajnós, meg nem mondom. Elfelejtettem a címét. De olyan film volt, amelyet a feleségemmel együtt láttam.

— Szóval családi emlék, ugyebár?

— Olyasvalami.

— Kár, hogy nincs itt a szemüvegem. Csak a körvonalakat látom.

Röviden leírtam neki a jelenetet.

— Néhány ember egy halott nőt szállít át valamilyen szigetre... Ez a halottat vivő csónak, ezek meg az égő fáklyákat tartó halászok.

— Még azt hinném, hogy egy régi görög tragédia jelenete.

— Nem... nem régi történet. Egy halásztelepülésen játszódtott le... valahol Dalmáciában vagy Görögországban... már nem emlékszem pontosan. A fiatal nő holttestét titokban szállítják át a szigetre, szülőföldjére.

Kis idő múlva megjegyeztem:

— Átlagos film volt, rám viszont erős hatást gyakorolt. A cselekmény lényegét elfelejtettem, de egyes képekre olyan pontosan emlékszem, mintha csak tegnap láttam volna.

A postamester pöfékelt és bólogatott.

— Érdekes kép. Pogány szokásokra emlékeztet. Bizonyos népek ugyanis hitték benne, hogy a lélek a tűzön és a vízen keresztül nem tud visszajönni. Ezért égették el a halottakat, vagy tüzet raktak sírjukhoz. Például a tűzsáncon. Hallott róla?

— Június végén táboroztam alatta.

— Látja... hiszen említette...

Talán egy hónapja beszélgettünk róla. Éppen akkor, amikor azon a felfordított kádon ültünk. (Az öreg szőlőkarót faragott, körülöttünk mindenütt akácfaforgács sárgállott.)

A postamester vastag ácsceruzával rajzolta a kád fenekére a tűzsánc fekvését és formáját. Szerinte védősánc volt, csak később szolgált temetkezési helyként. Mások szerint régi út maradványa, a kelták erre szállították az ércet a Duna mentére. A sánc környékén, nem túl mélyen cserepeket találtak. Alkalmi érdeklődők és kapszi hegylakók ástak ott, kincset kerestek. (A rychňavaiak a határ e részét Bábel-kuxának nevezték.)

Az iránytűért nyúlt. Forgatta a tenyerében, s nézte a rezgő nyilat. A kávéfőző zúgott, mint a nyári bögöly.

A postamester kiegyenesedett, és megkérdezte:

— Hallott a tűzsánc sírjainak titkairól?

— Titkokról? Azt a kőférfit gondolja, aki a sírokat őrzi?

Rosszállóan nézett rám.

— Ugyan menjen... hiszen az csak üres locsogás.

— Akkor hát nem tudom, mire gondol.

— Ismeri a sáncon hajdanában élő emberek szokásait és temetkezési módját?

— Hallottam valamit a fekete áldozati sziklákról.

Erősen megszívta a pipáját, pöfékelt, s kezével elhajtotta a füstfelhőt.

— Fekete szikla? Ez csak feltevés. A tűzsánconról rengeteg koholmány kering. Hanem az, amit én elmondok magának, nagyon is valószínű. Szóval...

Monoton hangon magyarázott, akár egy tanár, aki már húsz éve ugyanazt ismétli.

— A tűzsáncon élő törzsek védték sírjaik sérthetetlenségét. Misztikus jelentőséget tulajdonítottak a tárgyaknak, amelyeket a sírba tettek. Köztudott dolog, hogy temetkezési helyeiket féltékenyen őrizték. A sírgyalázást tartották a legsúlyosabb gonosztettnak. A halottat tűz és különböző varázsigék kísérték az alvilágba.

Elgondolkodott, szemét félig lehunyta, mintha éles napfénybe nézett volna. Azt hittem, össze akarja szedni gondolatait, ő azonban valamilyen tárgyat keresett, amit kézbe foghat, hogy könnyebben beszélhessen. Végül a levélnehezéket választotta, az üveggömböt a beolvasztott lila masnival. Talán csak azért, mert az asztalon útjában volt.

A kávéfőző élesen felszisszent, a szoba megtelt kávéillattal.

A postamester elé tettem a csésze kávé, de egyáltalán nem zavartatta magát, tovább folytatta.

— Említettem a tüzet... ugyebár. A barbárok hittek a tűz tisztító erejében. Hitték, hogy a tűz óvja a megboldogultat a rossz szellemektől, s ugyanakkor megvilágítja a lélek útját az alvilágba. Az elhunyt legértékesebb és legkedvesebb tárgyait is a sírba tették, az alvilág lakói előtt ezek szolgálták a megboldogult javát. Egyetlen sír-

ból sem hiányzott az agyagedény. Azért van a sáncon annyi cserép.

Szájába tette a pipáját, és szórakozottan szívogatta.

Cukorral kínáltam. Csak egy kockát vett.

— Ilyen keveset?

— Köszönöm. Szeretem a keserű italokat.

— Brr... nem értem.

Megkavarta a kávét, és kinyilatkoztatta a szentenciát:

— A keserű kávé olyan, mint az igazság. Meg kell szokni.

Felvonta a szemöldökét, és ínyenc módra hörpintett belőle. Aztán két-három korttyal kiürítette a csészét. Megtörölte a száját, és megint a pipája után nyúlt. Rövid ideig nézegette, mintha valamilyen finom kidolgozású felíratot olvasna rajta, a szájába tette, majd hirtelen kivette, és nekem szegezte.

— Hanem ez még nem minden, ugyebár... A halott hátrahagyott tárgyainak határtalan erőt tulajdonítottak, ennél fogva a megboldogult valamennyi holmiját elégették. Az a hit járta, hogy aki ilyen tárgyat eltulajdonít, azt a bosszúálló szellemek megbüntetik. Szentül hitték, hogy aki az elhunyt holmiját magához veszi, az alvilág hatalmába kerül. A halott szelleme rákényszeríti, hogy azt tegye, amit ő akar. Ezek lehetnek jó cselekedetek, de többnyire rosszak, mert a halott lelke gyakran rosszindulatúan viseltetik a halandóval szemben. A léleknek ugyanis nincs szabad akarata, a gonosz szellemek befolyása alatt áll. A gonosz szellemeket áldozatokkal engesztelték ki. A sáncon élő törzs minden nyáron feláldozott egy szüzet.

A postamestert elragadta megzabolázhatatlan fantáziája. Biztosra vettem, hogy az utolsó mondatot csak az előbb találta ki, szellemes befejezésnek, mesteri csattanónak szánta.

Nem akartam megzavarni. Csak annyit mondtam:

— Kegyetlen áldozat volt.

— Mondjuk. De biztonságot adott az embernek. A mi is-

tenségeink sokkal kegyetlenebbek, és semmit sem adnak cserébe.

— Ez azt jelenti, hogy vissza kellene térnünk a szent ligetekbe.

— Kissé rosszhiszeműen túloz, fiatalember... Mindannyiunknak tisztelnie kellene valamilyen szent helyet, valamilyen szent eszmét. Nekünk már semmi sem szent... ebben különbözünk a barbároktól. A barbárok bálványok között éltek, ma a bálványok élnek a barbárok között. Nem érzi néha saját tehetetlenségét? Olykor nem érzi magát úgy, mintha egy golyó volna, amely a tekepályán lefelé gurul a vályúban?

Szójátékaik megzavartak.

— Igen, olykor gondolkodom ilyesmire — vallottam be. Izgatottan belefűjt a pipájába.

— Hiszen ez az: gondol rá, de nem gondolkozik.

— Nehéz magával. Játszik a szavakkal.

— Egy cseppet sem, fiatalember. Inkább azt lehetne mondani, hogy a szavak játszanak velünk... A mai szavak már csak utánzatok, forgáccsal kitömött bábok. Úgy zúdulnak ránk, mint a pestis, mint az árvíz, mi pedig jóhiszeműen hitvallásnak, tanoknak, civilizációnak meg isten tudja, minek nevezzük őket. És egyáltalán, a történelmet kellene tanulmányoznia.

— Gondolkodni a földrajznál is gondolkodhatom.

— Földrajz? Üresség. A homokszemcse metafizikája a térben. A végtelenség előtti tehetetlenség. Szomorkodás afölött, hogy az ember nem mindenütt jelenlevő isten. A történelem ellenben mindenütt, minden eseményben, minden korban az ember jelenlétét bizonyítja. Az ember érzi, miként válik a történelem formálójává. A történelem egyaránt kínál halandóságot és halhatatlanságot. A földrajzban az ember csak díszlettologató, de a történelemben maga is színre lép. Lehet Szókratész, Ephialtész, Caligula, esetleg Chaplin. Egyesek megtapsolják, mások megvetik. Választhat tragédia és komédia között, alakíthatja az ember vagy a szörnyeteg szerepét, eljátsz-

hatja a becsületességről vagy az aljasságról szóló játékokat. Aszerint, mi felel meg a jellemének és a tehetségének. De bármit játsszék is, az mindig időszerű és új lesz. A történelemben semmi sem megy ki a divatból.

Ezt a kijelentését jól ismertem. Ez volt a postamester megállója, pihenője. Ezért bátorzkodtam ismét kávéval kínálni.

— Kérek ... de csak egy fél csészével.

Kortyintott, és folytatta:

— Egyikünk sem igazságos, de a történelem, a történelem mindig igazságos. Hát nem lelkesítő ez?

— Főleg a történelem áldozatainak — jegyeztem meg csípősen.

— Mit lehet tenni. Az igazságosságnak bölcsességre van szüksége. A bölcsességnek pedig időre.

— Inkább mondja azt, hogy az igazságnak kellemetlenül sok az ideje.

Szórakozottan feljebb tolta nem létező szemüvegét.

— Fűrészporos zsákba szurkál, fiatalember! Elfelejti, hogy a jó szándék a pillanat szüleménye, de a bölcsességnek egy egész életre van szüksége.

— Ez azt jelenti, hogy mindig az öregek a legbölcsőbbek.

— Kiforgatja a szavaimat. Nem a tudásról beszélek, hanem a bölcsességről. Nem lesz mindenkiből bölcs, aki tanul. Ezért sokkal több a tanult ember, mint a bölcs.

Egy kicsit megpíszkáltam:

— Szépen mondta, csak nekem kissé ... egyszerűen.

Egy pillanatig nem vett rólam tudomást.

Aztán megfordult, bizonytalanul elmosolyodott, és letette a levélnehezéket az asztalra. Felszabadult figyelmét a cigarettás kazetta kötötte le, pontosabban a kazetta fedelére égetett városkép.

Rövidlátóan nézegette.

— Mondja csak, nem Z. város ez?

— Ismeri?

— Hogy ismerem-e? Hiszen valamikor ott kezdtem!

— Ne mondja!

— Bizony ... de rég is volt az. Az első gyakornoki állomásom. Ő ... talán igaz sem volt! Hát maga mit csinált ott?

— Ott katonáskodtam.

Felvonta bozontos szemöldökét.

— Kaszárnya a Szigeten! Azt is ismerem. Akkor tollas csákót viselő olasz legionáriusok voltak ott. Esténként járőrök cirkáltak a korzón. Az Aranybikában biliárdoztunk a tisztekkel.

Felsóhajtott.

— Tempora mutantur ... ugyebár.

— Tetszett ott magának?

— Hogy a csodába ne tetszett volna! Hiszen fiatal és tüzes voltam ... a kolostor mögötti kollégiumban magyar tanítóképzősök laktak ... Heléna, első csókom ... Eh, kár emlegetni!

Pipájából kiverte a hamut a hamutartóba. Ez annak a jele volt, hogy szedelőzködik. Éppen most, amikor arról kezdtünk beszélgetni, ami érdekelt. Ravaszul megkérdeztem:

— Emlékszik még a piaristák templomára? Roppant érdekes helyen áll.

— Hát ezt véletlenül eltalálta. A templom régi avar erődítmény maradványain áll. Maga a templom is építészeti műemlék. Szép szárnyas oltára van, értékesek a szobrok is ... meg aztán az apostolokat ábrázoló mozaikablak ...

— Maradjon még, igyon meg még egy kávé — javasoltam.

— Nem, köszönöm. Majd máskor, most igazán nem lehet. Tízre elígérkeztem gombázni.

Gondosan eltette a pipáját, és távozott. Az előszobában még megdicsérte a virágokat meg a kedvező gombaidőt. A legvégére hagyta tiszteletteljes üdvözlését a feleségemnek.

Egész az utcára kísértem ki, majd visszatértem, és elmosogattam az edényt. Közben eszembe jutott, hogy a hunokról szóló művét elfelejtettem visszaadni. Az volt

a legfurcsább, hogy ő maga is megfélemedezett róla. A cserepek teljesen megbabonázták.

Kezembe vettem a könyvet, s egy kis ideig tanácsstalanul meredtem a betűkre. Untatott a könyv, szerettem volna kimenni valahová a fák közé, nézni a tisztára mosott zöld leveleket, a csillogó hangyákat, a levegőben nyüzsgő, röpködő valamit.

Ábrándozásomnak hamarosan a rendőr főtörzsőrmester vetett véget. Ki akarja vizsgálni az esetet, amelyet jelentettem neki. Megkértem, várjon egy kicsit, amíg felöltözöm. Aztán elmentünk az iskolába. Végigvezettem az épületen, és mindent megmutogattam neki, ami érdekelte. Fontoskodva ráncolta homlokát, és egyes adatokat fel is jegyzett.

A tanáriban ültünk az asztal mellett. A helyiségben száraz, rossz levegő volt. A főtörzsőrmester kigombolta zubbonyát. Vékony láncocskát pillantottam meg a nyakán. Önkéntelenül is eszembe jutott a napot ábrázoló medallion.

Határozott mozdulattal kihúztam a fiókomat. Üres volt.

De azon nyomban eszembe is jutott, hogy június végén hazavitettem.

— Ne tűnt el valamije? — kérdezte a főtörzsőrmester.

— Nem... semmi... egyáltalán semmi.

Tollával elgondolkodva kopogott az asztalon.

— Semmije sem tűnt el? Hát ez gyanús... fölöttébb gyanús.

A tujafák között vezető ösvényen búcsúztunk el.

Siettem haza. A tálalóhoz rohantam, megnéztem a polcot. A lánc a kis éremmel nem volt ott, a kagylónak is nyoma veszett, hiába kutattam át minden zugot.

Néhány nappal ezelőtt ügyet sem vettem volna rá, de most ugyancsak megdöbbenett a veszteség.

Igaza volt a szomszédnak. Kézzelfogható bizonyítékok is alátámasztották, hogy a „látogató“ itt járt. Miért nem vettem észre eddig a veszteséget? Miért voltam hiszékeny, miért nem kutattam át mindent alaposabban?

Miért csak ez a két tárgy tűnt el? Milyen kapcsolat van közöttük? Milyen összefüggés lehet az iskolai betörés és a nálam tett „látogatás” között? Ugyanaz a tettes volt?

Találékonyságom nem bizonyult elegendőnek a kérdés megválaszolására.

Egyvalami azonban biztos: az érem meg a kagyló a közelmúltban történt éjszakai „látogatáskor” tűnt el. Összefüggésbe került a kagyló, a lánc meg a rajta függő ezüstnapocska. Az elfelejtett nyári történet, az ismeretlen férfiarc és az iskolában történtek nyugtalanító körbe zárultak. A látszólag ostoba pletyka hirtelen komoly jelentőséget kapott.

A tolvaj tettének indítóoka érthetetlen. Nem kapzsiságból lopott. Az értékes holmihoz nem nyúlt, csak a medalliont meg a kagylót vitte el. Végül is az érem nem volt az enyém, a kagylót meg a fiúktól kaptam. Tehát semmi olyat nem vitt el, ami az enyém volt. Éppúgy, mint az iskolai tolvaj. Ezek szerint az iskolában és nálam egy és ugyanaz az ember járt. Előbb az iskolában kereste a medalliont, s mivel ott nem találta, meglátogatta a lakásomat.

De miért csak férfira gondolok? Nem jöhetett el érte egy nő? Végére is női nyakék volt, és a szomszéd világosan nőről beszélt. De hát megbízható-e a szomszéd állítása? Nemcsak a véletlen játéka?

Egy nő mint hidegvérű betörő.

Nem találtam valószínűnek ezt a feltevést.

Vagy pedig nő és férfi? A nő falazhatott.

Erősen gondolkoztam, mindenféle ötletem támadt.

Főztem egy kávé, és mérlegeltem a dolgokat.

Egy nyakláncon függő medallion mindennapi női nyakék. Ellenben lehetséges, hogy valakinek nagy értéket jelent. Talán a maga módján nagyon is értékes. Lehet, hogy valamilyen becses emlék, egy drága személy ajándéka vagy családi ereklye.

Mindezt úgy-ahogy megértettem.

Azt azonban végképp nem tudtam megérteni, miért lopta el a látogató az elveszett tárgyat. Az emberek az elve-

szett tárgyakat rendszerint keresik. Természetesen nem titokban. Vagy más okról van itt szó? Az ismeretlen valóban azt vitte el, amit keresett? Nem valami egészen mást keresett, s ezt a semmiséget merő véletlenségből vitte el? Egy megzavart elméjű ember is lehetett. Valaki, aki maga sem tudja, miért tette.

Nem tudom, miért, de leginkább az éremben levő fényképen látható férfit gyanúsítottam. Tulajdonképpen meghatározhatatlan érzés volt ez, amelyet a férfi külseje sugallt, és lényegében az ezüstmedalion és a rychňavai kiránduláson történt eset homályos összefüggése váltotta ki.

Eszembe jutott az a pillanat, amikor a tanáriban kihúztam a fiókot. Éppen visszatértem a lányokkal az iskola parkjából. Egy pillanatig a tenyeremen tartottam a láncot, majd gondolkodás nélkül a fiókba dobtam. A tanári teljesen üres volt, a folyosón sem tartózkodott senki. Siettem ebédelni. Ebéd után Janával és néhány fiúval együtt a kétnapos rychňavai kirándulást készítettük elő.

Az időjárás kedvezett nekünk. Romantikus völgyben, a Bábel-kuxa alatt táboroztunk. A sátoztábor fölött magas sziklagörgeteg emelkedett, fölötte vén, ritkás tölgyerdő feketéllett, az erdőn túl meg a rychňavai bundások ugattak.

Az esti szélcsendben a táboztűz lángjai az ég felé csaptak.

A gyantatartalmú fenyőfa izzó parazsat lövellt ránk.

Fekete köveken ültünk. Hosszúra nyúlt árnyékunk a ritkás fűben feküdt. Beszélgettünk, tréfálkoztunk, vidám iskolai élményeket idéztünk.

A rychňavaiak régi mondát meséltek a kőemberről, aki néhanapján megjelenik a tűzsáncon. Állítólag hajdanában a sáncon vár állt, és kegyetlen várúr lakott benne. Parancsára feleségét meg gyermekét a szakadékba vetették. Egy viharos éjszakán tíz villám csapott a várba, s csak fekete kövek maradtak belőle.

Hallgattunk, a lányok egymáshoz bújtak, számocát

csipegettek. A fiúk dühösen rugdosták félre a tűzből kipattanó parazsat.

Az egyik fiú megpengette a gitárt.

A tűzhöz hívták Janát.

A kislány a félkör közepén állt, kedvesen mosolygott. Kék nadrágja lila, fehér blúza rózsaszínű volt. Arccal a tűz, háttal meg a sziklagörgeteg felé fordulva, régi népdalt énekelt. A tűz megnagyította szemét, száját, melletét. Valamennyiünket lebilincsel, valósággal csüngtünk rajta. Nemcsak a torkával és a szájával énekelt, hanem az egész testével. A vállát és a karját a dal ritmusára mozgatta.

Végül rázendített kedvenc cigánydalai egyikére. Ütemesen tapsoltunk neki.

A taps után beálló csendet csak egy éjjeli madár riadt hangja törte meg.

A madár még egyszer megszólalt; amikor aludni tértem.

Az ifjúság mélyen aludt, csak az örök bóbiskoltak a kialvó parázs mellett. Feljött a hold, szél támadt, és a sátrak fölött sejtelmesen susogott a rezgő nyárfa. A sátorfalakon árnyak kúsztak, fülemben még Jana éneke csengett. Hanyatt feküdtem, lehunytam a szemem, s úgy éreztem, mintha kocsin kapaszkodnék fel a dombra. Hallottam a patak csobogását, a kerekek zörgését, tenyereim alatt fenyődeszkákat éreztem. Közeledett felém a fehér galléros, sötétkék köpenybe burkolózott csodaszép nő. Az eső szemerkéléséhez hasonló suttogást hallottam. Mit akar tőlem a szép nő? Mit mond?

Abban a pillanatban éreztem, hogy valaki a kezével a lábamra támaszkodik.

Felugrottam és felkiáltottam:

— Ki az?

Jana állt ott. Lihegett.

— Lá... lá... láttam őt. Ő az... láttam.

Álmosan hörögtem:

— Kit láttál?

— Azt a férfit... a brossból... a fényképen... azon a...

Valami derengeni kezdett, de nyomban elhessegettem: a kislányt nyilván felizgatták a rychňavai mondák, hallucinál. A sátorajtóban guggolt, és a gyomrát fogta.

Eszembe jutott a házi gyógyszerár.

— Rosszul vagy?

— Ez csak az ijedségtől van.

— Várj, adok egy tablettát.

A zseblámpa után tapogatóztam, közben kérdezősködtem.

— Nem álmodtál?

Felkiáltott.

— Hogyan álmodtam volna? Hiszen még le sem feküdtem!

Az arcába világítottam. Láttam nagy, kitégult pupilláit.

— Ide figyelj, nem ettél véletlenül nadragulyát?

Tudtam, mennyire falánk. A kirándulásokon rendszerint mindent megevett, ami a keze ügyébe került.

Sértődötten tiltakozott.

— Hát gyerek vagyok én?

— Le kéne feküdnöd.

— Nem hisz nekem? Itt süllyedjek el!

— Ne átkozódj!

Odaadtam neki a tablettát. Kelletlenül lenyelte. Lassan megnyugodott, és összefüggően kezdett beszélni. Lefekvés előtt még el kellett futnia... Az erdőből észrevétlenül kijött egy férfi. Jana csak akkor vette észre, amikor már szemtől szemben álltak. Amikor a férfi észrevette őt, megtorpant, megfordult, és eltűnt az erdőben. Az a férfi volt, állítólag az első pillantásra felismerte. Annyira megijedt, mondta, hogy majdnem összeesett.

Nem hittem neki. Az éjszakának megvan a hatalma, s a félelemnek nagy a szeme. Erős felindulásában azt a férfit látta, akit tudat alatt dédelgetett magában. Előtte egész biztosan gondolt a férfiről, gyakran maga elé képzelte. A férfi külseje olyanmire testet öltött benne, hogy azt látta, amit látni akart. Azonkívül Janában volt egy

jó adag vele született cigány babonásság is. Valószínűleg valami vadorzóval találkozott.

Ráparancsoltam:

— Menj aludni, és a lányoknak egy mukkot se! Reggel majd mindent kinyomozok!

Közönyösen nézett a fénybe, aztán fáradtan felemelkedett. Kint olyan világos volt, akár nappal. Elkísértem Janát a sátorhoz. Körüljártam a tábor, de mindenütt csend és nyugalom honolt. Megkérdeztem a tűz mellett őrködő fiúkat, nem láttak-e valakit a közelben. Nemet intettek a fejükkel. Lefeküdtem, és egész éjjel nyitott sátorban aludtam.

Reggel semmit sem fedeztem fel, nem találtam bizonyítékokat, sem nyomokat. A szép nyári nap teljesen kifújta a fejemből az éjszakai kalandot. Megelégedtem az-
zal, hogy az eset Jana felizgatott képzeletének szüleménye volt.

Ma viszont első ízben kételkedtem ebben. Úgy tetszett, Jana mégiscsak látott valakit azon a bizonyos éjszakán. Nagyon jól látta, és nagyon jól megjegyezte az illetőt. Jana, a férfi meg az érem közötti összefüggés érthető. Jana találta meg a láncot, ő tudott róla a legtöbbet. A férfi teljesen érthető módon érdeklődött iránta. Nem véletlenül lődörgött a tábor körül. Egész törvényszerűen jelent meg. Mindenáron Jana közelébe akart férkőzni. De miért éppen a Bábel-kuxát választotta? Végül: miért futamodott meg? Megijedt, vagy pedig nem akarta felfedni kilétét! Vagy netán megzavarta valami?

Sok dolog kölcsönösen összefüggött egymással. Egyik alapvető feltevés sem zárta ki a másikat. Ez annyira felizgatott, hogy felkeltem, és átkutattam a zsebeimet. Találtam egy ceruzacsonkot. Megfordítottam a rajztáblát, és a másik felére néhány megjegyzést firkantottam...

Az ismeretlen meg akarta tudni, hogy néz ki Jana, és hol lakik. Aztán elment hozzá, és megtudta, hol az érem. Kereste az iskolában, s mivel ott nem találta, meglátogatta az én lakásomat. Nem Dana szerelmes bolondja volt az? Néhány nappal az iskolai betörés előtt jelent

meg itt. Megjátszotta a megháborodott szerelmest, hogy leplezze igazi szándékát. Mikor mindent megállapított, amire szüksége volt, hidegvérrel véghezvitte tervét.

A tett indítéka: kérdőjel.

Alább feljegyeztem:

Jana nem mondott meg mindent? Fél talán?

Kint delet harangoztak. Fel-alá járkáltam a szobában, és roppant elégedett voltam leleményességemmel.

Elhatároztam, hogy még egyszer felhívom a főörzsőrmestert. Ebédre menet aztán meggondoltam. Rájöttem néhány apró hibára, s kerestem a módját, hogyan küszöböljem ki őket. Annyira beleéltem magam a detektívszerpbe, hogy a statisztikát és a kartográfiát életem nagy tévedésének tartottam.

Mindjárt délután felkerekedtem, elindultam a cigánytanya felé. Szemügyre vettem Janáék házát a meredek dombon. A ház előtt szőlőskert, mellette füves gyümölcsös. A gyümölcsös végében juharcserjék, köztük meg az árok között keskeny ösvény. Méregettem, vizsgálgattam és értékeltem. A férfi könnyűszerrel bejuthatott a házba.

Visszafelé megálltam a hídon. A fakorlátra támaszkodtam, és a tarka köveket bámultam. Mélyen az árnyékban, az éles fénysávokban szappanbuborékok szikráztak, fentről úsztak lefelé.

Eszembe jutott Helena szappanszagú előszobája. Láttam kegyetlen, gúnyos mosolyát, s ez elegendő volt ahhoz, hogy kijózanodjam kalandos mámorosságomból. Helena egyetlen mosolya elegendőnek bizonyult, hogy magabiztosságom elröppenjen. Helena káros hatással volt a fantáziámra. Önkéntelenül kihasználta jellemem gyönges oldalát, félelmemet az iróniától és a gúnytól. Védekezésemet tompította a tudat, hogy kényes titkot bíztam rá.

És ha ez a titok összefüggésben áll amazzal a titokkal?

Hallottam Helena szúrós nevetését. Mérgesen belerúgtam egy kőbe, teljesen elment a kedvem a további találgatásoktól.

Kiábrándultan tértem haza, erőnek erejével tanulni kezdtem. Helena mosolya és a levendulaszappan-illat

folyton-folyvást gátolt a tanulásban. Hiába magoltam. Úgy éreztem, hogy koponyám nyitva van, s a kinti zaj közvetlen az agyamat éri.

Elmentem a strandra.

A főtér vibrált a hőségben, az úton szurokcseppek csillogtak. A pestisemlékmű köré galambok szálltak le, felkavart tolluk beleragadt a forró szurokba.

Elhagytam mindennapi életemet. Meguntam menetrendjét. Bárhová utazzék is az ember, a vonat mindig ugyanarra az unalmas állomásra viszi. Elhatároztam, hogy elhagyom, s olyan helyet találok magamnak, amely nincs feltüntetve a térképen.

A lucfenyők a strand mellett úgy rezegtek a fényben, mint Van Gogh ciprusai. Mellettem a fűben elhagyott szalmakalap hevert. Agyamon átvillant a szalmakalappal letakart arc. S nyomban utána — egy telt női kebel. Az ezüstláncon függő napocska könnyedén érintette a bal mellen levő kis lila foltot. Szemem előtt még elsuhant a szétkenődött zöld és pír, de más semmi. A látomás nem tartott tovább, mint egy kettős nyári villámlás.

Egyszeriben elfeledkeztem a pihenésről, s erre a villanásra összpontosítottam. Eddig világos a kép. Mikor azonban részletesebben akartam vizsgálni, rájöttem, hogy ez tulajdonképpen nem is kép, csak egy cserépdarab, véletlen töredék. Vártam, mikor mozdul meg a letört darab, mikor kapcsolódik össze valamilyen rokon képzetel, de a kalap meg sem moccant a letakart arcon, s a háttérben és a környéken semmi sem változott. Mintha rá nem vonatkozna a képzetek egyesülésének törvénye. Hasztalan erőltettem az agyamat, mindenütt ürességbe és sötétbe ütköztem. Sejtelmem sem volt, kihez tartozik a kalappal eltakart arc.

Kňažná volna az? Az ő keblén csillogna az ezüstnapocska? Kétkedni kezdtem benne. Csak azért jutott az eszembe, mert az ismeretlen női kebel önkéntelenül is őt juttatta az eszembe. (Kňažná bájai szintén fogalom, kifejezetten nevezetesszámba mentek.) Az a legrosszabb, hogy a különös foltocskában sem vagyok biztos.

Nem valahol máshol láttam? És egyáltalán, tulajdonképpen hol láttam ezt a nőt?

Véletlen kísérlettel serkentettem az emlékezetemet. Összeszedtem az összes hasonló emléket, és összevetettem a dacos töredékekkel. Ezernyi legkülönbözőbb darab-ból állítottam össze az ismeretlen mozaikablakot egyetlen véletlen cserép szerint. Kimerítő és eredménytelen munka volt.

Az ezüstnapot ábrázoló éremben meg a szalmakalapban nem kételkedtem. Csupán a foltocska volt gyanús. Nem tudtam ugyanis pontosan, hogy ugyanott láttam-e, mint a kalapot. Továbbá nem tudtam meghatározni, anyajegy volt-e, pigmentfolt vagy pedig közönséges tintafolt.

Persze az is lehetséges, hogy egészen másképp fest a helyzet. Lehet, hogy a foltos nőnek semmi köze nincs az ellopott medalionhoz. Sok nő visel ilyet, s a feltevésem önámítás is lehet. Két különböző jelenség véletlen kapcsolódása.

És ha Jana és a férfi között létrejött valamiféle kapcsolat? Ha a férfi kényszeríti, hogy hallgasson? Sakkban tartja Janát, és a kislány most mindent titkol.

Viszont ehhez a feltevéshez mindennemű bizonyítékom hiányzott. Szemléltatást ostobaságokat találtam ki.

A vízbe ugrottam, hogy megszabaduljak tőlük, és néhányszor átúsztam a medencét. A gyerekek hatalmas labdával játszottak, rám kiáltottak. Bevettek maguk közé, s én gyerek módra játszottam velük.

A főtéren keresztül mentem haza, a meredeken emelkedő úton. Frissnek éreztem magam, kiszívott a víz meg a nap. Rugdostam a kavicsokat, és valami régi dalt füttyörészttem. Bámultam az esőmosta ablakokat, a régi polgárházak falán támadt repedéseket. Úgy éreztem magam, mint mikor először jöttem ide. Megkérdeztem magamtól: Mit jelent ez a hely az életemben?

A hely mindig sokat jelent. Az emberi sors felét.

Akkor csak egy kis kör volt a térképen. Ma pedig Helena, Dušan, Lika s az őt körülvevő titok.

De mindez valahogy ismerős, nagyon ismerős.

Bárhol vagyok, valahová máshová akarok elfutni. Létezik egy bizonyos napfényes hely, ahonnan jöttem. Megsemmisíthetetlen, velem született hajtóerő űz oda-vissza. Kínoz ez a rettenetes geográfiai bekerítettség, a koordináták, amelyek mindig egy bizonyos helyhez kötnek, egy bizonyos asszonyhoz, a szerelem bizonyos aktusához, egy bizonyos barátsághoz. Láthatatlan vonalak, melyek kétségbeejtően kis helyet határoznak meg nekünk az időben és a térben, a bölcsességben és a titokban, s a végtelenül hatalmas életből csupán a lét egy röpke villanását jelölik ki nekünk.

Fel-alá sétáltam a szobában, tétován a kezembe vettem, majd ismét az eredeti helyükre tettem vissza a tárgyakat. Beszéltem hozzájuk, de a tárgyak makacsul hallgattak. Hiányzott a kagyló. A kagyló segítségével kitörtem volna a bezártságból. Így viszont csak ültem, és tompán bámultam a levélnehezék üveggolyójába beleöntött lila masnit.

Alkonyatkor megfőztem a vacsorát. Vacsora után azonnal lefeküdtem, s a sötétkék körben valamilyen megnyugtató élményt kerestem. De a kör üres volt, csak csillagokat találtam benne. Idős férfi őszi ege. Nő, sutogás, izgató szavak és izgató mozdulatok nélküli ég. Sárga fák, elhagyott ösvények, falevél borította padok.

A Nyíl és a Lant csillagképében piros nap jelent meg és alatta fehér, kicifrázott kémények. S a nagy, piros kerekű hintó...

De ezt már álmodtam.

Reggel a fecskékkel keltem.

Kifutottam az udvarra. Az ég homokkék volt. Az ágyásokat tejszerű pára ülte meg. A harmatos súlyzó csúszott a kezemben. Vártam, amíg átmelegszik a bőröm, aztán futásnak eredtem a völgybe. Lefutottam a szokásos kört. Köszöntöttem a folyócskát és a mákföldön álló madáríjesztőt. Nedves vászoncipőmmel tapodtam hosszú reggeli árnyékomat.

Amikor hazaértem, már ott találtam a postamestert. A veranda előtt ült a lépcsőn, könnyen volt öltözve, öreg dohányszínű viharkabátot viselt, kalap nem volt a fején. Titokzatosan mosolygott, szemüvegében bűvösen meg-megcsillant a nap.

Egész kifulladásra és csodálkozva álltam meg előtte.

Levette a szemüvegét, és hunyorgott az erős napsugarakba.

— Jó reggelt, fiatalember. Remélem, megismer.

Nos, alaposan meglepett. Ilyentájt hamarabb vártam volna egy medvét, mint őt. Miért robbant be ez a korán kelő?

Kissé barátságtalanul megkérdeztem:

— Valami fontos esemény a történelemben... ilyen korán?

— Fordulat, fiatalember.

— Ne mondja! Hol?

Sokatmondóan feltette a szemüvegét, aztán felállt, és titokzatosan kijelentette:

— Nagy művön dolgoztam.

Bízalmatlanul belenéztem a szemüvegébe.

— Na de ilyet! Igazán?

Bólintott.

— Jöjjön, megmutatom.

Bementünk a verandára. Az asztalon kis, világos kancsó állt.

Elhúztam a számat.

— Ez az a nagy mű?

— Maga kicsinek látja?

— Hát... óriásnak nem óriási.

Rosszállóan felkiáltott:

— Ah, micsoda kifejezések!

— Gondolja, hogy van valami értéke? — jegyeztem meg meggondolatlanul.

Összezsapta a kezét.

— Íístenem, maga tudatlan. Maga nem is tudja, mit talált.

— Hát akkor mondja már meg, mi ez tulajdonképpen! Ünnepeélyesen a vállamra tette a kezét.

— Felfedezés, óriási felfedezés, fiatalember.

Ujjai közé fogta az edénykét, és óvatosan a napsugarak felé tartotta. Kis, hasas vázához hasonlított. Hiányzott az aljának egy része meg a felső szegélyéből egy darab, egyébként ép volt, és jó állapotban maradt.

A postamester suttogva magyarázott.

— Eredeti görög alabasztron, illatos kenőcs tárolására szolgáló edényke... Nézze, a máz csaknem teljesen ép rajta... a klasszikus színek is... a piros meg a fekete. Közben gondolja csak el, hogy több mint kétezer éves — hangoztatta lelkesen.

Szemügyre vettem közelről az edénykét.

— Valami rá van festve. Valamiféle madár.

— Ez egy flamingó.

— És itt jobbra?

— Női alak. Kissé megsérült, de itt... nézze csak, tisztán látni a törzset, a kinyújtott kart és a fehér köntös egy részét.

— Valóban.

Vigyázva forgatta az edénykét, mint egy szentségtartót, az ujjai remegtek az izgalomtól.

— Tökéletes szépség. Nézze ezt a formát, a színek meg a vonalak harmóniáját. Klasszikus szépség.

Suttogott, mint mikor a pap zsoltároskönyvből olvas.

— Fantasztikus szépség.

Nem becsültem le a postamester különtségét, sem az éjszakai virrasztástól felajzott fantáziáját. Nem nagyon hittem neki. Tudtam, hogy egy kis korsóból is nagy csodát képes csinálni. Zavart a kapkodása és a józan reggel kék áramlása. Azonkívül a verandán hűvös volt, s én félig meztelen voltam.

— Jöjjön be, főzök egy kávé.

Nem értette, mit mondok, de felfogta a mozdulatomat.

Az ajtó előtt szórakozottan mondta:

— Bocsásson meg, hogy zavarom.

Félénken lépett be, mintha attól tartana, hogy felébreszt valakit. Az edénykét óvatosan az asztalra tette a könyvek közé.

Fáradtan leült, a szemét dörzsölgette.

— Ne haragudjék, hogy ilyen korán idefutottam, de nem hagyott békén a dolog.

Megnyugtattam.

— Értem én. Ilyesmi nem fordul elő akármikor.

— Biztosan.

Feltettem egy kis fazekat a villanyresóra, és kint esővízzel lemostam magam. Aztán elmostam a csészéket, és teletöltöttem kávéval.

A postamester elálmosodott. Kiment az udvarra. Tiszta inget vettem fel. Kerti illata volt. Úgy éreztem magam benne, mint gyermekkoromban.

A postamester szemüveg nélkül tért vissza, dicsekedett.

— Harmatban mosakodtam meg. Állítólag jót tesz a szemnek.

Ránéztem, és megállapítottam, hogy tiszta ingben szívesebben bocsátok meg felebarátaimnak.

A postamester két hörpintésre kiitta a kávéját. A két korty között kedvtelve nézegette a kancsót, és magának beszélt:

— Az ember szinte nem hisz a saját szemének...

Megtapogatta a zsebét és morgott.

— Az ördögbe! Elfelejtettem a pipámat!

Kinyitottam a cigarettásdobozt. Bosszúsan kinyújtotta a kezét, és csak úgy vaktában kivett egy cigarettát. Párszor mélyet szlppantott, s a füstön át nézte az edényt.

Elmagyarázta, hogy az alabasztron miben különbözik a többi hellén edénytől, az ampullától, a hüdriától vagy a léküthosztól. Az edényke illatos kenőcs tárolására szolgált, amellyel az előkelő görög nők testüket kengették.

Képzeletembe tolakodott a csodálatos, szép nő, az alabasztronnal feltűnően harmonizáló bőre.

Érdeklődni kezdtem az edény iránt.

— Mit gondol, hogyan került hozzánk?

Mélabúsan meredt a hamutartóra.

— Azt pontosan nem tudom.

— Az Égel-tenger majdnem kétezer kilométer távolságra van tőlünk — figyelmeztettem.

Szemrehányóan kijavított.

Kissé egyoldalúan gondolkozik. A kétezer kilométer alapján véve kevesebb, mint a kétezer év.

Nem hagytam magam.

— Így vagy úgy, számolnia kell ezzel a távolsággal.

— Ne feledje, hogy abban a korban bőven volt idő. Az idő úgyszólván rokon volt a térrel. Az emberek élete az utakon játszódott le. A tárgyak együtt vándoroltak az emberekkel, az emberek kézről kézre adogatták őket egymásnak. Ezért hát egyáltalán nem tudhatjuk biztosan, honnan vándorolt ide az alabasztron.

— Ezt én sem állítom. Valaki a tengertől hozta ide.

A postamester megfeszült, mint a húr.

— Honnan tudja?

— Ugyanis... a földben az edény mellett egy kagyló is feküdt.

— Kagyló? Milyen kagyló?

— Tengeri kagyló. A fiúk a cserepekkel együtt találták.

Meglepetten hunyorgott.

— A kagylót nem is említette.

— Elfelejtettem.

— Megvan?

— Sajnos, nincs. A kagyló ugyanis eltűnt.

— Eltűnt? Hogyan tűnt el?

Elmeséltem neki, hogy s mint történt az egész. A fejét csóválta és jajveszékelt.

— Jaj... ez kár... nagy kár!

Izgalmas fordulatot jelentett a számára. Járt-kelt a szobában, ujjaival beletúrt sűrű ősz hajába, és gondolkodott.

— Azt mondja, kagyló... Világos... stimmel... ez sok mindent megmagyaráz... hát persze, sok mindent megmagyaráz.

Önkéntelenül megtapogatta a zsebelt. Kulcs csörrent. Mindjárt visszajön, mondta, és gyorsan eltűnt. Az edénykét az asztalon hagyta, így biztosra vettem, hogy valóban visszajön. Negyedóra múlva megjelent egy lexikkal. A megsárgult krétapapíron megmutatta a tengeri kagylók és csigák gyűjteményét. Egykettőre megtaláltam az igazit. A postamester egy kicsit tanulmányozta, aztán kioktatott.

— Ez olyan csigafajta, amelyik a mai napig is előfordul a Fekete-tenger partjain.

— Érdekes. De hát akkor hogyan került egész ide?

Kivette a zsebéből a pipáját, gondolkozott, aztán huncutul rám kacintott.

Kint rikoltozott a zöld küllő. Dana a kutyájának fütytyentgetett. A postamestert eddig csupán a pipája érdekelte. Lassan és méltóságteljesen tömte a pipa fejébe a sárga virzsínlát.

Pipára gyújtott, és két pöfékelés között azt mondta:

— Tudja, mit gondolok erről én?

Választ nem várt, kéznél volt a története.

— Fiatal görög nő volt. Talán Olbiából vagy Phanagoriából származott. Ez azonban lényegtelen. A szkíták hurcolhatták ide mint rabszolganőt. Korábban zsákmányként szerezhették a szarmatáktól. Talán megtetszett valamelyik magas rangú barbárnak, és a felesége lett. Úgy vélem, a barbárok tisztelhatték, mert a görög szokások szerint temették el. Kétségtelenül ő kívánta így. A sírjába beletették azokat a tárgyakat, amelyeket a legjobban szeretett. Ha szabadon élt is, a barbárok között rabszolgának érezhette magát. Egész biztosan sosem tudta elfelejteni a tengert, a régi hazáját.

Híhető történet volt. A kancsót bámultam, s az ódon zománc alatt rejtőző idegen asszonyról ábrándoztam. Elképzeltem, hogy a füléhez teszi a kagylót, és hallgatja a tenger zúgását. Körös-körül hóval befűjt hegyek, sötét kunyhók, vonító farkasok...

— Aligha térhetett haza.

— Erről szó sem lehetett. Közé és szülővárosa közé

vad tájak és barbár hordák ékelődtek. A barbárok az ő szülővárosát is kiirtották. A patrícusok márványtermelbe lovakat költöztettek. Lemészárolták a férfiakat, gyerekeket, öregeket, kifosztották a templomokat. A legszebb nőket rabszolgaságba hurcolták. Őt is elhurcolták, és eladták a szkítáknak, a szkíták meg eladták az itteni barbároknak.

— Esetleg a sajátjai adták el a szkítáknak — vetettem fel.

— Az is lehetséges.

Odalépett a falhoz, tekintetét rászegezte a térképre, és halkán megkérdezte:

— Mit gondol, hogy hívhatták?

— Azt a nőt?

— Azt a nőt.

— Például Pénélopénak.

— Vagy Malának.

— Vagy Daphnének.

— No látja! ...

— Vagy Likának.

Meglepetten fordult hátra.

— Az kicsoda? Valamilyen istennő?

— Azt hiszem, inkább földi halandó.

Elnevette magát.

— Hogy a manó ... maga kujon! Jobban működik a képzelete, mint az enyéem. Lika véletlenül nem ugyanaz a földi halandó, akinek a cserepeket mutogatta?

Kissé bambán néztem rá.

— A cserepeket? Nem mutogattam én azokat senkinek.

— No, csak ne titkolja! Mi van abban, ha megmutatta egy nőnek?

— Nőnek? Szó sincs róla. Egész biztosan tudom. Körülbelül egy hónapja eltettem a cserepeket a fiókba. Azóta senki sem nyúlt hozzájuk.

A homlokára ütött, és felkiáltott.

— Egy pillanat, fiatalember. Valami éppen most villant a kobakomba.

Keresztülment a szobán, és leült az ágyra. Aztán tenye-

rével olyan férfiasan ráűtött az asztalra, hogy a majmocska leesett a padlóra.

— Az ördögbe, erre nem is gondoltam!

Felvette a majmocskát, és tárgyilagosan megkérdezte:

— Mikor tűnt el a kagyló?

— Egy héttel ezelőtt.

Meglóbálta a majmot, és kijelentette:

— Így már világos.

— Micsoda világos?

— A kagylót nem férfi lopta el, hanem nő.

Ránéztem a postamesterre, aztán a majomra. A majom zöld démonná változott, gúnyosan vihogott. Sötétkék nadrágba bújtatott, hatalmas női feneket rajzolt elém. Ostobaság, akartam odavágni haragosan. De uralkodtam magamon, és illedelmesen megkérdeztem.

— Hogyan jött rá?

— Bizonyítékaim vannak.

— Éspedig?

— Ujjlenyomatok.

A majom-démon felvihogott. Alig bírtam magam tűrtőztetni. A postamester feltartotta a kezét, mint a forgalmista a jelzőtárcsát.

— Tudom, fiatalember... túlságosan kalandíze van, de az ujjlenyomatokat egész véletlenül fedeztem fel.

Letette a majmot az asztalra, és várta a feleletet. Azon gondolkoztam, higgyek-e neki vagy sem. Tanácstalanul nézegettem a kávéfőző oldalán tükröződő megnyúlt ábrázatomat. Igen, így nézett ki az aggastyán sárga-fekete álarcainak egyike — jutott eszembe...

A postamester ezalatt türelmesen várt.

— Már készül a kávé — mondtam szándékosan hangosan.

Zavartan felocsúdott.

— Miről is beszéltem? Aha... az ujjlenyomatokról, ugyebár.

Tenyérével végigsimította az arcát, és folytatta:

— Ahogy mondom... a látásom már régen meggyengült. Minden leletet erős nagyítólúveggel vizsgállok meg.

A kerámián gyakran olyan apróságok is vannak, amelyeket fiatal szem sem vesz észre... Először csak futólag néztem meg a cserepeket. Zsíros agyagmázzal voltak bevonva. Aztán megvizsgáltam nagyítóüvegen keresztül, és azonnal észrevettem a keskeny, hosszúkás női ujjlenyomatokat. Olyan jól láthatók voltak a lenyomatok az agyagrétegen, hogy nem kerülhették el a figyelmem.

— Mit gondolt közben?

— Olyan szemérmatosan kérdezősködik, mint egy szűz lány. Azt hiszi, nem ismerem magát? Csak azt gondolhattam, hogy a lelettel eldicsekedett valamelyik alkalmi hölglátogatójának.

— Más ujjlenyomatokat is talált?

— Igen... de nagyon régiek és meghatározhatatlanok voltak.

A postamester meggyőzően beszélt. A legcsekélyebb kényszerítő oka sem volt rá, hogy valótlan mondjon. Nagyon jól ismertem a türelmét és alaposságát. Valóságos dolgokról beszélt, döntő bizonyítékokat sorolt fel. Bizonyítékait egyeztetni akartam a tegnapi elmélkedéseimmel. Ötletes keresztrejtvényem azonban széthullott. A rejtvényben nem férfi, hanem nő volt, s ez a változás alaposan megzavart. A nő nem átlátszó üveggel mögött rejtőzött, amelyet jól ismertem. Úgy ébredtem fel, hogy fejjel nekimentem. Az emlékezetem csak töredékesen hatol át rajta. Női alak helyett csak egy homályos, szétkenődött árnyékot látok. A középső tejüveg táblából valaki kitért egy darabot, akkorát, mint egy keskeny késpenge. Ezen a résen keresztül figyelem a nőt, az éjszakai félhomály megvilágította mellét, a tintafolthoz hasonló foltocskát. Letérdel a fiókhoz, s a zacskóban kotorászik. Kint megszólal az éjszakai madár. A nő megriad, hallgatózik. Mélyen, szaggatottan lélegzik. A melle emelkedik és süllyed. A foltocska nagyobbodik és kisebbedik, mint a medvefűl a gyerekek léggömbjén. Kicsoda ez a nő? Hol láttam? Erőltetem a szemem, mindenféle szögből próbálok nézni, de a keskeny rés nem tár fel sem többet, sem kevesebbet...

A kávéfőző fűtyülése szakít félbe.

Úgy érzem magam, mintha béna álomban volnék. Emlékezetem képtelen mozdulni. Sejttem, hogy a postamester kellemetlen igazat mond. Eddig teljesen tehetetlen vagyok a bizonyítékaival szemben.

Ezért csak bizonytalanul tiltakozom.

— No és a férficipő nyomai?

— Olcsó trükk, valami piff-puff regényben olvasta.

— Ezek szerint... a tettes naiv volt?

— Látszólag. A valóságban azonban ez agyafúrt náivitás.

— Az ujjlenyomatokat is beleértve?

— Éppen ebben van a legnagyobb ravaszság.

— Ezt már végképp nem értem.

A postamester hadonászott.

— Nézze, fiatalember... a nő nem lopni jött. Semmit sem vitt el, bár kitűnő lehetősége volt rá. Nem feltűnő ez?

— Hát a kagyló meg a láncon függő medalion?

— Azok a haszontalanságok? Valószínűleg megtetszettek neki. Vagy pedig szándékosan vitte el, hogy a tudára adja: itt járt. És egyáltalán... bízott benne, hogy a látogatását senkinek sem árulja el. A legjobb barátjának sem.

Gúnyosan elmosolyodott.

— Nem csalódott magában. Az a nő biztosan a társaságához tartozik, és kitűnően ismeri a maga jellemét.

Kezemben a csészével megálltam.

— Egy nő a társaságomból? Képtelenség.

Kivette a kezemből a csészét, az orrcimpái megremegtek.

— Mmm... ez az igazi... ez majd helyrehozza a fejemet.

Kihörpintette a forró, keserű kávé, és azonnal folytatta.

— Csodálom a lovaglasságát. De ennek ellenére szeretném tudni, miért nem közölte bizalmasan senkivel sem ezt a látogatást?

— Nem tartottam szükségesnek. A nő nagyvonalúan viselkedett, csak azt vitte el, ami az övé volt.

A postamester pipáját a csészéhez koccantotta.

— Bravó! Igazi spanyol grand módjára viselkedik.

Aztán megvetően morogta:

— Láncon függő medallon. Vásári csecsebecse. Talán csak nem hiszi, hogy amiatt kutatta át a lakását?

— Annak a kis butaságnak talán olyan értéke van, amiről nem is álmodunk.

— Értéke? Milyen értéke? Ez metafizika. A fellegekben jár.

Ingerülten visszavágtam:

— Hát akkor mondja meg, miért járt itt?

— Ja... maga azt szeretné tudni, hogy mi volt előbb, a tojás-e vagy a tyúk... Csak egyvalami biztos. A nő valamit keresett.

— Szerintem azt kereste, amit meg is talált.

A postamester meghökkent, mintha hirtelen megértett volna.

— Vagy úgy... maga talán tudja, ki volt az, és meg akarja őrizni a...

— Nem... becsületszavamra, nem. Éppúgy nem tudom, mint maga.

Szigorúan figyelmeztetett.

— Csodálkozom magán. Könnyelműen fogja fel a dolgot.

— Maga viszont túlságosan komolyan. Úgy, ahogy maga látja...

— Sajnos ez nem az én ügyem, hanem a magáé.

— Remélem, jó tanácsot ad.

A postamester olyan arcot vágott, mintha beleköptem volna a pipájába.

— Ide figyeljen, fiatalember, tegye félre ezt a paprikás hangot. Mondok valamit, ami elveszi a kedvét a csipkelődéstől. Egy bizonyos dolog komolyan aggaszt...

— Remélem, nem hagyja meg csak magának.

Rám villantotta a szemét, de békülékenyen mondta:

— Ne kötekedjék, nem illik magához. Inkább jól fi-

gyeljen rám. Egy-két olyan dolgot tud meg, amelyek fö-
lött biztosan eltűnődik. Ha akarja, igazat ad nekem, ha
nem, hát nem.

A pipájából kiverte a hamut, és alaposan megtönte
sárga dohánnyal. Nem tudtam, hogy e művelet közben
gondolkodik-e, vagy pedig kitalál dolgokat. A szeme na-
gyon komoly volt, az arca feszült, mintha a robbanás
előtti másodperceket számolná. Ráadásul a maradék ká-
véját sem itta meg.

Kinyitotta a gyufaskatulyát, és lassan, elgondolkozva
kivett egy gyufaszálat.

— Megmondaná nekem, hogy a környezetéből ki tudott
ezekekről a cserepekről?

— Hát... meglehetősen sokan. Majdnem az egész tan-
testület, több diák és természetesen azok a fiúk, akik
elhozták.

— Hányan voltak?

— Ketten.

— Mit hoztak?

— Mindegyik mást. Az egyik a kagylót, a másik a cse-
repeket.

— Nem tiltotta meg nekik, hogy beszéljenek a lelet-
ről?

— Miért? Nem volt rá semmiféle okom.

— Ez igaz. Végül is... nem lett volna értelme. Egy-
valamit azonban fontosnak tartok.

Kis ideig gyönyörködött a kíváncsiságomban. Aztán fon-
toskodóan elkomorodott.

— Semmi mást nem említettek magának, csak a kagy-
lót meg a cserepeket?

— Azt hiszem, nem... Legalábbis nem emlékszem. Ha-
nem... mégis... Várjon csak... valamit mégiscsak em-
lítettek. Találtak még valamilyen apró kis pléhdarabokból
álló díszet. Olyan volt, mint egy övcsat. Egy férfi elvette
tőlük, de aztán visszaadta nekik, mert állítólag a pléh-
darabok rozsdásak voltak.

A postamester diadalmasan felkiáltott.

— Na látja! Hát mégiscsak arany!

Tiszteletlenül leintettem.

— Ugyan menjen. Csak nem képzei, hogy aranykincset találtak?

— Miért kételkedik? Csak azért, mert kincseket mésékben szokás emlegetni? Azt hiszi, manapság nem lehet aranykincsre bukkanni? Persze nem mesebeli módszerrel.

Kissé meghátráltam.

— Megengedem... de a fiúk biztosan semmiféle kincset nem találtak.

— Ki beszél a fiúkról! A kincset valaki más találhatta meg.

— Kétlem. Az ilyesmit nem lehet eltitkolni.

— Látszik, hogy nem ismeri a hegylakókat. A főerdész mondhatná meg a leginkább, micsoda kínszenvedés kinyomozni Rychňavában, hová tűnt el egy köbméter fa. Nem említem a pálinkafőzőket, amelyeket soha senki meg nem talál. A hegylakók életében még ma is létezik néhány iratlan törvény, amelyeket senki sem merészel megszegni. Ezt elhiheti nekem. Már majdnem harminc éve élek itt.

Rám szegezte a mutatóujját.

— Nota bene... nem mesét akarok magának elmondani, hanem valóságos történetet.

Felállt, kis ideig az ablak előtt ácsorgott. Talán arról akart meggyőződni, nem hallgatózik-e valaki. Aztán elmerengett az üveg mögötti fényképen, s csak úgy, mintegy mellékesen megkérdezte:

— Hallott róla, hogy körülbelül húsz évvel ezelőtt... körülbelül ugyanazon a helyen aranykincset találtak?

— Na de ilyet! Erről nem hallottam. Ki talált rá?

— Egy bizonyos rychňavai paraszt. A nevére már nem emlékszem, de tudom, hogy meszesgödör ásása közben bukkant rá. Két gyönyörű kelta karperecet és egy halom arany sztatért. Ez nem mese ám. Olvastam a jegyzőkönyveket. Ezerhatszáz gramm arany. Páratlan műérték. A szakértők félmillió koronára becsülték a leletet.

— És eltitkolta?

— Több mint három évig.

— Igen? Hogyan jöttek rá mégis?

— Éppen erről akarok mesélni. Tanulságos történet. Megszívta a pipáját, hogy ki ne aludjék.

— Akkor sem tudott senki semmiről. Mindenfélét beszéltek ugyan, de csak kevesen hitték el. Csak akkor derült ki minden, mikor az illetőt az arany miatt... megölték.

— Aha... erről hallottam valamit a gyerekektől. Hogyan történt?

— Hát hogyan! Fiatal asszony, öreg férj. A szomszéd legény hazajött a katonaságtól, és nem volt pénze. A szomszéd fiatalasszonynak viszont volt pénze, de nem volt fiatal ura. Így aztán elpanaszolták egymásnak a gondjukat, elárulták egymásnak minden titkukat. A legény kikutatta az elrejtett aranyat, és eltette láb alól az öreget.

A történet nyilvánvalóan igaz volt, és kellemetlenül meggyőző. Teljesen összefüggéstelenül felbukkant emlékezetemben a nyírfaerdő és a mogyorócserjék közt vezető hegyi út. A héjaszínű, foltos égbolt, a megdőlt szürke sírkövek a petrencék között...

— Átkozott kapzsiság — mondtam mintegy kötelességből.

— Bizony... a kapzsiság kifürkészhetetlen és ragályos, akár a pestis. Meglehet, hogy a kincs helyett csak titokzatos hír létezik, de az még veszedelmesebb, mint a valódi kincs. A rejtélyes értesülés kísértésbe hoz, ingerel, felszítja a képzeletet, és láncreakciókat idéz elő.

Az efféle hírt nem cáfoltam, bár nem hallottam róla. De alighogy elismertem létezését, engem is hatalmába kerített a kíváncsiság, és felizgatta elaltatott fantáziámat.

— Azt hiszi, többen benne voltak a dologban?

— Nehéz megmondani. Talán csak ketten vannak: egy férfi és egy nő. A férfi háttérben van, távol akar maradni. Csak mint segítőtárs szerepel.

— A felderítésnél segít a nőnek.

— Valószínűleg.

— Na, jól van... de maga azt mondta, hogy a fiúk semmit sem találtak, és semmiről sem tudnak. Akkor viszont a férfi miért küldi hozzám a kémjét?

A postamester meghökkent, de csak egy pillanatra. Már jóval előbbre volt.

— Mindenekelőtt... az érdeklődő sem tud többet az aranyról, mint mi. Az érdeklődését talán egy látszólagos apróság keltette fel. Például a két lelet közötti hasonlóság. Évekkel ezelőtt is csontvázat meg cserepeket találtak. Sőt mi több — nem messze a mostani lelet helyétől... Az érdeklődő mindenkit gyanúsít, főként magát. A fiúknak természetesen nem hisz. Úgy véli, nemcsak a kagylót meg a cserepeket hozták el magának. Amellett meg van róla győződve, hogy a fiúkat valahogy ügyesen elhallgattatta. Egyszóval az érdeklődő nem biztos a dolgában, és sürgősen bizonyosságot akar szerezni.

Megjelent előttem a keskeny szemű, összenőtt szemöldökű férfi, s egy röpké pillanatig nem tudtam, hogy a kósza híren tűnődöm-e vagy pedig a valódi kincsen.

Zavaromat egy megjegyzéssel palástoltam.

— Annak alapján, amit mond, egy zavaros elméjű férfi lehet.

— Ne higgye. Sejtelve sincs, hány tehetséges és okos ember enged a balga szenvedélynek. Nemegyszer csak a körülmények összejátszásán múlik. S bizonyos körülmények között valamennyien ösztönösen cselekszünk. Az előző esethez hasonló körülmények elegendőek ahhoz, hogy egyeseken veszedelmes megszállottság uralkodjék el.

— Az előző eset inkább mindenkit féken tart. Mindenki számára figyelmeztetés... vagy nem?

Megszívta kialudt pipáját, aztán legyintett.

— Ha úgy volna, ahogy mondja, már régen nem létezne erőszak és gyilkosság. És akkor miről írnánk a történelemben, ugyebár...

Kiverte a pipáját, s közben magyarázott.

— Ébredjen tudatára, hogy az ismeretlen egészen más-képp gondolkozik, mint maga vagy én. Az ő viselkedését

nem lehet könnyen megérteni, megindokolni, esetleg előre látni. Ezért váratlanul és felfoghatatlanul határoz. Nem ismer mértéktartást, ösztöneit nem tudja féken tartani. Viselkedése nem áll arányban az ingerekkel és a körülményekkel. Az alapvető dolgok fölött átsiklik, és felnagyítja a jelentéktelen apróságokat. De hiszen maga ezt jobban tudja, mint én.

Az érveit nem vethettem el, de valami mégis visszatartott, hogy elfogadjam őket. Nem a hatodik érzékem volt az, csak a velem született önfejlőség.

— A lánc meg az érem valahogy nem illik oda — kételkedtem bátortalanul.

A postamester rám pirított:

— Látja, maga sem gondolkozik egész okosan. Felnagyítja a kicsiségeket.

Felkelt és szedelőzködött.

— Tudja mit? Hagyja ezt az esetet, és ne gondoljon rá. Nyugodtan tanuljon, és bízza rám. Mindent megtudok, nyugodt lehet.

Ajánlotta magát, és a lelkemre kötötte:

— Ha közben bármi történik, értesítsen.

A verandán erősen megrázta a kezem.

— Egyelőre sehol semmiről ne beszéljen, és meglátja... kiugrasztjuk a nyulat a bokorból. Csak időre meg egy kis türelemre van szükségem.

Az ajtóban bizalmasan bejelentette a tervét.

— A lehető leghamarabb útra kelek oda föl.

Délután Dušan telefonált.

Először idegen hangot hallottam, csak később ismerem meg a hangját.

Megkérdeztem tőle, honnan hív. Az erdőigazgatóságról telefonált. Feleslegesen mondta, egyáltalán nem tudtam elképzelni azt a helyet.

A sötétségből hívott, más földrajzi szélességről.

Jusson csak eszembe, mondta, mit ígértem neki. Valami tintaürességbe bámutlam, az emlékezetem teljesen ki-

kapcsolt. Nem tudtam meghatározni a falakon túli teret. Nem tudtam áthelyezkedni a múlt időbe. Úgy éreztem magam, mint költőzködéskor, amikor valaki megkérdi, hol a nyakkendőű.

— Ne tégy fel nekem találós kérdéseket. Mondd meg, mit akarsz! — szóltam bosszúsan.

— Hát elfelejtetted?

— Elfelejtettem.

— A fényképek...

— Ó!...

— Mikor jössz?

— Amikor akarod.

— Mondjuk... nyolc körül.

Végre láttam őt. Illetve a padlásszobáját: régi óra, számlapján aranyozott szarvas. Borsózöld falak, az ablakon rövid függöny, zöld zománcos virágcserepek, vörösfenyőből készült ágy, letakarva kanárisárga terítővel, háromlábú fehér mosdó, régimódi komód, olyan, mint egy gordonka, matt papíron Dušan portréja, szája sarkában kisfiús mosoly, rövid háromszögletű áll, keskeny, Modigliani-szerű arc.

...Mellettem ült, és üvegpapírral csiszolta a szilva-gyökeret. Hosszú, vékony ujjait néztem. Dušan a járási székhelyen megrendezendő amatőr fotokiállításról beszélt. El akarta oda küldeni néhány felvételét, de nem tudott határozni. Az én tanácsomra és az ízlésemre számított. Gyakran megmutatta fényképészszakmányait. Együtt bíráltuk meg a felvételeket, néha össze is kaptunk. Nem veszekedtünk szenvedélyesen, csak úgy, mint azok, akik ugyanazt csodálják: a természetet, a nemes formákat és az erdei csendet.

Este elindultam Dušanhoz.

A korlátra támaszkodva álltam a fahídon, és hallgattam a bojtorján alatt tovairamló sebes vizű patak csobogását. Mindig így teszek, ha Dušanhoz megyek. Égerfatobozokat dobálok a vízbe, és elfeledkezem a napi hajszáról. Az égerfák között fehér falakat látok, s fölötte festői borókafenyőket.

Az igazgató kutyája dühösen ugatott. Egy éles női hang szólt rá. A kutya engedelmesen megcsörgette a láncát, és én elindultam felfelé a keskeny lépcsőn.

Dušan lámpa mellett ült a „kerítéssel“ díszített íróasztalnál. (Kopott örökség, hajdan valamiféle császári és királyi erdészé lehetett.) Fahéjszínű inge sárgás fényt vetett a fényképekre.

Dušan javítgatott valamit, retusált.

Vékony ujjai elsimították a portré homlokából a láthatatlan hajszálat. Üdvözölt, de szemét nem vette le munkájáról.

Az ablakból zöld lejtőt láttam: madárcseresznyét, néhány nyírfát, sötét fenyvest s fölötte a málnaszínű eget.

A nap lenyugodott. A fenyők úgy világítottak a láthatáron, mint a karácsonyfák.

Irigylem Dušantól ezt a kilátást. Az ablakhoz állok, és nem tudok betelni vele. Dušan már ismer. Kinyitja az ablakot, s közben egy szót sem szól. Hagyja, hogy addig hallgassak, ameddig tetszik. Megfordulok, elnézek a háta fölött. A falon egy kép függ, mezítlábas asszony, tehénpásztor, mellette sovány, ráncos aggastyán, zsindelekészítő. Az öregemberé mellett további felvétel függ: virágba borult csalánnal benőtt két öreg kerék. Figyelmet leköti a keréktalp, a fekete politúrozott sárhányó, az avar dombon álló városi templom, a vaskerítés, a sárga homok, a fekete kosztüm, a fehér cipő...

— Szépek ezek a kerekek. Mikor készítetted?

Dušan meg se moccan. Mintha nem is hallotta volna, mit mondok, így szólt:

— Elromlott a ventilátorom. Vesd le az inged.

Dušan titokban örül a dicséretnek, de nem elvakult. A kép biztosan nem olyan, mint amilyennek én látom. Ő viszont megsejti mindazt a többletet, amit én látok rajta. Megfordul és elmosolyodik. A homloka úgy csillog, mint a fejsze foka. Örül a kópé, mert én is örülök. Kifelé egyikünk se mutat semmit. Mindketten tartózkodunk a felesleges szavaktól. Barátságunk a szemünkben és mozdulatainkban rejtőzik.

Jólesően legeltetem a szemem a képen, aztán leülök, és csak úgy megkérdem:

- Csináltál valami újat?
- Éppen várok valamit.
- Az előhívóból?
- Nem . . . a hegyekbe készülök.
- Hová?
- Valahová Rychňavába. Gyere velem.
- Nem lehet. Végre tanulnom kell.
- Kár, jól jött volna a segítség.

Nem feleltem. Bosszantott, hogy nem mehetek. Dušan megérezte ezt, és igyekezett nem rábeszélni. Egy halom fényképet rakott elém.

- Ez az összes?
- Nem . . . csak a fele.
- Hol a többi?

Kihúzta az asztalfiókot, egy vastag leragasztott borítékot nyújtott át, és megkérdezte:

- Iszol hűtött sört?
- Bólintottam, és kigomboltam az ingemet.
- Az ajtóból visszaszólt:

— A macskákat ne vedd figyelembe. Rossz papíron vannak.

Az egyik macska mégis megelevenedett. A szeme zöldesé vált, visszatükrözte az őszt, a csodálatos asszonyt, a tölgyfahasábokat, a nyugodt ragadozó erőt. A sötétség lángokba borult, sercegett a gyertya, lövés dörrent, szíszegtek a kályha vörös sárkányai.

Kis ideig csak ültem, beszívtam a gyümölcs és a régi hegedűk illatát. Az agancs gyertyatartót figyeltem, néztem, miként fodrozza a láthatatlan láng az esti csöndet. Egész más volt ez a csend, mint az én szobámé. A tárgyak is egészen másképp viselkedtek itt. Rettenthetetlen nyugalmat sugároztak, megnyugtató megfontoltságot. Szokatlanul biztonsággal éreztem magam itt. Pontosan úgy, mint egykor a nagymamám mellett. Ott is ilyen régi bútor volt és ingaóra . . .

A fényképre, a vizes üveg mögötti fiúarcra összponto-

sítottam... Az egyik oldalon májusi eső szemerkél, a másikon óra ketyeg. Nagyanyó keze végigsiklik az ághuzaton, álmában a rég elvesztett tenyeret simogatja.

Félretettem a fényképet, és kinyitottam a leragasztott borítékot. Aktok voltak benne.

Az első kettőt nyomban felismertem. Kňažná volt az egyik. Lesült nyaka és melle minden kétséget kizáróan elárulta. Az egyik póz különösen tetszett. Kňažná a bal oldalán feküdt, törzsével az objektív felé hajolva. A sötét háttér élesen visszaverte csípőjének világító vonalát. E fölött a vonal fölött rajzolódott ki a jobb mell hibátlan domborulata a kidudorodó mellbimbóval. Dušan megsze-
ldítette Kňažná testét. A tüzes női testet törékeny, világító márvánnyá hűtötte.

Szemügyre vettem a következő felvételt.

Fekvő akt volt. A mell, a derék és a has lágy, szétszórt fénnel van megvilágítva. Világító torzó a sötét háttérben, antik szobor, amelyet a tenger vetett ki. Melle nem nagy, de szép formájú, völgyében — sötét foltocska.

Először azt hittem, hogy árnyék, valamilyen papírhiba. Gyorsan a következő fényképért nyúltam. Ugyanaz a nő, de kissé felülnézethől fényképezve. A foltocska ezen a felvételen még kivehetőbb. Majdnem a közepén van, a bal mell szélén.

Megnéztem még további négy képet.

Most már biztos vagyok benne: a foltocska természetes, pigmentfolt.

Tulajdonképpen az első pillanatban felismertem, de annyira megdöbbenett, hogy nem hittem a saját szememnek. A szívem hevesen dobogni kezdett, az izgalomba szinte beleizzadtam.

A szobában olyan hőség volt, mint a szaunában. Felálltam, és kihajoltam az ablakon. Épp egy madár repült el arra, éles kárr-t hagyva maga után.

A patakon túl vezető úton egy nő ment. Ismerős, nagyon ismerős léptek. Nemrég hallottam ezeket a lépte-
ket, egész biztosan hallottam. De hol?

Erőltettem az agyam, de a felindulástól nem tudtam

összpontosítanl. A szemem is erőltettem, de az égerfák között már sűrűsödött az alkony.

Ujjaimmal idegesen doboltam az üvegen.

Visszamentem az asztalhoz, és megnéztem a felvétel hátlapját.

Ezt olvastam rajta: Kontrapunkt.

Megfordítottam a képet, és kétségbeesetten próbáltam felidézni a nő arcát. A foltocska a szemem előtt változott, állandóan ugyanazokat a képeket láttam — szalmakalap, nyakláncon függő medalion, tintafolt. Hiába erőltettem az agyam, a kalap nem mozdult el az arcról. A tejüveg rése nem árult el sem többet, sem kevesebbet... A postamester szavait hallottam: A társaságába tartozik, ki-tűnően ismerl a maga természetét.

Képtelenség.

Dušan két üveg sörrel jött vissza.

— Bocsáss meg... elbeszélgettem az időt. Üzleti tárgyalás. Kutyát akarok venni.

Letette az üvegeket a földre, és megtörölte a homlokát.

— Fúj... micsoda hőség! Eva kisasszony fürdőruhában mászkál az ebédlőben.

— Ki az?

— Az igazgató unokahúga. Nem emlékszel rá?

— Honnan emlékeznék?

— Már volt itt egyszer a nyár elején.

— Nem emlékszem.

— Egyszer majd megmutatom. Igazi Éva.

— Nem ő az véletlenül?

Megmutattam neki a fényképet. Dušan nagyot sóhajtott.

— Bárcsak ő volna.

Szemügyre vette a fényképet.

— Tetszik neked?

— Rendkívül. Ki ez?

Kinyitotta az üveget, és töltött a pohárba.

— Sajnos, azt nem mondhatom meg.

— Kivételesen sem?

A hideg sör habja sziszegve pezsgett.

— Semmiképpen. Hiszen tudod, hogy a modelljeim nevét elvből nem árulom el.

— Hát Kňažná?

Elfordította a tekintetét.

— Tehetek róla, hogy ismered?

— Nem sejtetnéd legalább?

Megütközve nézett rám.

— Sejtetni? Hiszen az ugyanaz... vagy nem?

— Talán nem is...

— Tulajdonképpen miért akarod tudni?

— Keresek egy bizonyos nagyon fontos láncot a rajta függő medallionnal együtt.

Rámutattam az aktra.

— Ennek a nőnek a nyakán volt.

— Hogyan jutott ilyesmi az eszedbe?

— De hiszen az előbb azt mondtad...

— Ugyanis... csak erre az átkozott anyajegyre emlékszem. De sehogy sem tudok visszaemlékezni az arcára.

A kezébe vette a fényképet, és bizalmatlanul nézegette.

— Nem tévedsz? Hasonló anyajegye több nőnek is lehet.

— Erre is gondoltam. Csakhogy ez az anyajegy nagyon jellemző, és olyan... felejthetetlen helyen van.

— Ez igaz. Az én érdeklődésemet is azonnal felkel-tette. De a lánc... arra bizony nem emlékszem.

Mindkettőnket megigézett a mell völgyében levő sötét folt.

Ittunk a pohárból, tekintetünk az üres zöld üvegre tévedt. Az üveg megvilágította a nő bájait. Zölddé, megfoghatóvá váltak, mintha a fű vetette volna rájuk zöld fényét.

— Tulajdonképpen mi közöd ehhez a nőhöz?

— Tudni akarom, ki látogat éjszakánként. Éppen akkor, amikor nem vagyok otthon.

Dušan úgy nézett rám, mintha káromkodnék.

— Ez a nő! Kérlek szépen... mi az, meghíbbantál?

— Egyáltalán nem. Bizonyítékaim vannak, sőt szemtanúm is.

— Kíváncsi vagyok, ki az.

Kissé összefüggéstelenül elmeséltem neki beszélgetésemet a szomszéddal meg a postamesterrel.

Dušan bólintott, aztán a vállamra tette a kezét.

— Tudod, mit tanácsolok neked? Ne találkozgass a postamesterrel, és ismét normális ember leszel.

— Nincs szükségem a postamesterre. Van magamhoz való eszem.

— Talán csak képzelepsz.

— Hát a bizonyítékok?

— Miféle bizonyítékok? A fantáziád szüleménye. Hagyd békén őket, és ismét rendbe jön minden.

— Te könnyen beszélsz, de nekem az a nő a véretem szívéja.

— Hát akkor szabadulj meg tőle.

— Hogyan?

— Told ki az orrod az odúból, és gyere holnap velem. Fogjuk a gépet, és elindulunk a nagyvilágba szerencsét próbálni. Benézünk Rychňavába, és meglátogatjuk a Hol-lókő alatt levő faiskolát. Este úgy térsz majd haza, mint akit kicseréltek, és elfelejtet az összes kísértetet.

Tétován panaszkodtam.

— Már két hete nem dolgozom rendesen.

— Tudod, miért?

— ?

— Túl sokat üldögepsz a négy fal között. A barangolás majd talpra állít. Meglátod... ha visszajövünk, olyan friss leszel, mint a fürj.

A szembogara ezüstösen csillogott, mint a mágneses golyó. Rám is átragadt a lelkesedése. Valóban így van. Fáradt vagyok, ezért könnyen idegen gondolatok hatása alá kerülök.

— Talán igazad van — mondtam óvatosan. — Lazítanom kellene egy kicsit.

— Hát akkor? Áll az alku?

Felém nyújtotta hosszú, napbarnította kezét. Zöld menedéket kínált nekem. Ösvény fehérlett benne, egészen a magas égboltig vezetett, a hetedhét országon túl húzó-

dó hegyekhez, az arany-, ezüst- és rézországba. Hús forrásvizet, fenyőtobozt, kék pelerint s az apró fülcimpákban függő fülbevalókat ígért...

Egymás tenyerébe csaptunk.

Szeme körül kisimultak a ráncok. Örült, akár egy gyerek.

— Nyolc tájban indulunk, végigmegyünk a Vénaszony-völgyön, majd letérünk a Hámor fölött vezető útra. Tudod, milyen szép most ott?

Örültem a Hámor völgykatlannak. Tavaly a feleségemmel együtt jártam arra. Az volt az első közös kirándulásunk. A városka untatott. Ifjú házaspárok módjára lelkesedtünk az egyedüllétért meg a természetért. Az úton romantikus játékkal szórakoztunk: elbújtunk, kakukkolunk, fenyőgallyal varázsoltunk. Az utat nem ismertük, úgy bandukoltunk, akár a mesében, hegyen-völgyön keresztül. Kettesben akartunk lenni egy idegen és ismeretlen vidéken.

Rychňava panorámáját jól megjegyeztem.

Teknő formájú völgy, s a háztetők, akár ősszel a madarak, mielőtt útra kelnének.

Azt mondtam a feleségemnek, nézze meg őket jól, mert elrepülnek, és csak tavasszal térnek vissza. Fáradtan tértünk haza, de szatír módjára felajzott érzékekkel, és éjszaka úgy szeretkeztünk, mint a szeretők.

A feleségem fentről hozott egy csokor berkenyét.

Egész karácsonyig piroslott a szobában.

Mikor lehullott az első hó, azt mondtam: „A rychňavai háztetők a tengerhez repülnek.” A feleségem hozzám simult: „Úgy fogjuk egymást szeretni, mint akkor, jó?” — mondta.

Ma levelet kellene neki írnom. Néhány nappal ez előtt két egymáshoz simuló test suttogása lett volna a levél. Most csak hétköznapi beszélgetés lesz. Nem tudom, hogyan írjam le neki a legutóbbi napok eseményeit. Nem akarom őt nyugtalanítani, viszont titkolni sem akarok előtte semmit. Attól tartok, semmit sem írok meg pontosan, nem leszek őszinte, s ő ezt észreveszi.

Már néhány napja kerülöm a papírt meg a tollat.

Erőt vett rajtam a fáradtság. Valahonnan a bensőmből jött. Akárcsak a szemrehányások a gyávaságomért, a sóvárgás ama bizonyos ősz után. A hazug szavaktól való félelem.

Lenyaltam a pohár faláról a vízcseppet. Édeskés ízű volt, mint az esőcsepp.

Átnéztem egy halom fényképet.

Gyerekek fényképei kerültek a kezembe. Szíven ütött az őszinteségük. Akadt köztük néhány jó felvétel. Nem színészek a világ színpadán. Néhány nappal ezelőtt csak meghatottak volna. Ma szememre vetették tétovázásomat, árulásomat.

Dušan a szeme sarkából figyelt. Leste a hatást.

— Miért éppen így látod ezeket a gyerekeket?

— Bizonyára úgy látom, ahogyan szeretem őket.

— Valamennyi tágra nyitott szemmel néz. Minden felvétel gyújtópontja a szem. Nem szökhetsz meg előlük. Mintha azt akarnád mondani: Hamis tanúságot nem tehetsz előttük.

— Félek az alvó gyerekektől — szűrte a fogai között.

— Miért?

— Volt egy húgom. Ötévesen halt meg fehérvérűségben. Este azt mondta: Dušanko, add ide Lúciát, lefektetem az ágyacskába. Reggel már nem ébredt fel.

Ujjaival beletúrt a hajába.

— Lúcia baba volt. Elégettük. Minden holmiját elégettük. Aztán ültünk az asztalnál, és a tűzbe bámultunk.

Kezébe vette az agancs gyertyatartót. Nem akarta, hogy lássam, mennyire remeg a keze.

— Néha váratlanul megjelenik előttem az arca. Hallom a hangját, és látom, amint a konyha sárga linóleumán ugrál. Néha... amikor nagyon fáradt vagyok, és elaluszom az asztal mellett, hallom a lélegzését. Eszembe jut, hogyan haldoklanak a gyerekek... Csak akkor döbbenek rá, milyen iszonyatos is alapjában véve az élet... Olyankor rendszerint már nem tudok elaludni. Fogom a puskát, és járom a réteket.

Dušan meglepett. Nem tudtam róla, hogy ilyesmi gyötri.

— Van róla fényképed?

A szemöldöke alól nézett rám.

— Minek volna. Úgysem tudom elhinni, hogy halott. Egy bizonyos nőben él ebben a városban. Testileg-lelkileg hasonlít rá. Sőt a családjára jellemző tulajdonságokkal bír — megközelíthetetlen, szégyenlős és önfejlő.

Sejtettem, ki az a nő, de nem volt bátorságom még célzásra sem. Megértettem, miért imádja titokban azt a nőt. Megértettem a közte és a nő között fennálló különös kapcsolatot. Helena közel áll hozzá, de ugyanakkor távol is. Szereti, de nem szeretheti szerelemmel, csodálja, de nem vágyakozhat utána. Dušan nemcsak azért szenved, mert Helena visszautasítja, hanem azért is, mert a lány nem érti őt meg.

Szándékosan a fényképekről kezdtem beszélni.

Átnéztük valamennyit, és válogattunk.

Egy óra múlva szedelőzködni kezdtem. Dušan marasztalt. A komódbból elővett egy lapos üveg borókapálinkát. [Rychňavában vásárolta, de sosem árulta el, kitől.]

Emlékeinkbe merülve szótlanul iszogattunk.

Csak a meg-megcsillanó poharak árulták el jelenlétünket.

Lassan lehűlt a levegő. Az ablakban megvillant egy hulló csillag. Csak egy vékony csík maradt utána, mint a füzetben a vonal.

— Lesre kéne mennem, de már késő van — mondta Dušan.

Háromnegyed tizenkettő volt. Felálltam, és lementem a csikorgó lépcsőn. Kutyaugatás kísért ki. A hold a háttamba világított, a hegyoldalon nyírfák fehérlettek. Álltam a hídon, hallgattam a víz csobogását. Dušan gyónását dédelgettem magamban, mint valami ismeretlen ajándékot.

Ismét meggyőződtem róla, hogy bizonyos reménytelenségben valamennyien egyformák vagyunk.

A sebes ár felaprózta a holdfényt, és a patak mélyén

életre keltette a tarka kavicsokat. Az éjszakai fuvallat még korai őszi illatokat hozott az erdőből.

Kimentem az útra, és gondolataimba merülve lépkedtem a nedves kavicszon. Azon gondolkodtam, hogyan fényképezte Dušan az én ismeretlenemet. Igaz, nem sokat tudtam meg róla, viszont arról megbizonyosodtam, hogy a foltocskát valóban láttam. Ezért a kevésért is hálás voltam. Nem vettem zokon Dušantól, hogy nem árulta el a nő kilétét. A férfi adott szava szent volt közöttünk.

Ennek ellenére a fénykép egyre csak a fejemben motoszkált. Úgy égette az agyamat, mint a lázálom. A holdvilágos éjszaka vörösre izzította, a legkülönbözőbb arcok és nevek bukkantak fel benne, szinte valamennyi nő, akiket Dušan a városban ismert.

Modellként azonban egyikük sem állta meg a helyét. Csak nem rychňavai?

Dušan nagyon jól ismerte Rychňavát, gyakran járt oda. Nekem viszont ismeretlen világ. (A két tucat rychňavai gyereken kívül, akiket tanítottam.) És ha éppen ott talált megfelelő modellt? De akkor hol láthattam azt a nőt?

Például gyermeknapon az iskola parkjában.

Persze hogy — hiszen ott találtuk a láncot.

Biztosan rychňavai lány volt, azért nem jegyeztem meg az arcát. Ez a feltevés a postamester aranykeresőjével is összevágott. Nem a férfi tervezte ki az egészet a háttérből? A lány nem önként ajánlkozott modellnek, csakhogy feltűnés nélkül Dušan közelébe férközzön? Dušantól aztán könnyen megtudhatott mindent, amire szüksége volt. A barátom ilyenformán akaratlanul is idegen érdekek eszköze lett.

A kutyaugatás elhallgatott.

Észrevettem, hogy a lépteim nem egyeznek a visszhanggal. Megálltam. A kanyarban — talán kétszáz méternyire mögöttem — jött valaki, de abban a pillanatban ő is megállt. Ismerős léptek voltak, már Dušan szobájában is hallottam őket. A patak és keserű tinta illata felizgatta amúgy is felajzott érzéseimet.

A titokzatos szövetkezett a titokzatossal, s lázas képzetelemben megjelent az ismeretlen rychňavai lány. A kém, aki nyomon követ, az anyajegy tulajdonosa, aki elveszi az eszemet. Talán azt a parancsot kapta, hogy minden lépésemet kövesse. Idáig merészkedett volna? Végeredményben miért ne merészkedett volna? Számított rá, hogy eszem ágában sincs itt keresni? A lámpa alatt a legnagyobb a sötétség — pofon egyszerű ez, nemde?

Meggyorsítottam a léptelmet, s a kanyarban a faraktárnál letértem az útról. Elbújtam a bükkfarakás mögé, és vártam a lépéseket. Hasztalan — a nő nem sétált bele a kelepcébe. A kanyar előtt letért az ösvényre, amely az erdőn keresztül lerövidítette az utat.

Ravasz és merész, s ez még jobban feltüzelt.

Ejha, ez a ravasz róka szépen félre akar vezetni — vilant át az agyamon. No, várj csak, túljárok én az eszeden!

Az erdei ösvény a felső végén keskeny, mély sikátorba torkollott. Futásnak eredtem az erdőn keresztül, s a sikátorban egérutat nyertem. Elrejtőztem a lámpaoszlop mögé, s amikor a nő odaért, kiugrottam a rejtekhelyemről.

A nő — Dana volt.

Majdnem a karomba esett.

— Jaj! — sikoltott fel, majd kövé meredt. Kapkodta a levegőt, szeme-szája eltorzult az ijedtségtől.

— Te voltál az?

Nyakán a kis gödröcske felfúvódott, mint a levelibéka. Kezével összefogta blúza gallérját. Úgy tetszett, rejteget valamit a kebelében. Lázas agyamban felbukkant a szalmakalap meg a lila foltocska. Elrántottam a kezét, és szétszakítottam a gallérját az alatta levő fehérneművel együtt. Nem láttam azonban semmilyen foltot, csak a sima, szeplőtlen mellét.

Danára néztem, és fölocsúdtam képzelgéseimből.

A lány fehér volt, mint a fal.

A karom kínosan lehanyatlott.

— Bocsáss meg... összetévesztettelek valakivel.

Nem értette, csak kényszeredetten, görcsösen mosolygott.

Tudtam, hogy legjobb védekezés a támadás. Ráripakodtam:

— Mit kujtorogsz éjnek idején?

— A Hámoron voltam... az öregnél — dadogta.

— Éjfélkor?

Lesütötte a szemét.

— Várj csak, megmondom apádnak.

Könyörgőre fogta:

— Ne... ne mondd meg neki, kérlek.

Elbocsátottam.

— Rendben van... de azonnal mars haza.

Megvártam, míg eltűnik a sarkon, és a mellékutcákon keresztül vettem az utamat.

Otthon ledobtam magamról a ruhát, és megmosakodtam a dézsában. Paskoltam magamra a friss esővizet, a kezem gyöngyvirágillatú volt. (Azt hiszem, Dana kölnivízben fürdött.)

Kiléptem a dézsából, és a kettős holdat figyeltem a víztükrön. Úgy ugrándozott, mint Dana melle kosárlabdázás közben.

Elalvás előtt hatalmas fehér pöfeteggombaként futott a szemem előtt Dana melle.

A postamesternek igaza volt, az embert könnyen hatalmába keríti a megszállottság.

A telefon ébresztett fel.

Helena hívott. Tudtomra adta, hogy Jana elment a nénikéjéhez M.-be. Tőle kért tanácsot, menjen-e, s ő ezt jónak látta. Janának levegőváltozásra, más emberekre van szüksége. A kislány teljesen kikészült, már egy hete nem alszik otthon az apja élettársa miatt. Helena egyúttal azt is bejelentette, hogy Jana két könyvet hagyott nála, amelyeket tőlem kölcsönzött ki.

A kislány távozása nem lepett meg.

Megértettem, sőt tulajdonképpen vártam is. Jana fél,

azért ment el. A Bábel-kuxa környékén lődörgő férfitől fél, a hallgatástól vagy a férfi látogatásaitól fél? Önszántából vagy pedig kényszerűségből utazott el? Helena sejt erről valamit?

Ki tudja.

Úgy látszik, a postamesternek mégiscsak igaza van. Hallottam, hogy Dana kint a kutyát szólítgatja.

Végigfutottam a fűvön, de csak megszokásból, kedvetlenül.

Helena elrontotta a hangulatomat. Reggeli után elmentem a postára a könyvekért. Amikor visszatértem, Dušan már a veranda előtt várt rám.

Kifakult barna nadrágot és olajzöld, kéztsebes inget viselt. Bal zsebéből jegyzetfüzet és piros töltőtoll kandikált ki. A lépcsőn ült, fényképezőgépét a térdén tartotta.

Messziről kiabált rám.

— Jó reggelt, bajnok! Hogy érzed magad?

— Kitűnően — füllentettem. — Hát te?

— Mint les után.

— Ne mondd. Hol voltál?

— Fent a vízvezetéknél. Az öreghez vadmacska jár.

— És eljött a vadmacska?

— Nem jött el.

— Hamarabb kellett volna menned.

— Megfeledkeztem róla.

— Várt rád.

— Tényleg?

— El kellett volna menned.

— Azt hiszed, annyira vágyom utána?

— Azt nem tudom... de mondok neked valamit.

— ?

— Az egy élőlény. Öld meg, de ne kínozd.

Dušan arca megkövült, a fal felé fordult. A falon egy méhecske mászott. Az ujjára vette, majd lefújta, és azt mondta:

— Akkor hát megölöm.

Kinyitottam az ajtót, és betessékeltem Dušant a szobá-

ba. Vazelinnal bekentem a cipőmet, inget váltottam, és elindultunk.

A kertek alatt hallottuk, hogy a toronyóra tízet üt.

A háztetők fölött hullámozott az átforrósodott levegő. Az égbolt szürkéllett a hőségtől. Az erdőigazgatóság mögött letértünk az útról. A mélyúton kellemesen hűsített az agyagos föld, csak itt-ott állt ki egy-egy sziklatömb.

Dušan mindaddig Rychňaváról beszélt, amíg be nem értünk az erdőbe. Aztán elhallgatott, gyorsan ment, hol megnyújtotta, hol szaporázta a lépteit, ügyesen kikerülte a köveket és a fagyökereket. A pataktól egyre feljebb hágtunk, több lett a kanyar és a kaptató. A nap erősen tűzött, a fa alatt mind élesebb lett az árnyék, s a napos oldalon gyíkok surrantak.

Megálltunk, és lenéztünk a völgybe.

Mélyen alattunk, az erdei tisztáson rozsdálló agyag között egy cirkuszkocsi sárgállott. Nem volt nagyobb egy gyufaskatulyánál. A füst nem szállt fölfelé a kéményből, hanem gomolygott, majd a fák közé telepedett.

— Azt hiszem, jó kis vihar lesz — mondta Dušan.

Útközben somfavesszőt nyestünk. A hegygerincen letelepedtünk a sűrű mohába, és a napködökkel elhatárolt mesebeli csúcsokat bámultuk. (Hegyek „a világ végén“, a „végső pihenő hegyei“. Mindig egyazon helyen emelkednek a magasba, ameddig a szem ellát, mindig előttünk...)

Újra nekivágtunk az erdei tisztásnak.

Dušan hirtelen megállt. Egy mókust akart lefényképezni, de az eltűnt a fa odvában.

Kimentünk a legelőre.

Ugyanaz a látvány tárult elém, mint ősszel.

Ugyanazok a madarak költözés előtt. Mintha ábécés-könyvből vágták volna ki a falut. Fehér kerítéssel körülvett kupolás templom. A temető ovális zöldje. Kecskék és libák. Kenyérkaréjnyi legelők. Vadcseresznyével benőtt irtás.

Az út alatt berkenyebokrok nőttek.

Az egyik alá telepedtünk, és kibontottuk a hátizsákot.

A közelünkben zsindelytetős keresztfa állt. Dušan fényképeiről már ismertem.

Megkérdeztem, gyakran jár-e ide.

— Gyakran járok ide, de nincs szerencsém.

— Hát a tehénpásztorlány?

— Vakszerencse.

— Hát az öregember?

— Ugyanúgy.

— Na és az akt?

Értetlenül ráncolta a homlokát.

— Hát az az anyajegyes akt.

Ravaszul elmosolyodott.

— Azt hiszed, találnék itt modellt?

— Miért ne? Itt is akadnak szép fiatal nők.

— Isten ments... ezt nem vitatom. Némelyik nem is szégyenlős, de mint modell...

A fejét csóválta.

— Hát a vakszerencse?

Elnevette magát, és vadászkését belevágta a konzervdobozba.

— Egyszer sikerült.

— Akkor hát mégis.

— De nem úgy, ahogy te képzeled.

— Hanem?

— A lány nem tudott róla.

— Halott volt?

— Azt nem árulhatom el. Valóban véletlen... Nemcsak a ruháját vetette le, hanem igazán meztelen volt.

Vadászkésével megtámasztotta a homlokát, mint a medítáló Macbeth.

— Tudod... Akkor értettem meg, hogy aktjaim lélektelen testek. Ha azt akarnám ábrázolni, amit láttam, ugyanazt a helyzetet kellene megteremtenem: ugyanazt a világítást, testtartást, ugyanazokat a tárgyakat kellene elhelyeznem a modell köré.

Lent megkondultak a harangok.

Befejeztük az étkezést, és továbbindultunk.

A templom előtt letértünk egy síkátorba, s a végén

elváltunk. Dušan valamilyen hivatalos ügyben felment az erdészlakba. Én a lejtőn álltam, és a fakerítéshez támaszkodva hallgattam a cséplőgép zakatolását. Bogáncspelyhekkkel játszadoztam, és a másnapi levélbe kerestem a szavakat.

Annyira belemerültem, hogy a visszatérő Dušan léptei szinte megijesztettek.

A köves úton elindultunk a tűzsánc felé. Útközben Dušan lefényképezett egy madárijesztőt, amelynek vállán ölyv ült.

Egy árnyas fenyőerdőbe értünk. A fenyőtű és a fű között mintha füstös kövek lapultak volna. Alattunk az a völgy kékllett, ahol júniusban táboroztunk.

Dušan szétkotorta egy kicsit a földet, és egy sötét, rapancos cserepet nyújtott felém. Olyan volt, mintha a postamester pipájából tört volna le. Körülnéztem. Valóban... a hegygerinc közepén egykor valaki széles kő-sáncot emelt.

Leheveredtem a fenyőtűszőnyegre.

A fenyőfák hol hullámverésként morajlottak, hol meg úgy susogtak, mint a telefonoszlopok. Az ágak között lassan siklottak előre a felhők, a szürke mészkőpart, a víz meg a szél mintázta modern szobrokra vagy pogány istenségekre hasonlító sziklák. Köztük kőkerítés védte út vezet. A falban a kövek kiszáritott kalózkoponyákra hasonlítanak. Tölgyfarózsét cipelő szamarak baktatnak a macskabajuszra hasonlító vékony, kiszáradt fűben.

Önkéntelenül támadt képzetek voltak ezek, és magam sem tudtam pontosan, mit jelentenek. Csak annyit tudtam, hogy valahol, egy hasonló vidéken már mindezt láttam.

A friss szellő kellemesen legyezgette a nyakamat.

Félálomban végre derengeni kezdett, honnan ismerős a képsor. Egy filmben játszódó jelenetek voltak. Hozzájuk kapcsolódott még Z. város, a bizánci hölgy és a piros küllős hintó.

Aztán hirtelen minden eltűnt. Abbahagytam a töpren-

gést, s úgy összetekeredtem a fenyőtűszőnyegen, akár egy kígyó. (Az embernek olykor abba kell hagynia a gondolkodást, hogy tudatosíthassa: él.)

Menekülök a kényszerű körből. Vándoréletemet élem. A harkály kopácsolása ébresztett fel.

Olyan hevesen ugrottam fel, hogy a fejem is megfájdult bele.

Dušan mellett ült, s egy tobozzal játszadozott. Kis ideig néztük a reimsi katedrális tornyaihoz hasonló távoli kis hollókői sziklákat, majd szó nélkül leereszkedtünk a völgybe.

Átmentünk a szakadék fölötti pallón, és Hollókő felé vettük az irányt.

Ez Dušan kedvelt helye volt. Sok szép gyökeret talált erre felé. A faiskola is ugyanott volt, tehát egyúttal mindent megkerülhettünk.

Egy óramúlva a helyszínre értünk.

A kiszáradt, megdőlt sövényhez támaszkodtunk. A kerítésen túl felhalmozott komposzton óriási maszlag virított. A körülkerített téglalapot sarjerdő zárta be, s fölötté emelkedett a Hollókő lejtője. A zöld süveg körvonalai fölött két százméteres cementszínű sziklabérc tört az ég felé. A hegyláb alól törmelék hullott. Az embernek az az érzése támadt, hogy a széles sziklarepedésekben egy nagyon erős állat bújik meg, és morzsolja a követ.

A kör alakú lép környékén, a kőház alatt fura módon összezsavarodott hatalmas tölgyek nőttek. Ismertem már őket Dušan felvételeiről.

Megcsodáltuk a szirteket. Majdnem teljesen simák voltak, csak itt-ott moha vagy kövirózsa zöldellt rajtuk. Közelről is felismertem bennük a kerek, gótikus „fekete üvegnappal” összekapcsolt tornyokat. (Dušan azt mondta, hogy a „nap” a füsttől keletkezett. Szerintem azonban valamiféle fekete zuzmófajta lehetett.) Az ablak alatt kovácsoltvas kapus kőportálé nyílt. A vöröses riolitlepcsőket mintha évszázados vas csiszolta volna simára. Fehér cipősarkak kopogták bele mulandóságukat az örökévaló kőbe. Törékeny, fekete bársonyba öltözött nő

alakja. A fehér pikégallérből kivillanó napbarnított nyak, tiszta selyem lila masni. A durva tölgyfa padon fehér kesztyű, a ruha és a vén fa maszlagos nadragulyára emlékeztető illata.

Óvatosan kikerültük a mohával benőtt törzseket. Dušan csenevész tölgyfák után kutatott. Végre ráakadt egy kidöntött vén galagonyára. Levágott egy göcsörtös gyökeret, és a derékszíjába szúrta.

A szikla lábánál ültünk a lapos köveken. A láthatáron árpaföldek sárgállottak, s a forró levegőben hullámozott a rychňavai szénapajták teteje.

Dušan a sárgás fát faricskálta.

A kövek között számóca piroslott. Eszembe jutott a Bábel-kuxa. Megkérdeztem Dušant, halott-e valamint az ismeretlen férfiról.

Fel sem emelte a munkájáról a szemét.

— Biztosan valamiféle orvvadász volt. Sok van belőlük errefelé.

Részletesen leírtam neki a férfit. Dušan megvonta a vállát.

— Vagy egy suhanc. Biztosan a tűz meg a lányok csalogatták oda.

Elmondtam neki a postamester történetét az aranykincsről. Először úgy tett, mintha nem is hallgatná, mit beszélek, aztán mégiscsak rám nézett, és azt mondta, hogy az, amit mondok, igaz. A történetet kissé másképp hallotta, de az eltérés elenyésző.

Kértem, meséljen róla. Elkomorodott, és azt mondta, nem szívesen mesél olyan történeteket, amelyeket mások szájából hallott.

Nem erőltettem. Éppen csak ismét láttam Dušan elutasító arckifejezését. Pontosan ugyanilyen módon utasította vissza kérésemet tegnap este. A hasonlóság érdekes találgatásokra adott okot. A modell rychňavai nő, talán rokona a családnak, amelyről az aranyról szóló történetben szó van. Ez a tény Dušannak kellemetlen, ezért nem akar válaszolni. Vagy talán fél valamilyen babonától, esetleg fenyegetéstől? Vagy csupáncsak zárkózottság

volna? Az íratlan hegyi törvények tiszteletben tartása?

Hallgat, pedig tisztában van vele, hogy hallgatását bizalmatlanságnak is vehetem. A tegnapi magabiztos szavai nyugtalanítanak. Félek, hogy valaki visszaél becsületességével és csodálatával.

Vártam, hogy legalább jelez valamit, de ő csak hallgatott, és konokul faricskált.

Dušan és a kőnap jellé váltak. Valaki más fejezte ki általuk hallgatását. Barátom hallgatása hajszálnyira olyan volt, mint a sziklák közötti férfi hallgatása. Ugyanazon a helyen vagyunk a sziklák között. Faggatom a férfit, de az hallgat. Felfelé küld. A fehér kövek fénysugarakat vernek vissza. Követem a hallgatót öreget fel a lépcsőkön. A távozó hintó után kiáltozom, lesem a köves utat. Az események nem kezdődtek el, nem is fejeződtek be — szüntelenül folynak. Látszólag értelmetlenül kapcsolódnak egymáshoz, azonban idegen tekintet által észrevehetetlen állandó kapcsolat van közöttük.

Ezért értjük egymást a legjobban akkor, amikor hallgatunk.

Mint például Dušan meg én.

Néha viszont elviselhetetlen a hallgatásunk. Csak azért, mert nem szökhettek meg előle, mert nem szabadulhattak meg tőle. Olyankor a szavak sietnek a segítségemre. Érzem, hogy minden szó védelmemre siet. Gyakran nem is fontos a szavak értelme, elég, ha emberi hangot hallok. Időnként ki kell lépnem a sötétkék körből, hogy a tudóm megteljen friss levegővel. A barátságtalan térben egy szabad társat kell találnom. Vágyom rá, hogy meggyónhassak. Vallomást akarok tenni a démon ellen, akit magamban hordok. Mindent el akarok mondani bizalmasan Dušannak.

De hogyan?

Talán legjobb lesz minden teketória nélkül.

Dušan mintha olvasott volna a gondolataimban, kíváncsian méregetett. Én viszont csak valamilyen jelentéktelen dolgot mondtam. Megtorpantam. Attól féltem, hogy Dušan akaratlanul is megzavarja Likáról alkotott elkép-

zeléseimet. Lika túlságosan törékeny volt, én meg azon a nyáron túlságosan sebezhető. Féltettem a belső egyensúlyomat, amelyet csak nagy nehezen sikerült megtartanom. Dušan mintha megértett volna, hüvelykujjával nyugodtan simítgatta a sárga fát. Hajlékony ujjait figyeltem, s közben páfránygyökeret rágsáltam, mert állítólag a páfránygyökér rendbe hozza az ember étvágyát.

A rychňavai oldalon megkondukt a harang.

Dušan felemelte a fejét.

Megdördült az ég.

Csak most vettük észre a sötét felhőt. Olyan volt, mint egy mesebeli vitorlás, melynek bronzból van a hátsó része. James Cook hatalmas vitorlás hajója egyenesen felénk úszott. A nap eltűnt. Lövések villantak, megdördültek az ágyúk. A piszkoskék füstfelhők szédítő gyorsasággal repültek velünk szembe. Úgy tetszett, evezőcsapásokat hallok, valamint a szigetlakó nők kiáltozásait, akiknek virágfűzér övezi a csípőjüket.

De csak madarak voltak. Menedéket kerestek a kövek között.

Körülnéztem. A sziklák között az utolsó fény sziporkázott.

Futásnak eredtünk a köves lejtőn lefelé.

A szakadéknál olyat villámlott, hogy a víz kifutó tejre emlékeztetett. Mennydörgött, szél csapott az arcunkba, a kavargó falevelek megvakítottak.

Dušan odakiáltotta:

— Az ösvényen fel a tölgyesbe, különben nem menekülünk!

A sűrű erdővel benőtt lejtő meredek volt, akár a ház-tető. A sötétben egyáltalán nem láttuk az ösvényt. Négykézláb és csaknem vakon másztunk fölfelé. A fatörzsek közé színes villámtöredékek potyogtak. Ropogtak a száraz ágak, előttünk állat képében valami könnyű lábú lény futott. A villámok megvilágították a szarvasagancsú kelta isten vicsorgó ábrázatát. Amikor már azt hittem, hogy eltévedtünk, az elsötétülő háttéren megpillantottam az utolsó fákat.

Azt hittem, valahol a falu közelében vagyunk.

Dehogyis!

A Bábel-kuxa fölött álltunk, kifulladás, levegő után kapkodva.

Előttünk a hegyoldalon tűz volt.

— Ég a tölgyes! — hörögte Dušan.

A lángnyelvek kurták, de fürgék voltak, mint az ugránczó mókusok. Mindenfelé szikrák pattogtak. Egész ide hallottuk a száraz ágak ropogását. A szél itt nem dühöngött annyira, mint fenn az erdőben. A sziklakatlan szélvédett helyen fekszik. Az erdő fölött felhők úsztak, barnák, mint a kakaóhab.

Dušan futásnak eredt a köveken, és rám kiáltott:

— Fuss utánam! Mindjárt ott leszünk.

A kövek csikorogtak a talpunk alatt. Nagy cseppekben eleredt az eső. Valahol nagyon közel csapott be, mert amikor lebuktam a meleg fűre, úgy éreztem, mintha ujjaim között hangyák másznának. Rákiáltottam Dušanra, de nem hallotta. Egy sziklán állt, és fényképezte az égő fát. Egy magányos vén tölgyet — magfát. Belülről égett, a korhadék pattogott, mint a puskapor. A tűz gyorsan kúszott fel a kiszáradt ágakon, és lángba borította az egész fát.

A lángok kiröpködtek a vastag, göcsörtös törzsből. A fatörzs két nyílásán látható volt a tűz izzó fészke. Vészomjas szemű pogány isten nézett rám.

Dušan botladozott az izgalomtól. Letérdelt a füstölgő fűbe, és a fekete égbolttal szemben fényképezte a fát. Térden állva rám kiáltott:

— Láttál már ilyesmit valaha?

Vissza akartam kiáltani, hogy soha, de fojtogatott az izzó fűből felszálló füst. Dušan egy sűrű szederbokorba húzódott, és megszállottan kattogtatta a kioldót.

Hirtelen feltámadt a szél, letört egy égő ágat, és közénk vetette. Zengett az ég, dörgött, mint egy ócska harmónium.

Zuhogott.

Már nem törődtem Dušannal, futottam a tölgyesbe.

Alighogy a fák alá értem, újra nagyot csattant. Vizes hátammal a fatörzshöz támaszkodtam, és a csobogó, süvöltő szürkületet bámultam. A magányos fa lassan ki-
aludt, de a törzséből még egyre lövelltek a lángok.

Dušan hozzám futott, és a fülembe ordította:

— Ne állj itt! Ide gyakran becsap a villám!

Keresztülfutottunk a tölgyesen. Bokáig süppedtünk az avarba, botladoztunk, beleütköztünk az áfonyacserjék között megbúvó fatöncökbe.

Átfutottunk a falu felőli oldalra. Valami fehérlett előttünk. Présházhoz hasonló épület volt, megrongálódott lőporraktár a régi időkből, amikor még követ fejtettek itt.

Átugortuk az árkot, és a széles eresz alá álltunk. Hátunkat a meleg, érdes falnak támasztottuk. A villámlás szinte megvakított. Hunyorogtam. Dušan fogai világítottak a sötétben.

— Megvan a messzelátód?

— A kezemben tartom.

— Elvesztettem a sapkámat, de az ördög vigye...

— Csodálatos látvány volt az égő tölgy, mi?

— Ritka eset.

— Ha sikerülnek a felvételek...

— Reméljük.

— Tíz felvételt csináltam. Egynek sikerülnie kell.

Lent a faluban pirosas gyertyafények pislákolnak. Az eresz alacsony volt, fejemet minduntalan beleütöttem a korhadt gerendákba. Éreztem a száraz agyag és a régi zsindely szagát. Valahol vékony sugárban csorgott a víz. A villámok ezüstoffényű esővonalakat vésnek az emlékezetembe. Dušan többé-kevésbé guggolt. Megkért.

— Húzódj kissé lejjebb. Ott magasabb a csurgó.

Továbbhúzódtam a fal mentén. Arccal az eső felé fordultam, s abban a pillanatban dohányszagot éreztem. A csápjaim, melyeket a sötétbe küldtem tapogatózni, egy harmadikra találtak. Idegen szemek erősugaraiba kerültem.

A falhoz lapultam.

Fényeset villámlott. Az esőcseppek ónszínű fényben

ragyogtak, a fal áthatóan megfehéredett. Az eresz végében egy ismeretlen férfi állt.

Hirtelen fehér villám hasított a levegőbe, és szétmázolta a férfi arcát. Farkassötétség borult ránk.

Amikor a sötétség eloszlott, kivehetővé vált az ismeretlen arca. Keskeny vágású szeme, homloka közepéből legyezőszerűen kinövő sűrű haja.

Eszembe jutott a júniusi éjszaka és magasan a Bábel-kuxa fölött vert táborunk. Úgy tetszett, mintha a fal megdőlné. A lélegzetemet is visszafojtottam, féltem, hogy a kilélegzett levegő letaszít. Lent tábort és apró fények sokaságát láttam, fölöttem meg fa égett, vérszomjas pogány szeme csak úgy lobogott.

Megkapaszkodtam a csurgóba, és könnyökömmel megloktam Dušant.

— Add ide a lámpát.

— Minek?

— Gyorsan!

Dušan sokáig, túl sokáig kotorászott a hátizsákban.

A fénysáv megvilágította a kopott falat és az eresz végét. Már senki sem volt ott. Csupán a szivárványszínű esőcseppek csurogtak a vöröses agyagra.

Dušan észrevette, hogy nem vagyok a bőrömben.

— Mit keresel?

Megmondtam neki, mit láttam. Kikapta a lámpát a kezemből.

— A bábel-kuxai férfi? Ugyan, ne locsogj itt össze-vissza!

— Akár hiszed, akár nem... ő volt az.

— Ebben az ítéletidőben akár a nagy Manitu is lehetne!

A zápor alábbhagyott, a mennydörgés gyengült. Dušan szemügyre vette a csurgót. A fénysugár egy pontra szegeződött. Dušan lehajolt, s egy kis idő múlva kijelentette:

— Valóban... állt itt valaki.

— Na látod!

A vörös agyagban világosan kirajzolódott a rapancos cipőtalp nyoma. Ugyanolyan mint az iskolaablak előtt.

A nyom világosan kirajzolódott, de egy cseppet sem örültem neki, ellenkezőleg, még nagyobb lett bennem a zűrzavar. Szívesebben beismertem volna, hogy csak rémeket látok. A hideg ing a lapockámra tapadt.

Nagy nehezen kinyögtem:

— Ugyanílyen nyomokat találtunk az iskolában is.

— Az még semmit sem bizonyít. Sok ember hord hasonló lábbelit.

— Például.

— Például az erdőmunkások.

Máris vidámabban néztem rá. Visszaadta nekem a reményt. Sajnos, csak a reményt.

— Nem tudom, kicsoda az illető, de ő volt az.

— Úgy beszélsz, akár egy vénasszony, akinek látomásai vannak.

— Csak kétlépésnyire állt tőlem!

— Ugyan már, menj a csodába! — förmedt rám Dušan.
— Az alatt a röpke pillanat alatt nem ismerhetted fel biztosan.

— Akkor hát miért lépett meg, mégpedig a zuhogó esőben!

— Nem akarta, hogy felismerjük.

— Na látod... akkor hát...

— Rychňavában gyakran megesik ilyesmi. Az emberek erre felé nem szívesen néznek egymás arcába. Sokakkal találkoztam már én is így, bizony, ritkán ismerhettem fel őket.

Néztem a fák világosodó körvonalait.

— Mondj, amit akarsz, de az a férfi mégiscsak bennünket követett.

— Miért?

— Azt nem tudom... de megesküdnék rá, hogy röviddel ezelőtt futott ide az égő fától.

— Tudod mit? Kezdesz képzelődni. Minden, amit mondasz, csak délibáb. Az az ember egész biztosan másképpen néz ki. Meglehet, a faluban találkozunk vele, és fogadjunk, hogy alaposan meglepődsz majd.

— Bárcsak igazad lennel

Szemerkélt az eső.

A kékes fényben megjelent a tölgyes, a csűrök, a házak homlokzata és a füstös Harangozó, amelynek csúcsán néhány magányos lucfenyő állt.

Lassan kiderült. Az ég elvált a hegyektől.

Kibújtunk az eresz alól. Permetezett, mintha köd szitálna. Dušan lemutatott a faluba. Nyilván csak azért, hogy valamivel lekösse a figyelmemet.

— Ott lakik Helena.

— Abban a hosszúkás házban?

— Abban, amelynek zöld kapuja van.

— Milyen magányos!

— Magányos, akárcsak Helena.

Egyre világosabb lett. Messzelátóval lenéztem a faluba.

— Szép hely... a kertjük egészen az erdőig húzódik.

A faluban kialudtak a fények. Tehénbögés, libagágogás, gyermekzsivaj és asszonyok kiáltozása hallatszott.

A házak közé értünk. A levegőnek friss fehérmeműillata volt. Az úton zavaros víz folyt. Csíkos trikós fiúk gázoltak az árok tajtékos vizében. A vendéglő lépcsőin férfiak álldogáltak. A vihar elkergette őket a munkából. Megszólították Dušant, megkérdezték, honnan jön. Ők is emlegették az égő fát, aztán az égő fáról rátértek az erdőtűzre. Mesélték, hogyan égett a Harangozó tizenöt évvel ezelőtt.

A fészer alatt néhány megázott ló állt.

A kocsmát megszállták a fuvarosok meg a gazdák. A mennyezet alatt a füstös gerendákon fázós legyek melegedtek. A bajuszos kocsmáros a petróleumlámpa körül forgolódott.

Dušan a pulthoz furakodott, én meg körülnéztem a sötétben.

A hátam mögül valaki rám kiáltott.

A postamester ült az ablaknál.

Arcát nem ismertem fel az éles fénnel szemben, de megismertem a feje körvonalairól. Ősz haja huncutul világított.

— Jó estét, mester.

— Adjon isten, fiatalember... Jöjjön közelebb.

Átfurakodtam hozzá, kezét nyújtottam.

— Mit csinál itt?

— Amint látja, sört iszom és várok.

Kifakult zöld viharkabátot viselt. Az emberek tisztos távolságra ültek tőle. Hozzáültem, és megkérdeztem.

— Járt ott?

— Jártam.

— Talált valamit?

— Többet, mint valamit.

— Igen? És mit?

— Egy nőt.

A megfélemlítéstől belém szorult a szó. Azt hittem, tréfal. A postamesternek azonban egyetlen arcizma sem rándult meg. Észrevétlenül körül nézett, aztán hozzám hajolt.

— Úgy van, amint mondtam. Fiatal nő volt. Alacsony boltíves sírban, egy tölgyfa törzsében feküdt. Megtaláltam a faragott kőkerítés egy részét és az elszenesedett fát.

Kissé csalódtam benne. A kincsről vártam bizonyítékokat.

Elnéztem a válla fölött. A begóniák az ablakban valószínűtlen hipermangánszínben pompáztak. Az ablakon túl a ködből sarjerdő bontakozott ki. Sötétkék üvegcserepben megmerevedett táj. A táj közepén találtam magam. Ez volt az a hely, ahol a gyönyörű nővel találkoztam. Közte és a postamester között alig egy percnyi idő telt el. Mindig azt kívántam, hogy egyszer eljussak odáig. Mindig abban bíztam, hogy itt valahol elárulja titkát. Most meg itt vagyok, és csalódottan nézek körül. A postamester és a halott nő valahogy törvényellenesen szövetkeznek a csodaszép hölgy ígérete ellen. Nem értem a két esemény sorrendjét.

Szép utazást vártam, bámulatba ejtő díszleteket.

Helyette közönséges kocsmát látok, a postamestert meg a halott asszonyt.

Vagy talán a halott asszony a várva várt titok?

Az ajtó szüntelenül nyílt és csukódott. Egyre sűrűsödött a füst és a nyirkos ingek bűze.

Kint az ablak előtt egy fiatalasszony állt, és szórakozottan rágcsálta piros kendője csücskét.

A postamester kortyintott, és letette a szemüvegét.

— Tudja . . . gyönyörű fogsora, magas homloka, klasszikus álla volt.

Rövidlátóan nézett valahová rajtam keresztül.

— Ki tudja, milyen lehetett a szeme.

— Zöld — mondtam.

S az ablak alatt álló asszonyra gondoltam.

— Biztosan nagyon szép nő volt.

— Feláldozták?

— Ő maga áldozta fel magát.

— Öngyilkosságot követett el?

— Valószínűleg.

— Honnan tudja?

A zsebébe nyúlt, és szürke kődarabot vett elő.

— Nézze . . . mit találtam mellette.

Olyan volt, mint a kőso.

— Ez a kődarab abból a sziklából való, amelyet az agyagban találtam. Valószínűleg a nő feje mellett feküdt.

Letette elém a követ, és megkérdezte:

— Meg tudná állapítani, milyen kőzet ez?

A kezembe vettem a követ.

— Mészpát.

— Nem furcsa ez?

— Micsoda?

— Körös-körül mindenütt trachit van.

— A Hollókő viszont mészkő.

— Nagyon helyes. Ez a kődarab a hollókői sziklából származik.

— Hm . . . azt hiszi . . .

A postamester ivott, a szeme felcsillant.

— Szinte biztos vagyok benne. A kő bizonyítja a halott nő és a Hollókő közötti kapcsolatot, és magyarázatot ad a halálnemre is. A barbárok elképzelései szerint a kő az asszonnyal együtt vándorolt az alvilágba. Ezért cipelték ide a félmázsás sziklát akkora távolságból. Ez volt az a kő, amelyen betört fejjel találták meg.

Magam elé képzeltem a hollókői szirtet, a nap és az eső által kifehéritett síma kőfalakat, fejjel lefelé a mélységbe zuhanó testet.

— Bizonyára komoly oka volt rá — mondtam.

— Azt nem vonom kétségbe... Meghalt, mert vágyott a napfény után, betegesen vágyódott a hazája után... Képzelje el ezt a vidéket a régi időkben. Vad, végtelen erdők tele farkassal, medvével meg hiúzzal. A sötét éjszakában csak a barbárok tüzei világítanak. Megunta az előkelő rabszolgaságot.

Amikor a postamester a „sötét éjszakát” említette, eszembe jutott a vihar meg a férfi arca az eresz alatt. Bizalmasan el akartam mondani, de aztán meggondoltam. Félttem, hogy a postamester válasza még nagyobb nyugtalanságot vált ki bennem.

Tenyerébe tettem a követ, és más oldalról próbáltam megközelíteni.

— Nem talált semmi gyanúsat?

A szájára tette az ujját.

— Pszt... majd csak otthon mondom meg.

Dušan lépett az asztalhoz, két pohár sört hozott.

Az asszony még mindig az ablak alatt állt. Nekem azonban úgy tetszett, hogy most sokkal közelebb áll. Mozdulatairól és arckifejezéséről ítélve úgy véltem, vár valakit. Testhez álló pruszlíkja szabadon hagyta szép nyakát és vállát.

Dušan az asztalra tette a poharakat, közben meglepetten bámult az asszonyra.

Látszott rajta, hogy ismeri, és zavarba hozza a nő jelenléte. A postamester mondott neki valamit, Dušan bólintott, de nem válaszolt. Hátrahúzódott, úgy látszott, nem akarja, hogy a nő észrevegye. Tenyeréből kiejtett egy fémpénzt.

Mindketten egyszerre hajoltunk le az asztal alá. Az asztal alatt megkérdeztem:

— Ismerősd?

— Igen... de még sosem láttam ezen a helyen...

A markába nyomtam a pénzt.

— Biztosan vár valakit.

Szétnézett a söntésben.

— Nem tudom, kit. A férje nincs itt most.

Dušan a férfiak között átfurakodott az üvegezett ajtóhoz. Azalatt a nő eltűnt az ablak alól. Dušan zavara meghökkentett. Miért olyan fontos neki, hogy az asszony ne lássa? Nem éppen azért tűnt el, mert Dušant észrevette? Az volt az érzésem, hogy ebben a pillanatban kölcsönösen útjában állnak egymásnak. De kiért? Miért?

Nem ezt a nőt fényképezte Dušan? Ez a lehetőség teljesen önkéntelenül jutott az eszembe, és igencsak meghökkentett, mert azonnal elhittem. Kerestem az okát, aztán rájöttem, hogy a hasonlóság váltotta ki. A hasonlóság Dušan tekintete között otthon és itt.

Megpróbáltam elképzelni a nőt a felvételen látható pózban. A vékony borsózöld blúz alatt világosan kirajzolódtott a mellén levő sötét kerek folt. Dušant csak azért lepte meg, mert azelőtt sosem látta a kocsmá előtt. A nőt viszont szemlátomást éppen az zavarta, hogy Dušant a postamester meg az én társaságomban látta.

Vajon nem a kíváncsiskodó férfi társnője?

Elképzelhető, sőt nagyon is valószínű.

A férfit meg a nőt jelenlétünk Rychňavában megzavarta. Elhatározták, hogy nem tévesztenek szem előtt, és megosztották a feladatokat. A nő a postamestert követte, a férfi pedig engem és Dušant.

De akkor miért ácsorgott a kocsmá előtt olyan közönyösen és annyira szem előtt?

Rövid töprengés után rájöttem, hogy a nőnek ez a legelőnyösebb őrhely. Azt színelte, hogy az autóbust várja vagy az urát a kocsmából. Az őrhelye nagyon természetes, és egy cseppet sem feltűnő. Mindenütt másutt nagyobb feltűnést keltett volna. A zápor előtt bizonyára behúzódtott valahová, s mire visszajött, bementünk a kocsmába. Nem vett bennünket észre, azért lepte meg annyira a jelenlétünk.

Dušan ugyanis nem illett bele a terveibe. Attól félt, észreveszi, milyen élénken érdeklődik a postamester

iránt. Dušan váratlanul elronthatta az ígéretesen induló játszmát. A gyanúsítás kellemetlen kétségeket okozhatott, miért vetkőzött le a fényképezőgép előtt olyan készségesen. Dušan nem kételkedhet a kettőjük közti önzetlen kapcsolatban. Még csak sejtenie sem szabad valamilyen önzést. Meg kell maradnia a periszkóp szerepében, amelyen keresztül bármikor eljut hozzám és a postamesterhez.

Dušan — úgy tetszik — igazán semmit sem sejt. És még csak el sem mondhatom neki. Visszautasítana, nem hinnen nekem. Konok és hiszékeny.

A postamesterhez fordultam:

— Megfigyelte azt a nőt?

— Biztosan idegen volt. Már csak a sír után ítélve is . . .

Meg akartam neki magyarázni a félreértést, de aztán rájöttem, hogy tulajdonképpen nem is látta a nőt, hiszen háttal ült az ablaknak.

Megérkezett az autóbusz. A beszéd elcsendesedett, de kisvártatva újra felerősödött.

Kitódultunk az utcára.

A vihar utáni levegőnek túróillata volt. A bércek magasabbak és sötétebbek voltak, a fű úgy csillogott, mint ha kikeményítették volna. A narancsszínű cinniák feltűnően rikítottak. A szántóföldekre cinkszürke köd telepedett. Halk villámok világították meg a kékesfehér felhőket.

Dušan beszédbe merült egy szakállas kollégájával az erdőszetről.

A postamester mellé ültem.

Néztem ki az ablakon, s a múltban láttam magamat. A bérceket, sövényeket, gyerekeket és kutyákat mint jövőt láttam, mint valamit, ami még csak bekövetkezik. A rég múlt időkből néztem a hegyeket, s ugyanolyan szemmel láttam őket, mint egykor. A völgyek és a határvonalak ugyanabban a meglepő felállításban voltak, mint kezdetben. A hasonlóság kézzelfogható és elbűvölő volt. Vörösfenyők, a kaporzöld égen fecskék, kupolás tető, bástyafal, s mindez, akárcsak egy tükörkép.

Azt gondoltam, hogy nem kellene elmennem. Tolakodó gondolat volt ez, az én időm és a valóságos idő közötti váratlan hasonlóság váltotta ki.

Nem bírtam szabadulni a tolakodó kényszerképzettől, hogy itt valahol meredek, alámosott út és nyírfákkal benőtt hegynyereg van. Ha nem autóbusszon utaznék, ezen az éjszakán egész biztosan rátalálnék. Egész biztosan találkoznék a szép hölgyel, és megtudnám jóslatának értelmét.

De nem tudom meg, mert autóbusszon utazom, s a busz elkerüli a helyet, ahol aivilágított vendéglő előtt áll a hintó.

Le kellene szállnom, és gyalog folytatnom az utat. Keresztülvágni a völgyön, a régi lőporraktár irányában. Az áttetsző meggyaszínű alkonyban az épület egész közelinek látszott. Úgy tetszett, a megroggyant régi eresze alatt valaki áll és vár. Oly erősen néztem oda, hogy szinte káprázott a szemem. Láttam a kézmozdulatot, és észrevettem a cigaretta paraszát is. Meglehet, vár ott rám valaki, aki sürgősen akar velem beszélni. Négyszemközt akar nekem valami fontosat mondani. Az okot, mely az aranytébolyt kiváltotta benne. Vallomást akar tenni, amit férfiak csak tanúk nélkül mondhatnak el egymásnak.

Úgy éreztem, ez a pléhsárkány nincs benne az életemben. Úgy tetszett, véletlenül téves, idegen pályára tértem le. Le kellene szállnom, de nincs hozzá erőm. A nyirkorgó pléhsárkány törvényem és végzetem...

Az autóbussz ide-oda himbálózott, a pocsolyák előtt hirtelen lefékezett, majd újra nekiiramodott.

Az egyenlőtlen hajtás kellemetlenül emelgette a gyomromat.

A postamester észrevette.

— Mi történt magával? Rosszul van?

— Alighanem a gyomrom. Megártott a páfránygyökér. Kioktatott.

— A páfránygyökér étvágygerjesztő. De nem szabad belőle sokat enni.

Kibontotta hátizsákját, és kihúzott belőle egy lapos üveget.

— Igyon egy kortyot. Megkönnyebbül tőle.

Méregerős cseresznyepálinka volt. A lélegzetem is elállt tőle, köhögni kezdtem. A postamester huncutul mosolygott.

— Éget?

— Mint a tüzes pokol.

— Az a jó. Az ördögöt tűzzel kell kiűzni.

Eltette az üveget, és azt mondta:

— Jobban kitisztítja a gyomrát, mint a nyírfa söprű.

Igaza volt, a cseresznyepálinka égetett, mint a tűz.

Merőn néztem magam elé. Elvesztettem a tér iránti érzékemet, úgy tetszett, a tárgyak velem szemben jönnek. A szempilláim közötti résen néztem a tájat. Régi gyermekkori szokásom volt ez.

Megkerültük a Harangozót, a kutyaugatást és a pocsolásokat.

A hegygerincen még izzottak a nap utolsó sugarai. A Harangozó fölötti zöldes ív a pirkadó hajnalt juttatta eszembe. A villanydrótokon ázott szalakóták, népiesen kékcsókák gubbasztottak — rossz jel.

A halvány villámok fáradt, borostás arcokat világítottak meg.

Magunk mögött hagytuk a Harangozót, és robogtunk lefelé a völgybe. A láthatáron fagyönggyel megrakott tölgyfák körvonalaí bontakoztak ki. Dušan felvételeiről ismertem őket.

A sötétség egyre sűrűbb és keserűbb lett.

Kékesfehér árnyak között robogtunk tova. A fekete törzsek között ölbe rakott fenyőfa fehérlett. A nyitott ablakon át betódult a nedves erdő mandulaillata, a maszlag, kámforfa és pézsmaboglár átható szaga...

Dušan kiszállt az erdőigazgatóság előtti megállón. Én a postamesterrel együtt a főtéren. Alig mentünk néhány lépést, megkérdeztem tőle, megfigyelte-e azt a nőt a kocsmá előtt. Alighogy megmondtam, melyiket, tisztában volt vele.

- Á ... Dragannét. Igaza van ... észrevettem.
 - Mi az ura?
 - Mester a fűrésztelepen.
 - És egyébként?
 - Elsőrendű korhely.
 - Hát a nő?
 - Takaros asszonyka.
 - Máskülönben?
 - Fura nőszemély ... isten bizony fura. Érettségi je van, és hozzáment egy ilyen semmirekellőhöz.
 - Hát igen ... ha egy nő szerelmes lesz ...
 - No, ezt azért kétségbe vonnám.
 - Milyen az ura?
- Kissé szórakozottan válaszolt.
- Olyan magas ... fekete ... székelnek csúfolják.
 - Rychňava!
 - Nem ... valahonnan lentről származik.
 - Ott volt a kocsmában?
 - Nem láttam.
 - Ez viszont érdekes, nem gondolja?
- A postamester meghökkent, majd felkiáltott:
- A mennykőbe is! Hiszen ő segített Plaškovéknak a pincénél ... Ott, ahol a cserepeket találták.
- Elgondolkozva bámult a távozók után.
- A főtéren kigyulladtak az utcai lámpák. Nyolcat ütött az óra.
- Jó, hogy eszembe juttatta. Teljesen megfeledkeztem volna róla. Igaz ugyan, hogy egyáltalán nem feltűnő férfi, de éppen ezért motoszkál a fejemben.
 - Nem tudja, ismeri-e a felesége Dušant?
 - Nem tudom ... de azt tudom, hogy Helenával barátkozik.
 - Helenával? Hát akkor mégis!
 - Azt hiszem, rokonok is.
 - Ugyan! ... Hát ez igazán érdekes!
- Hát ez valóban tanulságos volt, és sok mindent megmagyarázott. Tehát a nő a szükséges információkat — rólam — Helenától szerezte be, és Helenán keresztül Ja-

nától. Ellenben mindezt kevesellte, a lehető legtöbbet akarta megtudni, ezért teremtett kapcsolatot Dušan-nal... Emlékezetemben felidéztem a kocsmablakot. A nő szemét vizsgáltam. A tekintete azonban ravaszul nyugodt és közönyös volt.

A postamester elgondolkozva bámulta sáros cipőjét.

— Itt valami huncutságot sejtek. Megesküdnék rá, hogy jó nyomon vagyunk.

— Talán a maga jelenléte... meg aztán az érdeklődése a sír iránt...

— Igaza van. Ez több, mint gyanús.

Kezet nyújtott és figyelmeztetett.

— Most már akárhogy is van, mindenképpen jó, hogy találkoztunk ott fent. Valamire én is rájöttem, de majd csak holnap mondom meg, mire.

Úgy lopakodtam haza, mint egy idegen. Az ablak alatt megálltam, és feszülten figyeltem. A fülem rátapasztottam a verandaajtóra, de mindenütt csend honolt.

Begyújtottam a tűzhelybe, s lapjára egy szelet kenyeret tettem. Idegenül és egyedül éreztem magam, a tárgyak ismét összeesküvőkként hallgattak körülöttem. Az az érzésem támadt, mintha valaki átrakta volna őket egyik helyről a másikra. Kint valamilyen madár hangja a nyikorgó ablakokra emlékeztetett.

A tűzzel beszélgettem. Ez a társalgás azonban nem hasonlított a korábbiakra, közénk tolakodott a vérszomjas szemű pogány isten.

Kerestem valamit, ami holnap megörvendeztetne.

A pogány isten azonban állandóan félbeszakított. Szarvasagancsokkal a fején jelent meg a lángokban.

Felberregett a telefon.

— Itt Lika. Jó estét.

— Ó... Lika. Maga az?

— Nem zavarom?

— Egy cseppet sem.

— Mit csinál?

— Éppen most jöttem haza a kirándulásról.

— Hol járt?

- Messze.
- Irigylem magát.
- Maga is szeretne messzire menni?
- Rettenetesen ... bárhová.
- Például hová?
- Valahová, ahol senki sem ismer.
- Szóval akárhová?
- Akárhová.
- Nem félne?
- Mitől?
- Minden utazás egyszer véget ér.
- De az élmény megmarad.
- S ezzel megelégszik?
- Egyelőre azzal is megelégszem, hogy legalább ál-
momban utazom.
- Gyakran?
- Majdnem mindig.
- Hová?
- Tegnap például S.-ben jártam, és először láttam
magát.
- Mit csinált ott?
- Sétáltam a gesztenyefák alatt, és vártam valakit.
De végképp nem tudom, kit vártam ...
- A zavart csendet kérdéssel törtem meg.
- Ki mutatott be magának?
- Helena hívta fel magára a figyelmemet.
- Mikor ismerkedett meg Helenával?
- Négy évvel ezelőtt. Együtt tanultunk.
- Hol?
- Egy bizonyos városban.
- Véletlenül nem Z.-ben?
- Miért éppen Z.-ben?
- Z.-ben katonáskodtam, s a hangja eszembe juttatta.
Találkoztam ott ugyanis egy nővel.
- Azt hiszi, én voltam az?
- Az az érzésem, mintha a maga arcát viselte volna.
- Hogy nézett ki?
- Nagy sötét szeme volt, mint a régi ikonokon. Vörö-

ses árnyalatú sötét haja, arcán Renoir grizettjeinek melankolikus kifejezése.

— Ő... akkor biztosan nem én voltam. De azért beszéljen róla. Mivel vonzotta?

— Elsősorban az arcával. Feltűnően hasonlított a vadászkastélyban függő képen ábrázolt nőhöz.

— Hogyan ismerkedett meg vele?

— Akár hiszi, akár nem, úgy történt, mint valami lovagregényben... Egyszer vasárnap eljött a templomba. Híntón jött, amelynek fekete poltúros sárhányója és nagy, piros küllős kerekei voltak. Láttam, amikor kilépett belőle.

— Milyen ruhát viselt?

— Fekete bársonykosztümöt, fehér kesztyűt, lila masnit.

— Egyedül volt?

— Nem, egy idősebb nő kísérte.

— Az anyja?

— A nagynénje.

— Ezt honnan tudta meg?

— Szóba álltam a kocsisal, és cigarettával kínáltam.

— Gyakran látta a nőt?

— Igen. Minden vasárnap, pontosan fél kilenckor.

— Várt rá?

— De még mennyire!

— A nő örült neki?

— Nem mondanám.

— Talán az egyenruha zavarta.

— Erre én is gondoltam.

— De magát ez nem tántorította el, ugye?

— Természetesen nem. Még a templomba is követtem... Mellesleg kitűnő orgonista, egykori misszionárius játszott ott. Különc figura volt a fekete posztókabátjában, a forró afrikai nap kiszárította az arcát. Úgy festett, mint a firenzei Savonarola. Sokan csak az ő kedvéért jártak oda.

— Eszerint remek ürügye volt.

— Azt színleltem, hogy az orgonát hallgatom, s titkon

kon azt reméltem, hogy viselkedésem hatással lesz rá.

— És ő?

— Ide-oda járt a szeme, és idegesen tapogatta a tölgyfa pad szélét. Aztán hirtelen felállt, és a kijárat felé sietett. Sápadt volt, és nagyon bizonytalanul ment, az volt az érzésem, hogy nyomban elájul. Az ajtóban futásnak eredt, de nem futott el messzire. Arccal a pázsitra zuhant. Dobálta magát, hörgött, ujjait belevájta a porhanyós földbe... Életemben először láttam epilepsziás rohamot.

— Letörte magát az eset?

— Haragudtam önmagamra, mert erőszakot követtem el, bár akaratlanul. Abban reménykedtem, hogy vasárnap megint eljön, s lehetőségem lesz valamilyen módon kifejezni sajnálatomat.

— Eljött?

— Nem. Többé nem találkoztam vele.

— Tényleg hasonlított a képen ábrázolt nőhöz?

— Nagyon.

— Olyan szép volt?

— Azért volt szép, mert hallgatott.

— Arra nem gondolt, hogy esetleg süketnéma lehetett?

— Nem... kezdettől fogva sejtettem benne a szavakat.

— Azt mondta, hasonlítok rá.

— Igen.

— De én nem vagyok szép.

— A szépség talán nem is olyan fontos.

— Fontosabb, mint a halál.

— Túloz.

— Istenem, maga mennyire elvakult! Nem is tudja, mennyire megbántotta azt a lányt. Megalázta.

— De hisz én bocsánatot akartam kérni, mindent jóvá akartam tenni, de nem lehetett... Végül is... én sem úsztam meg szárazon.

— Történt valami?

— Váratlan dolog történt...

— Férje volt.

— Isten ments.

— Meghalt?

— Nem.

— Ő... maga köntörfalaz...

Valóban tévováztam. Kint villámlani kezdett.

— Hall engem, Lika?

— Hallom. Beszéljen tovább.

— Valami zavar bennünket.

— Erős szél van odakint.

A membrán megreccsent.

— Nem fél?

— Szeretem a vihart.

— Látom a villámlásokat. Megmutatják azt a helyet, ahonnan telefonál.

— Szóval akkor tudja, honnan telefonálok.

— Körülbelül.

— Akkor mondja meg...

— Hangosabban, Lika. Nem értem.

A kagyló farkaskölyökként süvített.

— Lika, ott van még?

Valami reccsent, mint mikor a fenyőgally lángra lobban.

— No, már csak ez hiányzott!

— Mi történt?

— Kialudt a villany!

Ismét mennydörgött, a kagylóban recsegett:

— Lika, hall engem?

Ujjammal megkopogtattam a hallgatót. De már csak a telefondrótok zümmögését hallottam. A kagylóra támasztottam a homlokom, behunytam a szemem, amíg végigdöcögtek a zörgő kerekek, elvonultak az ablakbeli apostolok, az ikonszemek és az utcán szökdécselő firenzei barna lábak.

Füllesztő meleg volt. Izzadtam, mint egy ló.

A lábak elvesztek a sötétségben, a vörös forgásba lendült küllőkben csak alig kivehető keréknyomok, sivár vasárnap, alacsonyan vonuló felhők és a lencsebarna városi háztetők maradtak utánuk.

A kálvária irányában elindultam a kaszárnyába, a tarka macskakővel burkolt külvárosi utcán mentem végig

A dombon levő árnyas erdő bűvőhelyet ígért a bizánci hölgy bársonyát tapodó gonosz szellem elől. (Kerek magányos domb meg valami szobor a láthatáron, a rezeszöld színű ég felé menekülő nőre emlékeztető szobor.) Találkoztam egy öregemberrel, aki akácfa karóval megakasztott kordét húzott.

Zongorajátékot hallottam. Az utcában valamelyik ház ablaka nyitva volt. Egy meggyesett galagonyabokorhoz támaszkodtam. Az öreg megelőzött, és sietve a tengerpart felé távolodott...

Néztem az aggastyánt, milyen lassan kapaszkodik felfelé a kőkerítéssel védett meredek úton. Az út alatt mandulafenyők tobozokkal megterhelt koronái terebélyesedtek, és egészen lent, a mozdulatlan tengernél vastag, alacsony fedelű ház fehérlett, amelyet díszkémények ékesítettek. Éveken keresztül erre a házra gondoltam. Valamiféle Quintilianustól örökölttem, akit megmérgezték a rokonai, mert elviselhetetlenül öreg és gazdag volt. Be nem teljesült ígéretként hordoztam a lelkemben, mint valami terhet, ha elszámolásra kerül sor, mint valami kötelezettségvállalást, amelyet teljesítenem kell.

Végre a ház falai előtt állok, és saját szememmel látom. Talpam alatt kavics ropog, előttem vén olajfák állnak. A vaskaput szinte teljesen benőtték a tamariszkusz-bokrok. Az ablakban parázsként izzik a lebegő nap. Körös-körül a párkányon befalazott kalózkoponyák vigyorognak, az eresz alatt fecskefészkek gömbölyödnek, az évszázados, vastag cseréptetőt siráлыпiszok borítja. Az erkélyt régi örmény vasból öntötték, tartóoszlopai sárkánypofák.

Bemegegyek az udvarba. A vörös riolitból faragott lépcsők fölött régi trák sárgaréz lámpa függ.

Dobogó szívvel nyitom ki az ajtót. Görög travertínóval burkolt előcsarnokban találok magam. Minden a helyén van, a szigorú Platón és a mélabús Szókratész, a kerek oszlopok s a római fonott díszítésű kövezet is. A magas cédrusfa asztal, a súlyos gyertyatartók, a könyvek és a kelyhek. Az asztal mögött szoborként áll a Savonarolához

hasonlító kőarcú szolgál. Megkérdem, mint mindig: „Vár rám itt valaki?” Minden alkalommal ugyanazt a fagyos választ hallom: „Sajnálom, uram.” Most azonban a szolgálca arca meglepően megváltozik. Egész emberi módon mosolyog, és azt mondja: „Egy nő, uram.”

Nem hiszek a saját fülemnek. Ez végre a cél, a hely, ahol meglátom őt, és mindent megtudok. Végre döntés született, végre itt a pihenés. Elérkezett a szolgálat vége, csak a kezemet kell kinyújtani a szabadságért. Mohón kérdezem: „Ki az?” Szemöldöke alig észrevehetően megrebben: „Sajnálom, azt nem mondhatom meg.” A vállára teszem a kezem, mintha vissza akarnám tartani. A szolgálca méltóságteljesen elhúzódik, és azt mondja: „A hölgy finom fekete anyagból készült kosztümöt visel.” A szívem a torokban dobog. „Masnija is van?” — kérdem. Bólint: „Igen, lila masnija is van.” Szinte felkiáltok: „Engedjen fel!” A lépcsőfeljáróhoz rontok. A férfi tiltakozva szétárja a karját, és fagyosan rendreutasít: „Elnézést, kérem, bejelentem önt.” Szemével a kőpadra mutat.

Ülök, a tamariszkuszok árnyékát meg a mennyezeten aranyló mocsári gólyaírt nézem; fentről szüntelenül hurok pengetése hallatszik. A sarokban kuporgó fehér macskát bámulom, közönyös zöld szeme nyugodt ragadozó erőt sugároz.

Kint vibrál a napfény, a hajók, a gömbölyű farú főnőcsék, a tengeri só kékes fénye, a sötét bőrű núbiai rabszolgák, karcsúk, akár a régi görög vázák a Ganümedészek.

Odakint az élet és a mozgás uralkodik, itt a köhidegségű mozdulatlanság.

A nap mintha kihunyna. Alkonyodik. Nagy pelyhű, nedves tavaszi hó hull. Csendes léptekeket hallok. Valaki megszólít: „Kérem szépen, nincs gyufája?” Sárgás gyíkszemek tekintenek rám. A férfifej körül köd foszforeszkál. Önkéntelenül a zsebembe nyúlok. A gyufa lángjánál látom a sárga fogak közé szorított cigarettát. Megismerem a szerzeményt. Liszt Spanyol rapszódiaja...

A férfi bólint, és lenyeli a füstöt. A hátam mögött to-

vábbi lépteket hallok. A velem szemben álló férfi hirtelen felém hajol. Szeme összeszűkül, széles állkapcsát előretolja, s fojtott hangon sziszegi: „Ugye békén hagyod?” „Kit?” — kérdezem. Eldobja a cigarettát: „Egy pillanat, mindjárt eszedbe jut.” Sajgó, tompa ütést érzek az arcomon. A második és a harmadik valahonnan a bizonytalanból érkezik. Rogyadozom, majd elesem. A hópelyhek megmerevednek a levegőben. A mennyezetről aranyló mocsári golyahír közeledik felém...

Az arcomra hulló hópelyhek térítettek magamhoz. Kinyitottam a szemem, gumitalpú cipőt pillantottam meg. Valaki emelgetett, kérdezgette, mi történt velem. Egyenruhás idősebb férfi volt, vasutas vagy talán rendőr lehetett.

Feltápáskodtam, és megtapogattam az arcomat. Az orrom megdagadt, tele volt. Kifújtam az alvadt vért. Vizes havat merítettem és megmosakodtam. Havat vettem a számba, megéreztem, hogy a felső ajkam is dagadt.

Tanácsstalanul megálltam az utca közepén. Megtévesztettek a fények, nem tudtam azonnal megállapítani, honnan is jöttem. Elindultam tehát vaktában, amerre a szemem vitt. Az isten tudja, milyen kitérőkkel vánszorogtam el a téglagyárig, s a temető mellett újra bementem a városba. Szemben a sötétben platánfasor fehérlett. Hirtelen mintha rám kiáltott volna valaki. Körülnéztem, és megláttam őt, a földön feküdt: kék öv, fehér csipkés alsószoknya és szép, napbarnította combok (a tavasz még csak éppen kezdődött). Az ujjaimon, a számon és a nyelvemen végigfutott a szerelmi küzdelem valamenyi érintése. Valaki a fa koronájából kiabálta ezt, és bűvészként megtestesítette az agyamban. Tele volt a szám a nő térdével, hasával, mellével, de az, ami a számban sűrűsödött, csak a saját vérem volt. A fasorban gonosz kacaj visszhangzott. (Ilyen nevetést életemben egyszer hallottam, gyerekként. A színpadon álltam, és krumplit ettem, amit narancs helyett adott nekem a minden hájjal megkent bűvész.)

A sűrű ágak között a zöld macskaszemű gonosz démon

rikoltozott. Egyik osztálytársam gyűrött arcát viselte. (Az énekkarban mindig a lányok mögött állt, és az ószláv miatyánk alatt válogatott malacságokat sugdosott a fülükbe.) Kihasználta a fáradságomat és a csalódásomat, s a bizánci hölgy tisztaságával állt rajtam bosszút.

Az utcákból a köedényekben megdohosodott bor szaga terjengett.

Lefelé baktattam, fájt a gyomrom, rosszullét környékezett.

Úgy éreztem magam, mint mikor életemben először berúgtam.

Egy-két órát kint csámborogtam. A réteken keresztül a kanális mentén tértem haza. A szélső házikók mellől elvált egy alak, és utamat állta. Egy báránykucsmás magas férfi volt. A behavazott fű ropogott a lába alatt. Erős szél fújt, a nádas susogott. A férfi a farkánál fogva dögöltt fehér macskát vitt. Meglóbálta, és a csatornába hajította. A poshadt víz szétfröccsent. Úgy éreztem, mintha fájón eltalált volna. Ujjaimmal megtapogattam az arcomat. Ajkam szét volt verve...

Kapunyikorgás és léptek zaja vert fel. Kihajoltam az ablakon. A postamester jött hozzám. Nyilván felfedezett otthon valamit, és nem tud aludni. Közben áttekintettem a tárgyak elhelyezését a szobában. Agyamban még mindig éreztem a szétvert ajkamat, s csak egy kis idő múlva zökkentem vissza a valóságba. Eszembe jutott a tálaló, a csészék, a cukor, a kávéfőző.

Megkérdeztem, mi jót hoz. Úgy mondta, mintha nem is hallotta volna a kérdésemet.

— Jó estét. Úgy látszik, vihar lesz.

Alighogy belépett a szobába, titokzatosan megparancsolta:

— Csukja be az ablakot.

— Miért?

Nem mozdultam, így hát ő maga tette be az ablakot. Felingerelt a sietsége. Kíméletlenül megszakította a Lika és a köztem levő kapcsolatot. A villámok már nem a térben voltak, hanem csak az ablaküvegen. Meg akartam

gyűjtani a villanyt, de a postamester azt sem engedte. Lika hangja valahol fölöttem halt el. A postamester arca olyan volt, mint a sárga fa álarc. Az álarc titokzatosságot és közeli szerencsétlenséget sugallt.

— Teszek fel kávénak vizet — mondtam.

— Nem... köszönöm, csak egy percig maradok.

— Miért siet annyira?

— Nem akarom elriasztani a ravasz kópét.

— Miféle ravasz kópét?

— Hát a ravasz rókát, aki szépen belesétál a kelep-cénkbe.

A hőség lelassította az agyam működését. Nem láttam semmiféle rókaábrázatot, csak mindig ugyanazt a fa álarcot.

— Nem tudom, kire gondol.

— Arra a férfira, a székeyre, aki iránt érdeklődött. Szemüvege mögött titokzatosan megvillant a szeme.

— A főtéren pillantottam meg, éppen most szállt le az autóbusból. Az utolsó járattal jött. Mit szól hozzá?

Az eresz alatti férfi? A villám elmosta arc? Összenőtt szemöldök, a homlok közepéből kinövő haj. Az asszony társa. A fekete férfi. A székey.

— Biztosan nem véletlenül jött.

— Ez az én véleményem is.

Hozzám hajolt, és bizalmasan elárulta:

— Nem csalt meg a szímatom. Mégiscsak kicsalogattuk a rejtekhelyéről.

Mutatóujját rám szegezte.

— Mit mondtam magának? Szép csendesen megriasztottuk, és most keres-kutat, szaglászik. Azt hiszi, nem ismerjük, nem tudunk róla. A ravasz!

Valóban az arany miatt jött ide? Valóban az asszony cinkosa? Nem torz elképzelés ez? Nem valami más okból járt itt? Bántott, hogy én sugalmaztam a postamesternek ezt a lehetőséget. Megfeledkeztem túl élénk fantáziájáról, s most majd engem sem hagy egész éjjel aludni a bogár, amelyet a fejembe ültetett.

Óvatosan céloztam erre.

— Az éjszakának megvan a maga hatalma. Reggel okosabbak leszünk.

— Okosak viszont már egész éjszaka lehetnénk. Nyitva kell tartania a szemét, mert egész biztosan errefelé fog szaglászni.

— Lehet, hogy máris a közelben cselleng.

— Éppen azért, legyen nagyon óvatos. Meg kell tudnunk, mit forral.

Megígértem, hogy ébren maradok.

Később kikísértem a kapuig.

Úgy éreztem, mintha egy perccel szökés előtt érkezett volna, éppen akkor, amikor már-már a zöld hó felé menekültem. Bosszúálló szellemnek tartottam a postamestert, akit megsértett a szökésem. Vakmerőségemért büntetett, mert ki akartam bújni a számok törvénye alól. Felháborította a Likával folytatott bizalmas csevegésem. Megbüntetett, mert félvállról vettem a nagyvonalú római örökséget. Ezért ismét engedelmességre bírta, és a kijelölt koordináták közé száműzött.

A távoli villámlások megvilágították a cseréptetőket. A fűszálakon levő harmatcseppek minden villanásnál rózsaszínű fényben ragyogtak. Zümmögtek a drótok és a méhek. Valahol egy autó nyögött, a meredek dombra kaptatva.

A megbúvó madár csattogott, mint az olló.

Hosszasan, morajlón, tűzhányó módjára dörgött.

Tízkor a postás kocogtatta meg az ablakomat.

Éjjel bezártam a verandaajtót, most viszont már semmire sem emlékeztem. A fénylő kék üveg vakított, a méhzümmögés megzavarta álmos agyamat.

A postás letette az ablakpárkányra az újságot meg az ajánlott levelet, amelyet a feleségem küldött.

Amíg aláírtam az elismervényt, a postás mondott valamit a viharról. Csak akkor vettem észre a szülőleveleken a nagy cseppeket.

Eszembe jutott, mit ígértem tegnap a postamesternek.

Megfeledkeztem az éberségről, de nem tettem magamnak emiatt szemrehányást, mert mindent a helyén találtam. A nyári reggel teljes mértékben nevetségessé tette az éjszakai férfit. Az eső lelohasztotta az aranylázat, gondoltam.

A feleségem váratlan hírrel lepett meg. A folt teljesen eltűnt a tüdejéről. A főorvos megígérte, hogy egy hét múlva hazaengedi. (Úgy örülök neki, mint az első bizonyítványomnak — írta.)

Tehát egy hét múlva.

Az első gondolatom Lika volt. Aztán a hátam mögött megéreztem a melegnek ígérkező napot. Valahol egyhangúan és közönyösen búgott a cséplőgép, majd nyomban kirázott a hideg, és üres fejjel bámultam a tükörbe. Először lelkiismeret-furdalást éreztem, aztán fájdalmat, hogy elveszítek valamit, s csak azután félelmet — a következmények miatt. Kiválasztottam egy lemezt, és feltettem a lemezjátszóra. Ujjammal tekertem a lemezt, és hallottam a sárga-fekete álarcos zöld majom-démon rikácsolását.

Csalódásomnál jobban lehangolt ürességem, nemtörődöm önzésem. Két héttel ezelőtt még egész másképp fogadtam volna ezt a pillanatot. Mi történt tulajdonképpen? Én változtam meg vagy a feleségem? A feleségem szabadon cselekedett így? A saját akaratából írta ezt a levelet? Nem vált eszközévé annak a bizonyos bosszúálló szellemnek? Meg akar ijeszteni, de ezúttal sikertelenül. Nem szolgáltatom ki neki Likát, még ha magától az arkangyaltól küld is levelet.

Meglepett érzéketlenségem. Megállapítottam, hogy jellemem megbízhatatlan, megsértettem saját hiúságomat. Cserbenhagyott a gépezet, hirtelen felmondta a szolgálatot. Akaratom meghátrált a túlerővel szemben.

Közönyösségem csak egy röpke ideig tartott, megszólalt a remény. A Likával folytatott játékot még becsületesen befejezhetem. A játék még tartott, még senki sem döntött felőle. Gyorsan számba vettem az összes lehetőséget, és rájöttem, hogy a tromfjaim mégsem annyira alacsonyak, mint ahogy kezdetben hittem.

Lika semmiről sem tud. S ez előny.

Csakhogy bízik a játékszabályokban. Ez viszont hátrány.

A játékszabályokat meg kell változtatnunk, s a változásról Likának a lehető leghamarabb tudomást kell szereznie. Értesítenem kell őt erről... de hová küldjem a figyelmeztetést? Az ismeretlen helyet csak Helena tudja. De valóban tudja? Ott van Lika egyáltalán? Elfogadja-e az újabb feltételeimet? Hogyan fogadja a válást?

Bizonyosságra, világos és valódi dolgokra volt szükségem. A valótlan hirtelen a valósághoz kellett idomítanom. Meg kellett találnom a nőt — hangot, meg kellett találnom a hús-vér nőt. S ami rosszabb, nem késlekedhettem.

Először felhívtam a postát.

Meglepett az ismeretlen férfihang. Helenát állítólag az éjszaka kórházba szállították. Gombamérgezés vagy valami ilyesmi. Sajnos, további részleteket nem tud.

Lélektelenül tettem le a kagylót.

A telefonkagyló kattanása égő koszorúra emlékeztetett. A zöld küllő a majom-démon hangján rikoltott. A tükör zuzmószerű szemet és basszuskulcs alakú csattal összefogott kölessárga kontyot mutatott.

Önző megkönnyebbülést éreztem, hogy nem kell vele találkoznom. Kárörvendő jutalom volt ez a tőle való függőségemért. Azzal gyanúsítottam, hogy szándékosan tűnt el, éppen abban a pillanatban, amikor a legnagyobb szükségem volna rá.

Meg kell találnom Likát.

Nemrégiben ez még csábító elképzelés volt, most pedig kellemetlen kötelesség. Nagy gyorsan csak néhány összefüggéstelen ismeret jutott eszembe: macska, kép, szalmakalap és a tintafolthoz hasonló anyajegy.

Kezembe vettem az iránytűt, és az üveg alatt levő ezüstös buborékot figyeltem.

Kisvártatva Dana rontott be, az arca hamuszínű volt az izgatottságtól.

Tudom-e, mi történt?

Helena megivott valamit, és borzasztó görcsöket kapott. Az orvos azt mondta, vetélés.

Helena állapotos? Asszonybeszéd.

Hirtelen az asztalhoz támaszkodtam. A majmocska leesett a földre, mulatságosan himbálózott. Dana hadart valamit a sógornőjéről meg a kórházról, de az izgatottságtól nem is értettem, mit beszél. Váratlan fölényem örömmel töltött el. Önérzetem megnőtt, úgy éreztem, előre nem látott szabadságot nyertem. Helena veszedelmes gyámsága elvesztette hatalmát fölöttem. De nem korai még az örööm? Számomra nem jelent ez majd veszteséget? Rosszindulatú kitörés. Üres illúzió.

Felöltöztem, és bementem a városba.

A posta előtt találkoztam a postamesterrel. Már mesziről hadonászott a pipájával.

— Hova rohan, fiatalember?

— Csak úgy, a városba.

— Nem ajánlom. A templom előtt asszonyssereg áll. Apát keresnek... maga esetleg feltűnne nekik.

— Ugyan már... Egyáltalán... igaz ez?

— Sajnos.

— Ez aztán a derült égből villámcsapás!

— Nekem az az ég nem tetszett mindig derültnek. De hát mindenképpen kár. Helena nem érdemelt meg ilyen jeleneteket.

A postamester sajnálkozása álszent részvétre indított.

— Nem volt rossz... csak egy kissé különös — mondtam, csak hogy mondjak valamit.

— Jéghegy.

Értetlenül néztem rá.

— Azt akarom mondani, hogy elrejtőzött, mint a jéghegy.

Egyetértettem, a hasonlat igazán találó. Helena valamenynyünköt izgatott, mint a pajkos fiúkat a tiszta fehér fal. Gyanúsítottuk, mert nem olyan volt, mint a többiek. Egyszer sem gyónt meg nekünk, semmi mocskot nem öntött ki a lelkéből előttünk. Nem tudtunk róla semmilyen pletykát, semmilyen befeketítő kalandot, s ez tudat alatt

felháborított. Ki lehet annyira tökéletes, hogy legalább egyszer ne követett volna el valamit, amiért szégyenkeznie kell.

Végre emberinek láttuk Helenát, természetesnek, olyannak, mint amilyenek a többiek. Befogadtuk, előre megbocsátottunk neki.

Megkerültük az asszonycsoportot. Elfogtam néhány szűrös pillantást és nagyon is érthető taglejtést. (Képzeljék, mit művelt az az apáca, az a zárdaszűz!)

Ismertem a pletykák szándékát. Helena veszedelmesen felfedte a kulisszát, amely mögött rejtőztem. A város minden pillanatban tudomást szerezhet a Likával folytatott beszélgetéseimről. Lika még ma telefonálhat. Sőt ma inkább, mint holnap vagy holnapután. Élénken elképzeltem Lika hívását, s a visszhangot is, amelyet a felajzott pletykás agyakban kivált. Könnyen és minden erőfeszítés nélkül húznának mérgezett nyársaikra.

A postamester beszélt, de én nem figyeltem rá. Mindössze annyit fogtam fel, hogy most hozzám jön.

Szerencsére nem volt sok ideje. Igazán csak rövid ideig ült nálam. Csak addig, amíg elmesélte, hogy ami történt, azt ő rég sejtette. Távozásakor megkért, tudassam vele, ha véletlenül éjszaka elmennék otthonról. Detektívesdit akar játszani. Állítólag bizonyítékai vannak a férfi ellen, de ezt majd csak később árulja el.

Kint Dana bolondozott a kutyával.

A postamester suttogva figyelmeztetett.

— Jó lesz, ha vigyáz erre a lányra, egyáltalán nem olyan ártatlanka, mint maga hiszi.

Visszamentem a szobába, idegenül járkáltam a megfélemlített tárgyak között. Teremben a tárgyak (Immár hányadszor!) ismét változtak, és helyet cseréltek. (Mintha az a tegnapi férfi valóban itt járt volna, és minden mesebeli és régít ellopott volna.) A tudatlanság és a bizonytalanság tévesztett meg leginkább ebben a kirabolt valóságban. Nem tudtam, hogyan viselkedjem. Cselekedjem-e vagy pihenjek, menjek-e vagy inkább maradjak. Mitikus menekvést kerestem, a mesebeli hintót a szép hölgygel.

Csodálatos módon megszöknék ebből az elviselhetetlen mardosásból...

Lekéstem az időmet, most már késő. Addig kellett volna megszöknöm, amíg nem volt körülöttem annyi ór. Megfosztottak a szökéshez szükséges eszközöktől, és a magányba száműztek. Elvették tőlem Lika hangját, és nem hagytak itt más hangot a sajátjukon kívül.

Az agyam hangyabolyhoz hasonlított, amelyen kerék ment keresztül. Képzetek helyett csak valamiféle tarka foltok alakultak ki benne, fák helyett tüzes karikák, felhők helyett sárga téglalapok, a postamester helyett kék füstspirális.

Kint gúnyolódva rikácsolt a zöld küllő.

A sötétkék kör felé fordultam, de kirabolt ékszerüzlet kirakatára emlékeztetett.

Hirtelen felötlött bennem: mi lenne, ha Lika most meghalna.

Mint valami isteni megváltást kívántam, de nyomban visszakoztam.

Miért halna meg? Merő képtelenség. Csak azért, hogy megszabaduljak a kellemetlenségektől? Ocsmány kívánság, az igaz. Becstelen, gyáva kiút.

Valahol a falon túl Helena kegyetlen, csúfondáros kacaját hallottam.

Kijózanodtam, és arra a véleményre jutottam, hogy Lika ma nem hív fel, és holnap sem hív fel. Közben biztosan megtudja, mi történt Helenával, s amíg Helena a kórházban lesz, nem telefonál.

De nem tesz Lika valami váratlan dolgot? És ha az eszébe jut valami ostobaság, valamilyen női szeszély? Egyáltalán nem ismerem, nem tudhatom, hogyan viselkedne.

Éppen ezért mielőbb cselekednem kellene. Elsősorban megváltoztak a játékszabályok, s ezt gyorsan Lika tudtára kell adnom. A parancs világos, csak nem tudtam, hogy teljesítem. Helena áll a legközelebb Likához. Lika biztosan meglátogatja a kórházban. Átadhatna Likának egy üzenetet vagy levelet... Nem, ez nem jó. Semmikép-

pen sem küldhetek üzenetet Helena útján. Helena kiküldött összekötő.

Nekem kell elmennem. Mégpedig mindjárt holnap. De hová?

Minden nyomot összegyűjtöttem, de semmiféle dominó sem jött ki. Egy közeli falu tolakodott minduntalan az utamba. Aztán az eszembe jutott egy bizonyos vidék és egy térkép — régi, háború előtti általános térkép. Ujjammal végigmegyek rajta, „faluról falura“, és megkeresem a dombon álló templomot, a templom fölötti szőlőskertet s a falun túl a hőforrást. Boszorkányság volna a dologban, ha nem találnám meg, amit keresek.

A térképpel kudarcot vallottam. Találtam ugyan néhány hasonló falvat, de halvány sejtelmem sem volt, melyik lehet az igazi.

A legnagyobb ínségemben csengett a telefon.

A posta jelentkezett.

Ismeretlen csicsergő hang jelentette, hogy a telefonbeszélgetések előjegyzésében talált egy cédulát, s rajta egy feljegyzést: Beszélgetés Z.-vel a huszonhatosnak. A bejegyzés után kérdőjel. Mit jelenthet? Megkaptam már Z.-t vagy még nem?

Az igazat megvallva elállt a szavam. A legjobban a város neve lepett meg, egész más, mint amire gondoltam.

Z. várost jól ismertem, és jól ismerte a postamester is.

Most már csak egy viszonylag könnyű feladat várt rám. Z. környékén megtalálni Lika faluját.

Ismét elővettem a térképet. Z.-t azonban nem találtam rajta, egy másik lapon volt, s éppen az a lap kallódott el. Csak egy nagyobb léptékű térképet találtam, s azon hiányoztak a fontos részletek.

Félretettem a térképet, és töprengeni kezdtem. Lika például sok mindent ki is találhatott. A lényeges adatokat szándékosan megmásíthatta. Nem vehetem tőle rossz néven, hiszen ezzel az eljárással előre egyetértettem. Voltaképpen megegyezésünk alapvető tétele volt ez.

Az egyezséget persze meg kell szegnem, de nem hit-

szegően. Nincs más kiút. Ez a lépés elkerülhetetlen.

Mindent megmagyarázok Likának. Biztosan megérti.

(Ha a saját bőrünkről van szó, általában annál a másikonál keressük a megértést.)

Fel-alá járkáltam a szobában, meggyőző szavakat kerestem, amelyek Likát a legkevésbé bántanák meg. Úgy éreztem, hogy szemtől szemben állunk a szobájában, a hintót meg az őszi erdőt ábrázoló kép alatt. Válaszoltam a kérdéseire és a szemrehányásaira. Ígéreteket tettem neki, ellenkeztem és egyetértettem vele, meggyőztem őt. Csupán az zavart, hogy nem láttam az arcát. Tejüveg mögött rejtőzött, a kék papagájokkal kifestett paraván mögött. Beszélt, és járkálás közben kirakta a paravánra az ismertetőjeleit: a szalmakalapot, a lila masnit, a fehér kesztyűt, finom bársonyblúzáát.

Harangszó zavarta meg képzelt beszélgetésünket.

Dél volt, de egyáltalán nem éreztem éhséget. Főztem egy kávé, és siettem a postamesterhez. Biztosra vettem, hogy tanácsot ad és segít. Sokkal hosszabb ideig élt Z.-ben, mint én, és jól ismerte a környéket. Bámulatos emlékezőtehetségében bíztam.

Fonott karosszékekben ült a szűk udvaron. Olvasott valamit. A fal alatt gombát szárított, s az udvaron társtalan galamb sétálgatott. A galamb felrepült, mire a postamester összerezsent. Meglepetten nézett rám, mivel nem szoktam hozzá járni.

Várakozásomnak megfelelően viselkedett. Egyáltalán nem érdeklődött, miért keresem Z. környékén ezt vagy amazt a falut. Mindössze azt kérdezte meg, mit tudok az ismeretlen faluról. Megmondtam, amit tudtam — hogy mintegy húsz kilométernyire fekszik Z.-től, a templom dombra épült, nem messze tőle áll a kastély, s a falun túl meg hőforrás van.

Kezével dörzsölgette az állát, gondolkozott, bizonytalanul hűmmögött. Öt percig bámulta a földet, s végül azt mondta:

— Nos, fiatalember, az én véleményem szerint T. lesz az. Kis falucska a t.-i völgy végén.

Letette a szemüvegét, és rövidlátón hunyorgott.

— Mikor utazik?

— Holnap.

— Mikor jön vissza?

— Éppen ezt nem tudom. Fogalmam sincs, hogy jutok oda.

Egy pillanatra elgondolkodott.

— Gyorsvonattal dél körül Z.-ben lesz. Z.-ből személyvonattal tovább P.-ig, onnan pedig buszjárat van T.-be. A p.-i megállónál megmondják, mikor indul a busz.

— Velem jöhetne — mondtam viccelődve.

Felcsillant a szeme.

— Mond valamit. Illene is elmenni. Már régen jártam ott.

Lehunyta a szemét, s az elmúlt időkön merengett.

— Valóban... hány éve is annak? Talán húsz is megvan.

Öregesen hunyorgott a vakító udvarra.

— Öregszem, fiatalember, öregszem, de amint látja... csak nem javulok meg. Még most is elkövetek mindenféle erkölcstelenséget.

— Milyen erkölcstelenséget?

Gúnyosan felnevetett.

— Maga még nem tud róla?

— Miről?

— Arról, hogy szegény Helenát mérges gombával etettem meg, hogy elhárítsam undorító, öreges paráznaságom következményét.

— Mi a csoda! És ki terjeszti ezeket a képtelenségeket?

— Ki más, mint az asszonyok. Azt hiszi, férfi agyában megszületne ilyen elmés gondolat?

Felállt, és köpött egyet.

— Vén szipirtyók!

Beljebb hívott. Kellemes bolthajtásos előszobában ülünk — valamikor ez volt a nyári konyha.

Gyönyörködtem a postamester ősz szépségében.

— Ezek szerint maga kész Borgia.

— Álnok csábító.

— Szatír.

Elővette a zsebéből a dohányzacskót, és megvetően le-
gyintett.

— Tudja... ha nem Helenáról volna szó, bóknak ven-
ném, de ez a lány nem érdemli meg ezt a kíméletlensé-
get.

— Valóban... mi van vele?

Megvonta a vállát.

— Ki tudja. Talán a halállal küzd.

— Ki mondta?

— Ebédnél találkoztam az orvossal.

— Igazán vetélés volt?

— Sajnos... Valamit bevett, de senki sem tudja pon-
tosan, mit. Valószínűleg valami növényi abortívumot.

Eltűnődtem.

— Mi lehetett az?

Megfordította a tenyerén a pipát, és megvonta a vállát.

— Talán már meg sem tudjuk.

— Nem hiszem... Helenát kemény fából faragták.

— Hát nem tudom... nem tudom. Tizenegykor még
eszméletlen volt.

Az ölembe ejtettem a kezem. Egy pók futott a linóleu-
mon. Körülöttünk légy körözött, zümmögése rosszat jó-
solt.

— Nem értem, hogyan történhetett. Hiszen senkije sem
volt, senkivel sem járt...

— Én ezt sohasem hittem el. Gyakran láttam rajta, bár
most nem telik benne örömem.

— Rettentő megközelíthetetlen volt. Meg sem lehetett
érinteni, mert azonnal vicsorgott, mint az anyafarkas.

Pipájával a levegőbe bökött.

— Látja, éppen ez volt számomra annyira furcsa. Köz-
tünk élt ugyan, de valahol egész máshol létezett... Ma-
ga is tudja, mennyire gyűlölte a bizalmaskodást. Túl-
zottan és természetellenesen.

— S közben vágyott utána.

A postamester szeme felragyogott.

— Maga is észrevette?
— Elég gyakran. Mintha irigyelne tőlem valamit.
— Nem tehetek róla... olykor feltűnően meglátszott arcán a férfiölelés.

— Talán akarata ellen történt.

— Az sincs kizárva. Rychňava mindent eltakar.

— A székeltyt is.

— Nyomon követte az útját?

— Nem... de az az érzésem, hogy...

— Tegnap Helenánál járt.

— Komolyan mondja?

— Halálkomolyan.

— Mikor?

— Kilenc és tíz között. Talán két órával előbb, hogy Helenával megtörtént az a szerencsétlenség.

— Láttá őt?

— Igen... a saját szememmel. Magán kívül erről eddig még senki nem tud.

A bolthajtásos mennyezetet bámultuk.

A csend zúgott, mint a záporosó, s az órainga csillanása távoli villámlásként suhant át az arcomon. Szinte éreztem az ismeretlen férfi állati jelenlétét. A bűvölő szempár valahonnan az eresz alól bámulta az ölemben összekulcsolt kezemet. Gyűlöletet éreztem iránta, mert szemtelenül igényt tart az én csendemre. Annyira meggyűlöltem, hogy a majom-démonban testesítettem meg. (Rikácsolt, mint a zöld küllő, s Helenát szemérmetlen pózban rajzolta a rychňavai felhőkre.)

A sárgaréz óra úgy vágta a másodperceket, mint a szegecselőkalapács a nittet.

A postamester gondterhelten ráncolta a homlokát.

— Félek, hogy a markában tartja Helenát.

— Hogyan?

— Valamilyen kegyetlen módon.

A fénybe hunyorogtam.

— Megérdemelne néhány nyaklevest!

Lakáskulcsomat az asztalra tettem.

S az óra tiszta, bronzos csengéssel ütni kezdett.

A p.-i buszmegálló a szántóföldön van.

Egérszürke épület, kifakult petúniák, verébpiszoktól fehér párkány. Százéves, kormos berkenyefa, alatta öntöttvas szivattyú, mellette kővályú. Megforgattam a kereket, rikácsolt, mint a szárcsa.

Megmostam a kezem, és beültem az átforrósodott autóbuszba. Az akácfák alatt folyondárral befutott talpfarakás.

A megjövendőlt vidékre utaztam. Biztos voltam benne, hogy sikerrel járok, s utam végeztével visszaszerzem elvesztett szabadságomat. Élvezni fogom a vakációt, örülni fogok a feleségemnek, a sötétkék kört pedig felviszem a padlásra. Ebéd után pihengetek majd, s ujjammal violinkulcsot rajzolok a levegőbe...

Útitársaim beszélgetését hallgattam, szó esett a búcsúról, az árvízről, a jégesőről és a leégett szárítóról.

Valaki hadgyakorlatot emlegetett, tűzoltófecskendőt meg a gyenge hidat.

A mellettem ülő anyóka (dinnyével az ölében) elbóbiskolt, s az álmoság rám is átragadt.

Néhány helyen megálltunk. Minden egyes alkalommal kinyitottam a szemem, napraforgót, szárítókat és a kéményeken gólyafészkeket láttam. Aztán a dombok közé értünk. Kétoldalt borospincék, őszibarackfák és sárga szőlőkarók futottak.

A szőlőskertek között vezető ösvények teljesen elhesentették álmoságomat. A dió- és a cseresznyefák meg a mézskő ismerős holdfényt sugároztak. Felsejlettek ábrándjaim, a vörös homok, a fekete ruhás asszony.

Az akácfaerdőn túl húzódó széles mező a láthatárig emelkedett. A vakítóan sárga tarló egész a dombtetőre kísért.

A tálszerű völgyben patak és rét zöldellt, mögötte feküdt a falu, a templom hosszúkás, koporsószerű dombon állt. A folyón új hidat építettek. Gyalog keltünk át a rögtönzött ideiglenes hídon.

Gyalog mentem egész a faluba.

Szándékosan nem kérdezősködtem. Csak úgy vaktában elindultam az eperfasoron. Kétoldalt alacsony parasztházak, kutak, oleanderek, nyári konyhák álltak. Falusi hármasság: törökszegfű, cinnia és puszpáng. A levegőben sár, olaj és siló bűze terjengett.

A falu kihalt volt, csak a libacsapatok és egynéhány kutya árulkodik az életről.

Egész a templomig mentem, könnyen felfedeztem az „új kúriának“ nevezett kastélyt is. A templom alatti lejtőn állt. Az utcára nyíló ablakok emeletnyi magasságban voltak. A kastély a széles falra épült, amely egykor a templom körüli térséget védte. Az épületbe hátulról, a mellékutcából lehet bejutni.

Lika nem hazudott. Egyetlen követ sem talált ki.

Szemügyre vettem az ablakokat. Hatot számoltam meg, a két középsőben függöny fehérlett. Tehát ott van ő, a szobája, a százszor elképzelt hely.

Gyorsan elismételtem a szavakat, amelyeket hozzá intézek. A régi kastéllyal szemben túl ékesszólónak, túl mesterkéltnek, fennköltnek találtam őket. Mégiscsak a pillanat sugallatára kellene bíznom magam. Azonnal elnézést kell kérnem, és magyarázatot kell adnom, miért szegtem meg a játékszabályokat.

A megszólítás is problémát okozott. Végül is nem szólíthatom — Likának. Lika csak hang, arc nélküli nő.

Jó lenne megtudni, hogy is hívják tulajdonképpen. Ezzel talán kellemesen meg is lepném.

A kastély előtti legelőn piszkos pocsolya csillogott. A pocsolyánál egy kislány sarat gyúrt, sárkalácsot sütött.

— Mondd csak, kis bogaram, ki lakik abban a házban?
— kérdeztem tőle.

A kislány rám emelte bizalmatlan, kék szemét. Abba hagyta a sár gyúrását, és megütközve nézett rám. Le-guggoltam hozzá, és karamellával kínáltam. Értékelte a cukorkát, aztán elvette, sáros kezével a szájába dugta, és azt mondta:

— A postás néni lakik ott.

— Hogy hívják?

Abbahagyta a cukorkaszopogatást, és csodálkozva megismételte:

— Hát... postás néninek.

Hiábavaló erőlködés. Elindultam hát fölfelé a mészkővel kirakott úton. Ide-oda tekingettem, nem látok-e ke réknyomokat vagy a kocsis széles karimájú kalapját.

Szóval postáslány, ahogy sejtettem.

Fáradtság vett rajtam erőt, éreztem a tenger közelségét, a moszat és a sós kövek szagát. A puszta kőfal alatt szűrös ördögcérna burjánzott. Fenyősusogást és öszvérpata kopogását hallottam. Mintha rozsdás vasat és világos kavicsot mosó hullámokat, vén fákat és fekete ruhás vénasszonyokat látnék, s az ágak között vörösen izzó napot...

A kezem rátettem a fa kiskapu kilincsére. A lécek között járda fehérlett; a háttérben színes ablakokat láttam az üvegezett verandán. A veranda ajtaja előtt öreg, hajlott olajfa állt, ágai lekonyultak.

Lehajoltam, és beléptem a verandára.

A veranda üres volt, csak az ajtó mellett állt egy öreg hordó, benne virágzó maszlag.

A fehér, csengő alakú virágokkal teleszórt maszlag alatt tarka esernyő száradt.

A hosszú veranda és a kopott, piros futószőnyeg régi vidéki kastély benyomását keltette.

Három vagy négy ajtó nyílt innen.

Valahol rádió szólt.

Egy percre tanácstalanul topogtam az ajtók előtt. Aztán kinyílt a középső ajtó, és kilépett egy lány, naiv tekintete plüssmackó szemére emlékeztetett.

Meglepetten végigmért, és visszahúzódott. (Nem, ez nem Lika!) Komoran és idegenül nézett rám. (Csalódást okozott, mert azt hittem, hogy külsőm bátorító és bizalomgerjesztő.)

Elnézést kértem a lánytól, hogy nem kopogtam. Túl sok itt az ajtó, magyaráztam, az embernek alaposan körül kell néznie, nehogy oda rontson be, ahová nem sza-

bad, meg aztán az embernek rendbe is kell magát hoznia egy kicsit, nehogy úgy nézzen ki, mint egy csavargó... Mindent egy szuszra és kiszáradt szájjal hadartam el, félve, hogy ha megállok, többé egy szó sem jön ki a torakomon. Hosszú bevezetőm meghökkentette a lányt.

Úgy nézett rám, mint egy kétfejű csodára, és gyanúsan méregette sáros cipőmet.

Mikor végre bemutatkoztam, kissé megnyugodott.

— Kt keres? — kérdezte.

— A postáskisasszonyt.

— Történt valami?

— Nem, semmi... Beszélni szeretnék vele.

A lány kutatva nézett a szemembe.

— Nincs itthon. Épp az előbb ment el.

— Hát ez kár. És hová ment?

— Nem tudom.

— Nem tudja, mikor jön vissza?

— Sajnos, azt nem tudom.

— Megtiltotta, hogy beszéljen róla?

A lány elpirult.

— Nem... igazán semmit sem mondott.

A szemébe néztem.

— Bocsásson meg.

Egyenes tekintetem felbátorította.

Barátságosabb lett.

— Mit óhajt?

— Üzenetet hozok a barátnőjétől.

— Valami kellemetlen dolog... ugye?

— Miért volna kellemetlen?

— Csak úgy gondolom... Egy fél órával ezelőtt lihegve futott haza a postáról, gyorsan átöltözött, aztán elrohant.

A fene egye meg, későn jöttem. Lika biztosan hírt kapott Helenától. Lesütöttem a szemem, s hitetlenül meredtem a fonott díszítésű, megkopott római kövezetre. A verandán hirtelen a pince hidege csapott meg. Megéreztem a tenger közelségét s a római ház kő árasztotta hűvösségét.

A lány mögött lassan forgott az árammérő ezüstös korongja.

— Semmit sem kérdezett tőle?

— Faggattam, de nem felelt. Nagyon izgatottnak látszott.

— Hová sietett?

— Útra készülődött. Valahova utazott.

A lány mögött magától kinyílt az ajtó. A résen vakító fénysugár áradt ki. Magas ablakokat s az ajtó mögé bújva Likát sejtettem. Meglehet, a lány csak tréfál velem. Mindjárt félreáll, s káprázó szemem elé perdül Lika, csintalanul kacagva...

A fénysugár megtört, de Lika helyett egy fehér macska sétált ki az ajtón. Közönyös zöld szeme nyugodt ragadozó erőt sugárzott. Riolitból faragott lépcső, régi örmény vaskorlát, ezüstösen csillogó tenger és hatalmas gyertyatartók között honoló patrícusi csend áradt a szeméből. A só tikkasztó hőségét és a Grammosz havát, a bölcsek mellszobrait és föníciai nők gömbölyű farát lövellte felém. (A kalózkoponyák megvetően vicsorítanak rám.)

Valahol a közelben van egy helyiség s benne egy aggastyán, körülvéve fekete-sárga maszkokkal, aztán tölgyfaerdő, erdei út, tovatűnő hintó.

A lány elmosolyodott, de mosolya távoli téli nap volt. Aztán eszébe jutott valami.

— Várjon, van itt telefon. Felhívom a postát — mondta.

Beletörődve mentem utána.

A lány kihúzta a vasaló zsinórját, kikapcsolta a rádiót, és hellyel kínált. A nap elbújt egy felhő mögé. A szobában kihunytt a napfény. A zöld rekamié még zöldőbb lett, a rádió meg a szekrény, amelyen állt, kollégiumra emlékeztetett, a kék szőlőfürtös falak Ibsen Nóráját idézték.

Bár a szobán két magas ablak volt, mégis ridegnek és barátságtalannak tetszett. A magas, sötét falak sok fényt elnyeltek.

A lány észrevette, hogy érdeklődéssel nézek körül.
— Valamikor iroda volt itt.

Tényleg — még mindig érezhető a könnyű jegyződohány illata.

Amikor a nap kibújt a felhő mögül, megláttam a képet is. Szokatlanul magasan függött, s majdnem összeolvadt a sötét tapétával. Valóban ugyanaz a kép, amelyet egykor a vadászkastélyban láttam. Megmagyarázhatatlan reménységgel bámultam a képet. A kép jelentette az egyetlen dolgot, amely korábbi elképzeléseimből megmaradt.

Megörvendeztetett, de ugyanakkor csalódást okozott. Nem találtam olyan pazarnak és gyönyörűnek, mint ahogyan gyermekkorom emlékeiben élt. Akkor egy mesebeli hölgyet láttam, aki a boldogságról ábrándozott, és futott utána. Most egy megfáradt nő van itt helyette, aki búcsúzik a nyártól, az ifjúságtól, az emlékeitől. Arcán watteau-i édes keserűség kifejezése ült.

Akkor láttam a nőt, most pedig megértettem. Akkor a ruháját láttam, most a testét. Akkor az arcát láttam, most a sorsát. Akkor tárgyakat és színeket láttam, most jeleket és jelentéseket.

— Tetszik a kép? — kérdezte a lány. — Állítólag valahol a padláson találták.

A szék karfáján kék pettyes ruha feküdt. A szék alatt meg fekete antilop cipő. A szekrények között álló régi-módi tükörben magnetofont, kristály kölniporlasztót, egy kis dobozkat, fehér kesztyűt pillantottam meg... A szétdobált holmik sietős szökésről tanúskodtak.

A rekamie fölé erősített polc meg volt rakva könyvekkel. Szememmel átfutottam a címeket, és kezembe vettem az éjjeliszekrényen fekvő könyvet. A megjelölt oldalon kinyitottam, és olvastam:

„Ó, dicső cigány város, aki látott, el nem felejt...”

A nap kikecmergett a felhők mögül, megvilágította a széles lámpaernyőt, amely tavaszi holdfénnel ragyogta be a könyvet.

„Keressen téged a homlokomon, ahol a holdfény a homokkal incselkedik...”

A nap ismét elbújt a felhő mögé. Nem pillanatnyi délutáni homály volt ez, hanem esti szürkület. A szoba valótlán homokzizegessel telt meg. (A viharos szél tamariszkuszleveleket kergetett a homokban.) A szobát Lika telefonhangja, múltbeli valósága töltötte meg. Még egyszer olyannak láttam Lika szobáját, mint amilyennek egy órával ezelőtt elképzeltem. Láttam az asztalon, a tálaton a porcelán vitorlás mellett elhelyezett különféle tárgyakat.

De mit keres az a kagyló a porcelán vitorlás mellett? Ez már nem elképzelés, hanem valóságos kagyló.

Az éjjeliszekrényen feküdt.

A lány mondott valamit a telefonba.

Csak a hangját hallottam.

A kezemben tartottam a kagylót, és ügyetlenül tapogattam az ujjammal.

Kitapintottam a kicsorbult karéjt és a letört élét. A fülemhez tettem.

A hangjáról is felismertem.

Valóban az én elveszett kagylóm volt.

A lány valamit mondott nekem, s az volt az érzésem, hogy a kagylóban hallok a hangját.

Igen, ugyanaz a sugás, ugyanaz a hullámozó drótzümmögés.

Fülem a kátránnyal bekent oszlophoz szorítom, és várom a jövőből érkező feleletet. Valaki beszélget velem, valaki szölongat, de nem tudom biztosan, ki az, ki az az ismeretlen nő a drót végén.

Elrejtőzött a hangban, az áthatolhatatlan sötétségben. A széttört üvegfal ismét összezáruult. Ismerem a nevet, de nem tudom, ki a tulajdonosa. A paravánon levő résen csak a keblet, rajta a foltocskát s a halmok között az ezüstérmet látom.

Lika az?

Nem tudom. Még nem láttam az arcát.

A kagyló meleg. Mintha Lika még az imént a tenyerében tartotta volna.

Hogy került ide?

Olyan érzésem volt, mintha a sötétben az utolsó szál gyufát is elvesztettem volna.

Nem gondolkodtam, csak tanácstalanul hápogtam, tapogattam a kagylót. Lika tulajdonította el a kagylót s vele együtt az érmet is. Lehetséges ez? Lika összeköttetésben áll a tolvajjal? Eszembe jutott a postamester. Az érmet nem férfi, hanem nő lopta el. Lika és... Végig sem gondoltam. Hihetetlen, ám valószínű. Eddigi érzéseimet óvatos éberség váltotta fel.

A lány letette a telefonkagylót, és bejelentette:

— Autóval ment el, és azt mondta, hogy estig visszajön.

Előlem menekült? Valaki elárulta jöttömet? Az ismerőseim közül valaki? De miért szökne előlem? Miért tenné ki magát szándékosan a gyanúsítgatásnak? Talán ez az egyedüli kiút maradt neki. Végül is — ő maga árulta el az okot. Nem akarja, hogy meglássam és megismerjem. Az alapvető okot ellenben nem árulta el. Csak szeszély volna a részéről? Nincs mögötte valami más sötét érdek? Helena eszköze-e Lika vagy fordítva? Vagy mindketten eszközel egy harmadiknak, aki a háttérbe húzódik? (Lika nagyon bízott Helena hallgatásában. Mivel, mi módon kötelezte le oly nagyon?) Nem csak tehetetlen bábok mindketten egy játékos kezében, akit az aranyláz fűt? Lika magányos nő szerepét játszotta, aki emberi hang után vágódik. Színlelte, hogy bizalmas beszélgetések után sóvárog, megjátszotta az álmodozó magányos nőt, aki fél a nagy, üres házban. Másrészt pedig...

Mi értelme ennek a játéknak, amelyet csak sejtek?

A játék igazi célja bizonyára gáláns feltételek mögé rejtőzik. Lika hibátlanul játszotta el a szerepét, s mint látom — az utolsó húzása is sikerült. Valaki idejében figyelmeztette a jövetelemre.

De kicsoda?

Csak nem az a bizonyos ismeretlen? A háttérbe húzódó karmester? A gumitalpú cipő tulajdonosa? Az eresz alatt felbukkant arc?

Nem az a végső céljuk, hogy itt vagyok? Nem csak

a lakásomból akartak kicsalogatni? Csakhogy miért tették volna ilyen ügyetlenül? Miért nem tüntette el Lika a terhelő bizonyítékot, a kagylót?

Szándékosan tette, hogy figyelmeztessen? Vagy csak egyszerű kelepccéről van szó? Csapdáról, amely előtt meghátrálok, s visszafelé mászok bele a törbe? Szándékosan azt akarják, hogy ostobának tartsam őket. [Egyszer sakkozás közben Dušan azt mondta: Tudnod kell helyesen megítélni az ellenfeledet. Ha kellő fantáziával játszik, nem támaszkodhatsz csak a számításaidra. A látszólag ügyetlen lépés sülhet el éppen a legjobban. Maflának tartod az ellenfeledet, s azon nyomban mattot kapsz.] A bizonytalanság felemészt, és növeli az ellenfél esélyeit.

Erősen törtem a fejem, mit is gondolhatott Lika, amikor az éjjeliszekrényen hagyta a kagylót. Talán maga sem tudta, milyen szerepe van ebben a történetben a kagylónak, és súlyos hibát vétett.

Persze véletlen is lehet. Lika talán nem is menekül előlem. Talán csak a Helenáról kapott hír ijesztette meg.

Tehetetlen voltam, s a szaporodó percekkel még tehetlenebbé váltam. Már nem gondolkodtam, hanem képzelődtem. Éreztem, hogy rövid idő elteltével teljesen meghülyülök.

Legyintettem.

— Ostobaság.

— Tessék? — kérdezte a lány.

Kettészeltem a napsugarat.

— Semmi... csak gondolkodom.

Az ablakon túl apró szemű szilva kékllett.

— Bosszantja, hogy nem találta itthon?

— Hát... bosszant, de mit tehetek.

— Fontos hírt hozott neki?

A lány bizalmat sugárzó szeme segítséget nyújtott. Tekintete tiszta volt, mint a friss fehérnemű.

— Sajnos az üzenetet senki másnak nem adhatom át, csakis neki — mondtam nagyon őszintén.

Megértően nézett rám. Úgy állt ott, hogy eltakarta a

napot. Csak a kezét láttam három dimenzióban. A vadász-kastélyban mesélő nőt testesítette meg. Kívántam, bár csak megérintene a kezével. Egyedül voltam, éppúgy, mint akkor. Védelmet és vigasztaló szót kerestem nála. Mintha megsejtette volna kívánságomat, mert azt mondta:

— Estig visszajön.

Mindenképpen meg akart vigasztalni. Azzal háláltam meg, hogy elfogadtam az általa nyújtott vigaszt. Mindjárt az elején meg akartam hálálni, hogy nem utasított el, hanem beljebb hívott. Nem akartam elrontani az örömet, hogy sikerült megnyugtatnia. Nyugodtságom bizonyítására a kagylót hívtam segítségül. A fülemhez tettem, s a padlón kúszó árnyékot figyeltem.

Elővarázsoltam a tenger morajlását és a hullámverés görgette kavics zörgését. („Egyedül van?” „Teljesen egyedül. Csak a macska van itt meg én.”) Olyannak láttam Lika szobáját, mint azelőtt. A szobát a szalmakalap, az őszi falevél, a sárga-fekete álarcok világították meg. Az ablakból láttam az akácfaerdőt, a dombon egy majort, a reggeli vonatot és a tovasuhanó tájat. Oda indulok, vagy visszatérek onnan? Felfogom az ellentétes érzést — nem Lika menekül, én menekülök. (Az ablakon túli táj valahová az aranyló tarló felé suhan.)

Visszajön? Talán vissza. A sötétség meg az éjszaka talán hazakergeti.

A szalmakalap Van Gogh napjaként sugárzott. („Érettségi előtt valamennyien vettünk szalmakalapot.”) Várnom kellene estig. De ha hiába fecsérelném az időmet ... ha mégiscsak kelepce?

A lány megkérdezte:

— Megvárja?

— Igen.

Leemeltem a falról a kalapot, jól megnéztem, aztán visszatettem a helyére. A falon a két ablak között egy fénykép vonta magára tekintetemet. Helenát ismertem fel rajta, egy vastag törzsön állt labdával a kezében. Az éjjelilámpa alatt plüssmackó ült, nyakába masnit kötöt-

tek. A félig kihúzott fiókban egy csomag kártyát pillantottam meg.

— Kártyázik? — kérdeztem.

Felberregett a telefon.

— Elnézést — mondta a lány.

Eszembe jutott egy kártyatrükk. Színek szerint szét-raktam a lapokat. Egy azonban hiányzott.

A lány letette a kagylót, és hozzám fordult.

— A plébániáról telefonáltak. Azt kérdezik, mi történt.

— Mit mondott nekik?

— Csak annyit, hogy fogta magát és elment.

— A plébánián is volt?

— Kölcsönkérte az autót. A pap rokona.

— Igen... említette.

— Maga után is érdeklődtek.

— Mit akartak tudni?

— Hogy honnan jött.

— Azt kellett volna mondania, hogy... fentről.

— Azt mondtam, hogy nem tudom.

— Az is jó.

Felemeltem a szemem a kártyáról.

— Maga tanítónő?

— Igen.

— Mikor érkezett?

— Tegnapelőtt.

— Hogy tetszik itt magának?

— Nem tudom... még senkit sem ismerek itt.

Megmondtam hogy kollégák vagyunk. Valamivel közelebb ült hozzám. Az azonos érdeklődési kör olyan, mint a tűz, embereket formál az alakokból. Ülünk valótlan batyucskáinkon, melengetjük a kezünket a tűz fölött, és régi barátokként beszélgetünk. A lány diákos kifejezésekkel használ, látszik, hogy csak nemrég hagyta el az iskolát.

— Tetszik a lakótársnője?

— Különös teremtés.

— Miért?

Meghökken.

— Maga nem látta? — kérdezte.

— Egyszer sem.

— Irtó szeplős.

Szeplős?! Olyan hevesen robbant ki a szó, hogy szinte összerezzenem. Csalódást okozott, mint a gyerekek a tükör mögötti üresség. Hát akkor ezért! Ezért nem akar Lika megmutatkozni nekem, mert szeplős. Ezért szabott ilyen furcsa feltételeket. Ezért nem akarta, hogy meglátogassam. Ezért is szökött meg, ezért bujdosik előlem. Félt, hogy békává változtatom. („Úgy, mint a mesében. Meglátna, és abban a szempillantásban békává változnék.“) Lika szavainak értelme is egy csapásra megváltozott. („A szépség talán nem is olyan fontos.“ „Fontosabb, mint a halál.“) Az én állásfoglalásom is megváltozott az előző eseményekkel kapcsolatban. A titokzatos alakból magányos, szomorú bokr bontakozott ki. Ez a megdöbbenő egyszerűség valósággal sértett, s ezért nem akartam elfogadni.

Szeplős! Talán éppen ez a trükk. Lika arca nagyszerű álarc lehet, csábító zsákutca. Minél többet kell tudnom róla.

Óvatosan megkérdeztem:

— Úgy érti, látni is rajta?

— Nagyon... már messziről.

— A viselkedésén is érezhető?

— Persze hogy.

— Hogyan?

— Hát... például... reggel négykor felébredtem, és látom, a kagylót a füléhez szorítva fekszik. Megkérdeztem, mit hallgat. A tengert, felelte.

— Semmi többet nem mondott?

— Nem... de az én fülemhez is odatette a kagylót.

— Hallott valamit?

— Semmit.

— És megmondta neki?

— Nem... azt mondtam, hallok.

— Miért mondta?

— Tudom is én... csak úgy.

— Azért, mert olyan szeplős?
— Nem... nem azért... csak nem akartam elszomorítani.
— Rájött, hogy becsapta?
— Nem tudom. Nem vettem észre.
— Délután... amikor hazafutott a postáról, nem említette a kórházat?

— Nem is értettem, mit beszél. Rettentően izgatott volt, lihegett. Csak annyit mondott, hogy ne zárjam be az ajtót, valamikor éjjel hazajön.

— Hm... ez azt jelenti, hogy elég messzire ment.

Előlem szökött messzire vagy önmaga elől? — tűnődtem. Valami elől fut vagy valami után? Menekül valahová, vagy valahonnan menekül? Közeledünk egymáshoz, vagy távolodunk egymástól? Az agyamat megbénította a lehetséges útvonalak többirányúsága. Az érthetőség megszűntette a lehetséges okok sokaságát. Egyszerű lépés közelségét éreztem, de hasztalan törtem a fejem, mi lehet az.

Gépiesen nyúltam az éjjeliszekrényen fekvő könyv után. Karján gyereket tartó, fiatal néger nő fényképe esett ki belőle. Fehér fogaival szélesen nevetett rám. A fénykép hátulján ezt olvastam: „Láthatatlannak kell maradnod, hogy szép lehess.”

— Láthatatlannak kell maradnod — ismételtem meg önmagamnak.

Visszatettem a fényképet a könyvbe, és újra kezembe vettem a kagylót. Hallgattam, miként zúg a kagylóban az én terem.

A szobába bejött a fehér macska.

A lány megsimogatta, majd kíváncsian megkérdezte:

— Hall valamit?

— Emlékeket — feleltem.

Romantikus iskolai emlékek voltak. Középpontjukban a feleségem és fanatikus vágya a harmónia után, az „eljövendő boldogság” költészetéről alkotott makacs elképzelései. (Sosem jelen időben beszélt a boldogságról.) A boldogságnak gyönyörű szépnek és ünnepélyes-

nek kell lennie, mint a Ravel-hangversenynek — amelyből én csak a kellemes savanyú cukorkára emlékeztem.

A szerelem gyengéd kultúráját ápoltuk zenével, verssel, virággal és bókkaival nemesítve. Szinte az érzéketlenségig fokozott öncélú érzelmek — gömbölyűre nyesett juharfák, melyek alatt gyakran sétálgattunk. Gonosz szellemeink alattomosan sunyítottak a kagylóesőben. Egyszer ilyen esőben ültünk a teraszon. Mellettünk a sárgáskék napernyő alatt egy cigány pár ült. A gyapjas hajú férfin fehér ing volt, a nő sárga blúzt és fekete szoknyát viselt. Ingerelt a párás levegő női citromillata, a maszlag, a kámforfa és a pézsma szaga. [Régi nomád elképzelés viharos szeretkezésekről a pusztában a nyirkos szalmán.] Eső után előbújtak a démonok. Undorítóak voltak, akár az ázott patkányok. Életemben akkor először kívántam oltalmat, karmok oltalmát, egy tiszta fehér macskát.

A lány közben kiment.

Egyedül maradtam a szobában. Kikapcsoltam jelenlétemet, és beleéltem magam Lika magányába. Kintről zavaróan hatottak rám a fák borzolódó lombjai s a távolabb álló szárító fehér falai. Teljes nyugalomra volt szükségem, hogy fel tudjam idézni a vihart és a villámlást.

Felemeltem a magnetofon fedelét. Lenyomtam a gombot. Lika szólalt meg:

— Ő, dicső cigány város, aki látott, el nem felejt.

A verset hirtelen éles férfihang szakította meg.

— Stop, Kamila! Ez így túl patetikus!

Megállítottam a zizegő szalagot. A zöld üveg Mefisztószem megmerevedett.

A lány visszatért. Puha kenyeret és egy üveg tejet hozott.

Vékony falú üvegpohárból ittuk a tejet. A morzsát szétszórtuk a fekete üvegen. Minden ceremónia nélkül ültünk, mosolyogva, illedelmesen, farkaséhségünket titkolva. A lány öntött egy kis tejet a virágos tányérba. A macska csendesen lefetyelt, s a nap csillogott a

ferde macskaszemekben. (Anyám ült velem szemben, tejjel kínált, mert a tejtől megnövék, s ha megnövék, elmegyek a bácsimmal a hegyekbe.)

Megragadtam egy idilltöredéket, egy boldog pillanatot, mely oly ritka és mágikus, mint a színes gömbvillám. Nem érzékeltem az összefüggést e hely, Dušan, Helena és Rychňava között. Más földrajzi övezetben feküdt ez a hely. Itt olyan elégedett és nyugodt vagyok, hogy eszembe sem jutottak azok a kapcsolatok, amelyekkel az imént még tele volt a fejem.

Lika biztosan visszatér. Két-három óra múlva szemtől szemben ülünk majd. Szándékosan este tér haza, amikor már kigyúltak a csillagok, alighanem így tervezte ki. Z. városban sétálgat, s a várakozással hatványozza az elkövetkezendő találkozás örömét.

Teljesen nyugodtan beszélgetünk, talán még évődünk is. Mint a rokonok, akik karácsonykor közös asztalnál találkoznak. Szeplősen, vörösen mellém ül az előkelő görög nemzetség tagja. Könnyen megsejti, hogy váltságdíjat és jó hírt hoztam, hogy ismét szabad.

Most kellene elmennem, amikor boldogságot adhatok?

Kintről mintha fehér karácsonyi hideg hatolna be. Hóval befűjt sűrű erdők. A zöld égbolton ciklámenszínű hegyek. A távoli hófedte Grammosz.

Az árnyak láthatatlan gombolyagot kergetnek a sziklákon. Az otthon csendje vesz körül. Az évszázadok nyugalma, biztonsága. A Penatesek méltósága. A bölcsék vigasza. A vasárnapi gyermeknap...

A lány zöld pamutszálat csavart az ujjára.

Megtudtam, hogy Zuzkának hívják, s hogy földik vagyunk. Két faluval tovább lakik az én szülőfalumtól. A híres csárdából származik, amelyet a vadászok Ördög Köldökének hívtak. A csárdában boltíves ivó van, továbbá szelídített róka, s az udvaron egy hatalmas tölgyfa áll, amely alatt harminc férfi is elfér.

Az utolsó autóbusz csak este nyolckor indult. Időm tehát volt bőven. A lánynak azt mondtam, hogy körülnézek egy kicsit a faluban.

A kastély mögött kimentem a mezei útra. Az út ívben megkerülte a plébániakertet, s a kert mögött kettéágazott. Bal ága a temetőbe vitt, a jobb meg a szőlőkbe. Az útelágazásnál csipkebokorral benőtt kereszt állt. A temetőt letről fal védte, rozsdás, díszes vaskapun lehetett bejutni. A falon túli lejtőn bozontos gesztenyefák és karcsú tuja-fák álltak — Van Gogh ciprusaira emlékeztettek. A plébánia és a templom beleveszett a zöld növényzetbe. Látszott, hogy olyan ember élt itt, aki szeretete a fákat.

Elindultam a szőlők felé vezető úton. Feltételeztem, hogy a dombról meglátom a kastélyt, s meghallom az autó berregését is.

Valóban, a dombról azonban nemcsak a kastélyt, hanem szinte az egész falut láttam. Fák, rétek, házak és fehér falak jelentek meg Lika beszédében. Minden a helyén volt, és Lika igazmondását bizonyította. Legérdekesebbek a szőlőket egymástól elválasztó alacsony kőkerítések voltak.

Felfedeztem a „régí kúria“ maradványait is. Vastag, zöldes tufából rakott falait repkény, szeder és vadszőlő futotta be. Közülük romhalmaz emelkedett ki, fűvel benőtt félkörszerű bástya. A kövek között zöld gyíkok surrantak.

Leültem a rét szélére, és néztem a falut, a szárítókat meg a folyót. A folyó mellett húzódó felszántott földek színe ódon tetőcserépre emlékeztetett. Alattam sárkunyhó fehérlett. A hátsó deszkaoromzatot szilánkok lyuggatták ki. A kis rácsos ablak alatt szilvafa száradt.

Álombeli fény vett körül. Múltkori álmaim képei egymásba folytak, mint a kristály élei. A kristály minden pillanatban másfelé fordult, és szememben szivárványszínűen változott a fény. Sugárzó arany tarló, fekete ruhás nő, meredek, kerek domb, a pofájában sárga labdát tartó delfin alakú felhő, szürke lyukacsos kő, puskás férfi.

Szárnycsattogást hallottam. Felrikoltott a bűdösban-ka.

Egy napbarnította kéz belülről kinyitotta a fa ablaktáblákat, s az eresz alá kijött egy öregember. Fényes fekete mellény és kifakult ing volt rajta.

Köszöntem neki. Különösebben meg sem lepődött ezen. Úgy kérdezte meg, mint régi jó ismerőstől:

— Mit csinál, szomszéd?

— Csak nézelődöm.

Guggolva rám nézett.

— Magának könnyű... még jó a szeme.

Nehézkesen felemelkedett. Néhány darab fa kicsúszott a karjából. Összeszedtem, és utánavittem a kunyhóba. Alacsony, döngölt padlójú kunyhó volt. A mennyezet alatt kétoldalt kancsók sorakoztak a falon. Balra az ablak alatt gyalupad állt. (Onnan jött a forgács- és terpen-tinillat.) Az asztal mellett a lócán megvetett fekhely, rajta suba. Az öreg észrevette érdeklődésemet, és eldicselkedett a kancsóival. Állítólag még az öregapja gyűjtötte össze.

Nem tudta megérteni csodálkozásomat. Talán azt hitte, hogy a korszokon levő feliratokat silabizálom. Nekem azonban megjelent az ablakban a sárga fák és az őszi ég között vezető út, az üveg mögött meg egy szeplős álarcot viselő nő könyökig érő fehér kesztyűben.

Az öreg kezével a padra mutat. Le kellene ülnöm. De csak állok, valóságos tárgyakra nézek, s közben mintha álomban tapogatóznék. Látom az öreg mozdulatait, de az arca nincs összhangban a gesztusaival. (A hintó elindult. Kibálok az öregnek: „Szóljon neki, várjon meg!” A hintó után iramodom, de az aggastyán visszatart: „Fölöslegesen fut, hiszen nincs álarca. Álarc nélkül elveszett.”)

Az öreg a bütykös kezű halász apostol mosolyával tekint rám. (Mintha ebben a pillanatban lépett volna le a z.-i templom mozaikablakáról.)

— Van tüze?

Automatikusan a zsebembe nyúltam. A sötét, fáradt szempárban felragyogott a pirosas nap. Őszvér közeledését hallottam. A tavaszi ködből megdohosodott borral

átítatódott kőedény lehelte rám illatát. Csendes léptek. Zongoraszó. Megkeményedett hó.

— Maguknál most kezd tavaszodni — mondta az agastyán.

Meglepetten néztem meggörnyedt hátára. Meggyújtotta a forgácsot, bezárta az ajtócskát, és még mindig térdelve azt mondta:

— Itt egész más világ van.

— Ez igaz.

A kunyhó kissé befüstölődött. Az öreg kinyitotta az ablakot.

— Valamikor én is a tengerentúlra akartam menni. A tengerészeknél szolgáltam. El akartam szegődni egy hajóra, de a feleségem nem engedett.

— Tetszett magának a tenger?

— Minden időben... de nyár végén volt mindig a leg szebb. Egyszer Isztriában a fehér sziklák alatt a kormányos csónakkal a partra küldött. Rengeteg tengeri rák és kagyló volt ott. De egyetlenegy kagylót sem hoztam magammal.

— Miért?

— Állítólag a kagyló szerencsétlenséget hoz. Ez afféle tengerészbabona.

Az alacsony nap egyenesen a kunyhóba világított. A sótartóban durva, vörös só csillogott. A kunyhó levegője lehűtött, hátamon végigfutott a hideg.

A polcon berregni kezdett az ébresztőóra. Az öreg útésre emelte a kezét:

— Piszok!

Kezébe vette a széles fokú fejszét, és magyarázta:

— Tüzet kell raknom. Ide járnak a szarvasok, és tönkreteszik a szőlőt.

Elbúcsúztam az öregtől. Útközben még visszafordultam, szánalmat és lelkiismeret-furdalást éreztem. Elhagytam az öregot. Lika után futottam, akit sohasem láttam.

Elindultam lefelé a zöld koronák között megbúvó fehér toronyhoz. A vaskapu előtt megálltam. A hársfa-

lombok közt még parázslott a nap korongja. A fák között fekete ruhás asszonyok lépkedtek. Menet közben bámultak valamit a templomfalán.

Meghökkenett, mennyire hasonlítanak a z.-i asszonyokra.

A templom mellett megkerültem az asszonyokat.

(Csak a kastélyban tudtam meg, hogy néhány nappal ezelőtt többen érkeztek haza szülőfalujukba a tengerentúlról.)

Lika még nem tért haza.

Talán késő éjszakáig vártam volna, ha nyugtalanságom nem hajt egyre erősebben. Talán le is győztem volna szorongásomat, de a fekete asszonyok megjelenését baljós jelnek véltem. Z. városban mindig alkonyatkor jelentek meg szomorúan, mint tél beállta előtt a varjak. A hiábavaló vágyódás jelképévé váltak a szememben.

Likának legalább üzenetet hagytam. Ha jónak látja, hívjon fel, vagy más módon értesítsen. Biztosan nem fog próbálkozni, ha megtudja, hogy a feleségem közben hazajött.

Majdnem könnyű szívvel hagytam ott a falut. Kíváncsian és izgatottan jöttem ide, álmosan és fáradtan távoztam.

Az autóbusz vén fűzfák között siklott el. Olyanok voltak, mint egy furcsa állatcsorda.

Ennek ellenére úgy éreztem, hogy valaki árgus szemmel figyeli szökésemet.

A fekete asszonyok még mindig figyelmeztettek kötelező alárendeltségemre.

Hamuszínű dombok között kanyarogtunk. Foszforeszkáló láthatár meg a magányos fák kísérték utamon. „A fák túlélnek bennünket” — mondta az öreg. Váratlanul eszembe jutottak az avar domb magas berkenyefái és a menekülő bizánci nő. Egyszeriben zavart Lika szeplőssége. Azt kívántam, hogy minden, amit látok és érzek, csak álom és tévedés legyen, bár az óriási, lebukni készülő nap véresen meggyőző volt.

A nap és a fekete asszonyok hozzám tartoztak, de a

kastélybelli nő részemre idegen. Egész más nő, mint aki előlem futott. Nappal az idegen nő lakott a kastélyban. Lika meg éjjelente járt ide. Ha kivárom, talán meg is látom Lika nyárfaszínben világító testét.

Különben örültem, hogy nem láttam. Szeszélyesen kívántam a láthatatlanságát, pedig még néhány perccel előbb az arcát kerestem. Megfeledkeztem tegnapi helyzetemről, aggodalmaim hirtelen szertefoszlottak.

Akácfaligeten keresztül kanyargott az autóbusz. Ólmosan csillogtak a bodzabogyók. A magasban fehér felhő kísért bennünket. A hollókői sziklákra emlékeztetett, amelyek fehérek voltak, mint a reimsi katedrális tornyai.

A dombról láttam a szőlőkben égő tüzeket. Kékes fény vibrált közöttük. Olyan volt, mint a rychňavai eresz alatti fény. Éppúgy pislákol, és ugyanazt a szürkületet emésztette, s ugyanolyan sürgetően és erősen vonzott.

De nem szálltam ki — éppúgy, mint akkor.

A vonatban sötét volt. Kőménymag és tökmag illata terjengett a fülkében.

A sarokban egy esőköpenyes férfi bóbiskolt. Szemben vele fiúk ültek, táskarádiót hallgattak. Nyári táborozásról jöttek haza, mert hegyeket és tábortűzet emlegettek.

A fülkében pokoli hőség volt. A táj sötétedett, fel-fellobbantak a távoli fények, majd kihunytak, mint a lidércfény imbolygó lángja.

Az esőköpenyes férfi mélyen aludt. Valahányszor kinyitottam a szemem, tekintetem vastag talpú cipőjére esett. Fülledt, ittas szendergéseimben egy nőt láttam, ahogy átugorja a kerítést, mellén anyajegy van, és kezét a polc felé nyújtja. Karcsú ujjával kotorászik a fehérnemű, a zsebkendők, a retikülök és a levelek között, s amikor felegyenesedik, árnyéka végigrebben a redőnyön. A postamester leselkedik, gyorsan a verandán terem, és hirtelen kinyitja az ajtót...

Az ütközők élesen csörömpöltek.

A kis bakterháznál lámpák pislákolnak. Szemben velünk sötét gyors állt, akkumulátorai felmondták a szolgálatot. Fényesen villámlott, és erősen dörgött. A gyorsban zseblámpával jártak-keltek a kalauzok egyik kocsiból a másikba.

Valahol a sötétben sistergett valami, mint a kertben az öntözőcső.

A táskarádió Almaviva gróf és Rosina áriáját játszotta. Lehúztam az ablakot. A gyorsvonat zöld bádogsiklóra hasonlított.

Fényes villám világította meg a szemközti ablakot. Az ablakban nagy sötét ikonszemű nő állt. Fehér kesztyűs tenyerét az üvegre tapasztotta, emlékeibe merült, búcsúzott. Talán a boldogságtól, talán a nyártól, de lehet, még valami szebbtől...

Minden további villámlás ugyanolyannak mutatta a nőt, mint először. Eszembe jutott, hogy átszállhatnék a gyorsra, de a vonat már indult, és lassan eltűnt a távoli homályban.

Leültem, tarkómat a fapadhoz támasztottam, s hirtelen elfogott a vágy, hogy belemarkoljak a zöld hóba és a homlokomra tegyem.

Rossini pacsirtája repdesett a füledt, iszapos sötétségben. Az ing a hátamra tapadt, halántékomban lüktetett a vér.

...A római padon ültem, fejemet erőtlenül támasztottam a görög travertínóhoz. Kőarcú férfiak őrizték a lépcsőt.

A vonat indult.

A sötétségbe borult földeken magányos fény siklott. Hallottam az öreget, amint meséli: „Egyszer Isztriában a fehér sziklák alatt...”

A nap már felkelt, amikor hazaértem.

Alig aludtam négy órát. Arra ébredtem fel, hogy valaki megkopogtatta az ablakot. Először azt hittem, a postamester, de a kopogás erősebb, határozottabb volt.

Nehézkesen felállászkodtam. Rádöbbsentem, hogy ruhástul aludtam, és nagyon megizzadtam.

Az ablakhoz támolyogtam.

Az ablak alatt fiatal, khakiszínű zubbonyos férfi állt. Fényképes igazolványt mutatott föl, majd megkért, nyissam ki az ajtót. Elnézést kért, hogy zavar, de nagyon fontos.

Bejött, körülnézett a szobában, legjobban a térkép vonta magára a figyelmét. Megkérdezte, mit tanulok. Mondtam neki valamit a gnomikus módszerről. Érdekes — mondta, majd megkérdezte, egyedül lakom-e itt.

Bólintottam, és hellyel kínáltam.

Leült, én pedig álmosan bámultam rá. Kissé cingár férfi. Inas kun arc, vékony nyak, válla a túl széles zubbonyban keskeny volt. Feljegyezte személyi adataimat, aztán a jegyzetfüzetet a mellényzsebébe csúsztatta. Észrevette a telefont is, megkérdezte, működik-e. Igen — feleltem, mire ő ismét azt mondta, hogy érdekes.

Kinyitottam a cigarettás dobozt.

Kedvesen megköszönte, és megkérdezte, hogyan utaztam. Illetlenül ásítottam, de nyomban elnézést kértem, valamelyest észhez kell térnem, mentegetőztem. A férfi ezt is válasznak vette, megjegyezte, hogy ő sem utazik szívesen éjszaka.

Aztán csak úgy mellékesen megkérdezte:

— Ismeri ezt a nőt?

Egy fényképet mutatott, olyan kézítűkör nagyságút. Lapos arcot, kifejezéstelen szemet láttam.

Fejemmel nemet intettem.

A férfi kissé elkomorodott, és másképp fogalmazta meg a kérdést.

— Nem is látta soha?

— Kétlem.

Bizalmatlanul összehúzta a szemét.

— Tegnap sem?

— Likát?

— Akkor hát mégiscsak ismeri!

— Ő az?

— Nem hasonlít rá?

— De hát én nem ismerem!

Majd pontosabban megmagyaráztam:

— Illetve . . . sosem láttam.

Kissé gúnyosan elmosolyodott.

— Hm . . . és honnan ismeri a fedőnevét?

— Egyszer telefonált nekem.

— Mit akart?

— Beszélgetni akart velem.

— Csak úgy, minden ok nélkül . . . Unatkozott?

Csípős hangja kellemetlenül érintett.

— Igen, pontosan úgy, ahogy mondja — vetettem oda.

Éppoly élesen megkérdezte:

— Azt hiszi, viccből vagyok itt?

Elvörösödtem.

— Bocsásson meg . . . de úgy van, ahogy mondom.

Felállt.

— Kérem, ahogy óhajtja, de akkor velem kell jönnie

— mondta fagyosan.

— Hová?

— Meglátja.

— Minek? Mi történt?

— Nemsokára megtudja.

Az órájára pillantott, figyelmeztetett.

— A kocsit az iskola előtt vár. Ha lehetne, minél hamarabb . . .

Öt perc múlva indultunk.

A tiszta levegő fokozatosan átforrósodott, s az éles fény szúrta a szemem. Fásult voltam, mintha gyűlölt italtól részegedtem volna le. Szédültem, a tárgyak gyorsan és váratlanul tűntek el. Nem hagytak emlékeket maguk után. Az üresség aránytalanul felnagyította szorongásomat. Éreztem, valami vár rám, s én rettegek tőle. Úgy tűnt fel nekem, hogy mindenki, akivel találkozunk, nagyon meglepődik. Mintha nem autón utaznánk, hanem narancsszínű vitorlásan. Minden idegszállammal aludni kívántam, s az álomra készülődő

érzékszerveim kivetették a tolakodó fényt, kivetették a szemem elé röppenő benyomásokat. Agyamban még a tegnapi hőség zúgott, aludni kívántam. Lehunytam a szemem, de égett a szemhéjam. Útitársam kinyitotta az ablakot. Beszippantottam a kintről jövő édeskés füstszagot.

Megkérdeztem:

— Nem reggelizhetnénk meg valahol?

Megálltunk egy büfé előtt valamilyen kisváros peremén. Az ablaknál álltam, tejet és zsemlét rendeltem. Reggelizés közben néztem az udvart. Elhanyagolt parkba torkollott. A hajdani tóban kacsák úszkáltak. Törékeny kép, akár egy kínai vázán.

A pocsolya világoskék gyermekszemeket és tejet lefetyelő macskát tárt elém. Az álarcos sokaság gonoszul kicsúfolt. A fekete-sárga táncoló álarcok csúfondáros farsangi dalt énekeltek, s a menet élén majom módra ugrándozott az összenőtt szemöldökű férfi.

Tehát mégiscsak kelepcebe kerültem. Becsaptak, félrevezettek. Igaza volt a postamesternek. Valami sötét ügybe keveredtem. Illetve Lika kevert bele. Ártatlanul, romantikusan és rafináltan. Alaposan rászédett. Oly mestersen játszott, hogy még most sem tudom, hanyadán állok. Tökéletesen sikerült a terve, ostobán belesétáltam a kelepcebe. Helena pedig kellőképpen asszisztált a szertartásnál. Csak azt nem tudom, önszántából-e vagy más akaratából. Egyébként — meglehetősen furcsán viselkedett, s utolsó tetteivel mintha menekülni akart volna valami elől. Ezzel arra utalt, hogy felborult az egyetértés közte és a postamester „aranyásói“ között...

Útitársamtól megkérdeztem, miért éppen Z.-ben van rám szükségük.

— A helyszínen majd mindent megtud — válaszolta hivatalosan.

Aztán már mindenféle másról beszélgettünk. Útitársam balatoni nyaralását, a viharokat, a strandot, a csárdákat emlegette.

Egy óra múlva megérkeztünk.

Z. város. A régi kolostor épülete. Széles kapu.

A négyszög alakú boltíves helyiségben a rácsos barokk ablaknál egyenruhás százados állt. Kurta, ezüstös oldalszakáll, és Traianus császárra emlékeztető római arc.

Napszemüveget tartott a kezében. Amikor beléptem, a szemüveget a fiókba csúsztatta, és elém jött. Kísézőm átadott neki egy papírlapot, valamit sűgött neki, a százados bólintott, kezet nyújtott és bemutatkozott. Majd egy kézmozdulattal jelezte, hogy foglaljak helyet vele szemben. Ő is leült az asztalhoz, s egy kis ideig szótlánul nézett rám. Aztán ellenőrizte a papíron feljegyzett személyi adataimat, gondolkodott, megfelelő szavakat keresett.

— Tudja, miért kérettük ide?

— Sajnos éppen ezt nem tudom.

A százados fészkelődött.

— Szükségünk van önre, M. úr. Komoly dologról van szó. Különben nem húztuk volna ki az ágyból. Nem szabad ránk ezért haragudnia.

Illendőségből tiltakoztam.

— Rendben van, de én egyáltalán nem tudom, mi történt.

A római arcon elnéző mosoly suhant át.

— Éppen öntől akarjuk megtudni.

— Tőlem? És mit?

— Attól függ, mit mond el nekünk.

— Én? Miről?

A római ismét elmosolyodott.

— Értem a meglepődését, a kíváncsiságát is, de semmi többet nem mondhatok. Tárgyilagos vallomást kérek öntől.

A zöld jegyzetfüzet után nyúlt.

— Egyelőre semmivel sem gyanúsítjuk. Csak mint tanú van jelen. Előre figyelmeztetem azonban, hogy vallomása roppant fontos.

Kint galambok csapkodtak a szárnyukkal. Egyálta-

lán nem éreztem, hogy Z.-ben vagyok. Idegen főtér kis darabját láttam, de érzékeltem az aszfaltbuborékokat, a szalmakalapot, az anyajegyes női keblet, Dušan elutasító tekintetét, Helena csúfondáros mosolyát...

— Fáj a fejem — mondtam.

A római átnyújtott egy tablettát, és a mosdóra mutatott.

— Ott a pohár és a víz.

Izzadt tenyeremben meg-megcsúszott a pohár. A vízben érezni lehetett a klórt. Eszembe juttatta a kaszárnnyát. A víz és az üveg fényjátéka elterelte a figyelmemet. Úgy éreztem magam, mint egy bűvész kezében. A mosdó tele volt virágszirommal, s a mennyezeten színes mozaikapostolokat láttam.

Talán öt percig ültem a karosszékekben.

A római hangja ébresztett fel. Telefonált valakinek.

Az agyam lassan kitisztult, beszélni kezdtem. Részletesen elmondtam, hol voltam, és mit csináltam tegnap estétől ma reggelig. Röviden megemlítettem azt is, hogyan ismerkedtem meg Lükával, beszéltem még Helenáról, a feleségemről és a szanatóriumról is.

Traianus nem szakított félbe, jegyzetelt, csak időnként mondott egy sötét hm-t vagy egy világos ahá-t.

Végül átfutotta feljegyzéseit, és két határozott könyvelői aláhúzással lezárta.

— Így... ez összesen huszonnégy óra... A kritikus időpontban a vonatban tartózkodott.

Több papirost összeegyeztetett, és gondterhelten ráncolta a homlokát.

— Vallomását, természetesen, még alaposan ellenőrizzük.

— Kétkedik?

Letette a ceruzát, és nagyvonalúan beismerte:

— Tudja... mi majdnem mindig kétkedünk. Szükségünk van még néhány bizonyítékra, akkor majd vallomása pontos és világos lesz.

— Valami nem egyezik benne?

— Egyezni egyezik, de...

— De?

— Valami hiányzik a vallomásából.

— Micsoda?

— Utazásának igazi oka.

Nem akartam részletesen elmondani Likával megbeszélte játékunkat, ezért nagyon egyszerű magyarázatot adtam:

— Kíváncsi voltam, látni akartam.

A százados kiegyenesedett, és önkéntelenül megjegyezte:

— Pár órával halála előtt.

Eltátott szájjal bámultam a kőarcra.

— Lika ... halott?

Üres szavak. Hiszen élve sosem láttam. Lika helyett elképzeltem a halott bizánci hölgyet, majd nyomban élesen belém hasított az ősz, a szép hölgy, a vadász-kastélybeli mese, a piros kerekű hintó és a kocsizörgés kevéssel ezelőtt, hogy először hallottam Lika hangját.

Mintha a fal mögül jönne a kérdés.

— Ismeri ezt a cipőt?

Olajzöld női körömcipőt mutatott nekem, de én nem láttam... A tavaszi ködben törékeny tamariszkuszbokrok, csillogó sókristályok, vibráló tengeri fények fodoródtak. Parázsló napkorong és velem szemben lépkező fekete asszonyok.

Valahol fölöttem zongoraszonáta trillázott.

Valaki szemben velem állt, s az arcomba bámult.

A kőarcú római szolga.

Hűvös és pontos szavak.

Tizenkét órával ezelőtt történt. A B. és a T. között vezető országúton nekiment egy vastag törzsű eperfának.

Az ablakhoz lépett, és hátat fordítva mondta:

— Nyílegyenes úton.

— Egyedül volt?

— Egyedül.

— Hogyan történt?

A római fejből idézte:

— A kocsi elejével nagy sebességgel a fatörzsnek ütközött. Az autó eleje teljesen összetört.

— Mikor találták meg?

— Hajnalban, fél háromkor. A motor még meleg volt.

Traianus ellépett az ablaktól, s láthatóvá tette a nőt, ahogy tenyerét az ablaküvegre tapasztja. Hallottam az öreg figyelmeztetését, a gyorsvonat zakatolását, és láttam az alvó férfit meg a vastag talpú cipőjét.

— Tudja... én ezt sejtettem... vagy lehet, hogy csak gondolom...

— Mit sejtett?

— Hát... a szerencsétlenséget.

— Honnan tudja, hogy szerencsétlenség volt?

Megzavart fagyos, kutató tekintete.

— Ezek szerint...

Ingerülten félbeszakított:

— Mi szerint?

Kihúzta a fiókot.

— Nézze... ez a rajz minden, amit tudok. A kocsi hirtelen letért a padkára. Tisztán kivethető keréknyom, fékezés pályánélkül.

— Elromlott a fék?

— Kétlem. A kocsi azelőtt teljesen rendben volt.

— Akkor ez azt jelenti...

— Semmit sem jelent — vetette oda nyersen. — Lehetett pillanatnyi kihagyás... elmezavar. Szemünkben ez mindaddig kiderítetlen baleset, amíg nem találjuk meg a bizonyítékot, az okot, miért tette. Az, ami eddig rendelkezésünkre áll, édeskevés.

Kinyitotta jegyzetfüzetét, és elégedetlenül morogta:

— Csupa általános dolog... feltűnően szeplős, különös, titkolózó... senkivel sem volt bizalmas barátságban... családi problémák... és így tovább. Minden egy kaptafára.

Becsukta a jegyzetfüzetet.

— Minden reményemet magába vetettem — mondta szemrehányóan.

— Bosszant, hogy csalódást okoztam.

— Valóban... és mit tud Helenához fűződő kapcsolatáról? — fordult hirtelen kérdéssel hozzám. — Nem volt köztük valamilyen nézeteltérés?

— Annyira egyiküket sem ismertem. Helena roppant zárkózott volt, Líka pedig semmit sem említett.

— Nem avatta be magát valamilyen bizalmas titkába?

— Semmi érdemlegesre nem emlékszem.

— Nem tett említést bizonyos férfiról?

— Nem... nem említett semmilyen férfit.

— Mit mesélt önmagáról?

— Azt, amit már elmondtam: emlékeket, diákélményeket, családi gondokat... egyszóval mindennapi dolgokat.

A postamester aranykeresőiről szándékosan nem tettem említést. Még csak szóval sem akartam Likát megbántani. Hozzá fűződő kapcsolatom egy csapásra megváltozott. A halál a leghalványabb gyanút is eloszlatta, és kleroszakolta a megbocsátást, bármi történt is közöttünk.

Traianus ellépett az asztaltól. Kezébe vette az olajzöld cipőt, tüzetesen szemügyre vette, de közben feltűnés nélkül engem figyelt. Aztán újra leült, és megkérdezte:

— Haraggal váltak el?

Meglepetten emeltem fel a tekintetem.

— Nem... egyáltalán nem. Újra telefonálnia kellett volna.

— Valami fontos közölnivalót?...

— Dehogyan... éppolyan beszélgetés lett volna, mint azelőtt.

Ceruzával céltáblákat rajzolt a papírra.

— Tudott róla, hogy az ön felesége hazajön?

— Aligha.

— De megtudhatta.

— Kitől?

— Helenától. Helena felbonthatta a levelet, amelyet a felesége írt. Főként akkor, ha nem ragasztotta le rendesen.

Óvatosan ránéztem.

— Helena? Ilyesmit nem tenne meg.

— Olyan biztos benne? Én nem.

Felvázolta gyanúját.

— A levél tartalmát elárulta Likának, s azonkívül sok mindent elmondhatott neki. A maga hősnője ezt nem tudta elviselni, s egy gyöngye pillanatában idegei felmondták a szolgálatot.

Rádöbbsentem, hogy ez hozzátartozik a taktikájához. Szentül hitte, hogy sokkal többet tudok a szeplős lányról, mint amennyit bevallottam. Fel kellett engem „törnie“, érzelmileg kellett rám hatnia.

Abbahagyta az írást, és rám nézett.

— Nemsokára megkapom Helena vallomását.

— De én semmit sem ígértem neki! — védekeztem. Csak belementem a játékba, amelyet kigondolt.

— Mondhatom, szép játék, melynek halál a vége.

Úgy éreztem, szándékosan akar sokkolni. A zsebébe nyúlt, s egy kártyacsomót tett ki az asztalra.

— Ismeri ezt az ördög bibliáját?

— Igen... tegnap délután láttam.

— Egy lap hiányzik közülük. A piros tízes.

Belenyúlt a másik zsebébe, és kihúzta a hiányzó kártyát.

— A megboldogult holmija között találtuk, vele volt.

— Elém tette a kártyát. — Jól nézze meg.

A kártyán felködlött a mackó-kislány, árnyékok a padlón, kék pöttyös ruha, fehér kesztyű és a kagyló.

— Nézzen ide.

A dohánytól megbarnult ujjával piros számra mutatott; nevem és telefonszámom szépírással be volt rajzolva a sarkába piros tintával.

— A lány szenvedélyes kártyás volt.

— Most már értem.

— Ezt nem tudtam.

Papírral a kezében fiatal őrmester lépett be. A százados rápillantott a papírra, aztán csak úgy magának megjegyezte:

— Igen... ez az.

Félretette a papírt, s a vékony irattartóból egy fényképet vett ki.

— Ismeri ezt a férfit?

A homlok közepéből kinövő hollófekete haj. Komor arc, majdnem összenőtt szemöldök.

Döbbenet néztem a századosra.

— Hol találták?

— A holmija között.

— Lehetetlen. Hiszen ez ugyanaz a férfi...

— Milyen férfi? Hol látta?

A kérdést hallottam, de nem fogtam fel az értelmét. A feltolakodó képek szinte elárasztották az agyamat... a csillogó medalion, a féktelenül hancúrozó lányok, a Bábel-kuxa, Jana és a tábortűz, az égő tölgyfa, a villámok, az eresz...

De ez valóban az a férfi? Nemcsak véletlen hasonlóság? Nem valaki más? Például Lika osztálytársa, akivel szakított? Vagy egy és ugyanaz a személy? Nem tart fenn Likával továbbra is kapcsolatot? Lika nem az ő végzetes befolyása alatt állt? Nem az a bizonyos karmester, aki a háttérbe húzódik?

A kép újra felelevenítette a gyanút, amelyet Lika halála enyhített, a régi kétségeket, az ezüstéremtől kezdve az aranymegszállottságtól emésztődő álnok főnökgig. Lika valóban az ő szolgálatában állt? Önszántából, vagy pedig rákényszerítették? Valóban hazardjátékot üzött? („Nem. Én mindent feltettem egy lapra.“) Tulajdonképpen mi volt az a „minden“? Halála a játszma elvesztését jelentette, vagy lázadásnak, váratlan „nemnek“ tekinthető? Vagy pedig visszakozás valamilyen végzetes tett elől?

A százados biztosan nem mondott el mindent. Lika halálában talán — véleménye szerint — közrejátszott a férfi létezése is. A százados talán azért titkolta el, hogy ne keltsen túl nagy feltűnést.

A vizsgálat menetéről ítélve, arra a következtetésre jutottam, hogy a századosnak nyomós bizonyítékai

vannak, alighanem gyilkosságot szímatol. Ráadásul úgy láttam, összefüggést keres köztem és a férfi között.

Megértettem Traianus taktikáját. Megfontoltan fokozta a nyomást. Sarokba akart szorítani. De csak vak-tában tapogatózott, a véletlenben bízott, hátha rátapint az igazságra.

Nyugodtan válaszoltam:

— Láttam, de nem tudom, kicsoda, sem azt, hogy hívják.

A százados ingerülten kinyújtotta a kezét, és felvette a telefonkagylót. Erre nyomban bejött a helyiségbe egy rikító rózsaszín szvetteres, duzzadó keblű, festett hajú nő, és szó nélkül leült az írógép mellé.

A százados rágyújtott, a rácsos ablakhoz sétált, kis ideig kifelé bámult, majd leült velem szemben, és szárazon megjegyezte:

— Hát kérem... most pedig szépen összefoglaljuk a vallomását. Jól gondolja meg, mit mond, mert ettől a perctől kezdve minden téves szava sok kellemetlenséget okozhat magának.

Idegenül, hivatalosan nézett rám.

— Ne feledkezzék meg semmilyen fontos dologról. Remélem, semmit sem hallgat el szándékosan. Végül is annak maga inná meg a levét.

Tehát mégiscsak gyanúsít.

A vér az arcomba tódult, a torkom kiszáradt az izgatottságtól. Szinte éreztem a perzselő napot, a kátrányszagot, a száraz szelet s a szorongató tehetetlenséget a százados sötét, komor ábrázata előtt.

Fülemben zúgott az átvirrasztott éjszaka.

A vonat zakatolása.

A kagyló.

Kértem egy kávé. A nő felkelt. Öt perc múlva az asztalon párolgott a kávé. (A százados azalatt az iratokat tanulmányozta.)

A kagylóval kezdtem. Váztam a Lika előtti időket, az első beszélgetést, Lika feltételeit, Janát, a tábortü-

zet, a férfit, Rychňavát és a találkozást a régi lőporraktár mellett.

Az írógép kattogott és csengett.

A római egyszer csak felkiáltott:

— Stop!

Sietve átkutatta a papírjait az asztalon. Végül talált egy félívnyi papírt. Átfutotta.

— Az ördögbe is, ez az — dünnyögte.

Szinte rávetette magát a telefonra. D. hadnagyot kérte, és meghagyta neki, hogy azonnal lépjen összeköttetésbe a r.-i kórházzal.

Letette a telefonkagylót, és így szólt a rózsaszín szvetteres gépírónőhöz:

— Elmehet ebédelni.

Majd hozzám fordult, és nagyjából nekem is ugyanazt mondta.

A toronyóra épp deket ütött.

Az Aranybükába mentünk. Az éttermet éppen festették, így a kávéházban, plüss és tükrök között ebédelünk. Ugyanaz a kávéház volt, ahol a postamester hajdan az olasz legionáriusokkal mulatott.

Alighogy helyet foglaltunk, az asztalunknál termett a pikoló. A százados úrnak telefonja van a portán. Közben a pincér hozta a levest. Mintegy öt perc múlva visszajött a százados — egészen megváltozott, a szeme csillogott az izgatottságtól. Leült, kivett a fonott kosárból egy kiflit, kettétörte, és azt mondta:

— Így ... és végeztünk.

Értetlenül bámultam rá.

Jóízűen beleharapott a kiflibe, és kijelentette:

— Helena mindent bevallott. Tökéletesen és nagyvonalúan.

A kemény római arc sugárzott. Kigombolta a gallérját, és odaszólt a pincérnek:

— Főúr, két konyakot.

Tiltakoztam, de hallani sem akart róla. Mindketten megérdemeljük, mondta, én fájdalomdíjként, ő pedig áldomásnak. Úgyis régen ivott már ilyen olcsó konya-

kot. Helena megkímélte az idegeit, és sok időt megtakarított neki.

Túl gyors volt a fordulat, ezért nem nagyon bíztam benne. Attól tartottam, megint taktikát változtatott.

Óvatosan megkérdeztem:

— Tulajdonképpen mit vallott be?

Koccintottunk. Traianus vidáman kacstintott.

— A maga alibijét is tisztázta...

Aztán jó étvágyat kívánt, ami azt jelentette, hogy zavartalanul akar ebédelni.

Fél óra múlva az átforrósodott téren keresztül mentünk vissza.

A platánfák alatt egy zöld viharkabátos férfival találkoztunk. Messziről megemelte bőrkalapját, és odakiáltott a rómainak:

— Jó napot, százados, hogy van?

— Mint mindig.

Kezet fogott a századossal, és nyomban faggatni kezdte őt:

— Mit szól ehhez az öngyilkossághoz?

— Honnan tudja, hogy öngyilkosság?

— Az egész város arról beszél.

— Az egész város nem én vagyok.

A férfi ujjával a háta mögé bökött.

— Épp a nyomdából jövök. Információra volna szükségem, legalább ötíg. Húsz sorom van rá. Felhívhatom magát ötkor?

— Nem... még nem zártam le az ügyet.

— Ó, ez nagy kár. Szenzációt akartam kelteni. Tudja... kevés embernek sikerül ilyen elegánsan és tökéletesen megölnie magát.

— Ide hallgasson, Zoli, nem cinikus maga egy kicsit? Zoli nagyvilági mosollyal felelt:

— Bocsásson meg, százados, de azt hiszem, az eset világos.

— Szép magától, hogy azt hiszi. Ezúttal viszont én inkább ahhoz tartom magam, amit én gondolok.

— Természetesen... önnek is megvan a véleménye

az esetről, de biztosan nem sokban különbözik az enyémtől. Szerintem a tények, a körülmények, a jelek egyértelműek. Például a menetirány, a nekifutkozás módja...

A százados félbeszakította:

— Volt a helyszínen?

— Voltam... és bevallom, nem valami felemelő látvány. Életemben nem láttam ilyen szörnyűséget. Az egyik cipőjét a fán találták meg... Higgyc el, olyan sokkot kaptam, hogy mindjárt reggel le kellett öblítenem az Aranybikában.

A római visszaverte a rohamot.

— Sajnálom, szerkesztő úr, most nincs időm.

A szerkesztő elhallgatott, udvariasan megemelte bőrkalapját, és csodálatra méltó gyorsasággal eltűnt valamelyik kocsmban.

A barokk boltozat alatt kellemes hűs fogadott. A százados félretolta az asztalán heverő papírokat. Rágyújtott, és szemmel láthatóan ünnepi hangulatban érezte magát. Magánjellegű dolgokról beszélgettünk. Megemlítette, hogy valamikor szintén tanítónak készült, de közben kitört a háború, bevonult, és a terve füstbe ment. Meglehetősen zavartan fogadtam a bizalmas hangot. Udvariasan válaszolgattam ugyan, de óvatosan. Még mindig nem láttam tisztán. Beszélgetésünk közben fél szemmel az utcán szorgoskodó vízhordókat figyeltem. A zavaros vizet meregették ki az elárasztott aknákból.

Két óra tájban hallottuk, hogy a kapu előtt megállt egy autó.

Egy percre rá belépett a vézna hadnagy. Magnetofont tett az asztalra, és lakonikusan megjegyezte:

— Úgy ment, mint a karikacsapás.

Valamit súgott a százados fülébe. A százados nyugodtan rábólintott, és cigarettával kínálta. A hadnagy leült a gépíróhoz, és élvezettel fújta a füstöt. A százados közben levetette a kabátját, bekapcsolta a magnót, bemelegítette az elektronokat.

A varázsszem kizöldült. A százados a kezét dörzsölte.

— Na ... igazán kíváncsi vagyok.

Kattant a kapcsológomb, a szalag súgni kezdett. Először valami reccsent, majd megszólalt egy férfihang:

— Kezdje, mondjuk, azzal, hogyan ismerkedett meg a barátnőjével.

Helena lassan, részletesen beszélt.

— Együtt jártunk iskolába R.-ben. Egyszer a diákotthonban meglátogatta a bátyja. Csinos, magas fiú volt. Megtetszett nekem, és felkeltette érdeklődésemet. Ő is észrevette, hogy nem közömbös nekem... Gyakrabban látogatott el a diákotthonba, és tudtomra adta, hogy nemcsak a húga kedvéért. Szellemes, figyelmes volt, udvariasan viselkedett. Beleszerettem... mint ahogy csak egy buta tizenhat éves kislány szerethet bele valakibe. Szerelmi mámoromban teljesen megfeledkeztem arról, hogy Marián ősszel bevonul... Amikor berukkolt, teljesen elveszettnek éreztem magam. Gyötört a magány, aggódtam, nem tudtam, mihez kezdjek. Karácsonykor elutaztam hozzá Csehországba. Szüleimnek azt mondtam, hogy Kamilához megyek...

Utána még rosszabb volt. Ijesztett a távolság, amit addig nem is éreztem, és ijesztettek Marián gondolatai is. Sehogy sem tudott beletörődni a határszolgálat szigorúságába. Indulatos és robbanékony volt, gyakran összeütközésbe került a feletteseivel. A karácsonyi ünnepek alatt sem mehetett ki a kaszárnyából, csak az őrszobán beszélgethettünk. Húsvét után azt írta, hogy megundorodott az emberektől, iszonyúan bosszantja minden, s ha nem helyezik át máshová, biztosan elkövet valamit...

Aztán hosszú ideig nem írt sem nekem, sem haza. Írogattam neki, de nem válaszolt. Kamila fűtől-fától érdeklődött, de senki sem tudta megmondani, hol van, s hogy mi történt vele. Kétségbeestem... azt gondoltam, átszökött a határon.

Egyszer aztán — szeptember elején — megjelent nálunk, Rychňavában. Éjszaka állított be civil ruhában, pisztollyal a zsebében. Nekem azt mondta, hogy összevereke-

dett a századparancsnokkal. Arra kért bennünket, rejtjük el egy időre. Legalább egy-két hónapra, amíg szépen elfeledkeznek az ügyről. Az apám hallani sem akart róla, azt mondta, egy pillanatig sem akarja látni a házában. Ha elkergeti, fenyegetőzött Marián, akkor ott az ajtó előtt agyonlövi magát... Iszonyú éjszaka volt... térden állva könyörögtem... s végül mégiscsak sikerült apámat meggyőzőnm.

A nyomozó a lelkére beszélt.

— Alaposan és kíméletlenül sarokba szorította az apját. Nem gondolt a következményekre?

Helena felsóhajtott.

— Mit tudtam én a következményekről! Egy tizenhét éves lány csak önmagára gondol... Végül is... kedvezett a szerencse... A faluban seki sem tudott erről az ismeretségemről, s a rendőrséget mindjárt az elején megtévesztette a hamis nyom, egy lány fényképe. Marián még előttem járt vele. Azt hiszem, Evának hívták, s eléggé hasonlított rám. A tanúkat is — akik együtt láttak Mariánnal — alighanem a hasonlóság zavarta meg. Eva ugyan váltig hajtogatta, hogy már szakított Mariánnal, tagadta a kaszárnyai látogatást, de ezzel csak még inkább gyanúba keveredett... Később tudtam meg, hogy a rendőrség átkutatta a házukat a padlástól egész a kutyaólig... Rólam csak később szereztek tudomást, és Marián alkalmi ismeretségének tartottak, mert a házunkat csak felületesen kutatták át, és elhitték a mesémet, hogy Mariánt csak kétszer láttam életemben... A falubeliek nem is igen vették észre a rendőröket. Rychňavában elég gyakran megtörtént, hogy titkos pálinkafőzőt kerestek.

— Nagy megkönnyebbülés volt, ugye?

— Megnyugodtunk, és néhány hét múlva megszoktuk Mariánt.

— Hol rejtették el?

— A padláson felhalmozott szénában volt a búvóhelye. Napközben ott tartózkodott, éjjel pedig lejárt az udvarra meg a konyhába.

— S ez így ment napról napra.

- Igen.
- Maga közben tanult.
- Igen.
- Marián nem zavarta?
- Eleinte... De később megszoktam.
- Arra nem gondolt, mi lesz a vége? Elvégre nem rejtőzhet maguknál a végtelenségig.

Helena elhallgatott, aztán tétován folytatta:

— Igen... később gondolkoztam rajta, és gyakran emlegettem Mariánnak. De ő mindig meggyőzött és megvigasztalt. Ígérte, hogy amint befejezem a tanulmányaimat, külföldre szökünk. Valahol Marseille-ben él a nagybátyja, hajógyárban dolgozik, ő majd nekünk is kerít munkát, csak egymásnak élünk, s egy idő múlva hazajövünk.

— Szép mese.

— Boldog és butácska voltam, örömmel elhittem minden szavát. Sőt még büszke is voltam rá, hogy Marián énmiattam akar megverekedni ezzel a nagy, gonosz világgal. Romantikus módon nagy szerelemről álmodoztam, amely nagy áldozatokat követel... Egy év múlva leérett-ségiztem, és sürgettem Mariánt, hogy valahogy döntsön. De ő kifogásokat keresett, halogatta a döntő szót, s ha sürgettem, durván rám mordult, hogy türelmetlen vagyok, akár egy kisgyerek. Az idő állítólag nem alkalmas, s legjobban tenném, ha állás után néznék, és keresnék egy kis pénzt, hogy az idegenben legalább legyen mivel új életet kezdenünk. A legkülönbébb kifogásokkal és kérelmekkel hozakodott elő.

— Szót fogadott neki?

— K. városban a postán vállaltam állást. Egy év múlva vezetőnek nevezték ki, de a siker nem szerzett örömet. Egyre jobban fárasztott a kettős élet, bántottak a nézeteltérések meg a Mariánnal előforduló veszekedések. Konok különccé kezdett válni, ingerült és ideges volt. Egész héten a táskarádiót hallgatta, és szombat este aztán arról mesélt, hogy a helyzet megváltozik, a köztársasági elnök amnesztiát hirdet, s akkor összeházasodunk. Percről percre más tervet szőtt, eljegyzésről és lakodalomról

ábrándozott, máskor viszont egy szót sem szólt, csak bámult rám... bámult, mint egy tuskó. Éjszakánként gyakran kijárt a kertbe... még a hegyekbe is. Reszkettem, hogy valaki meglátja, vagy elkövet valamit...

— Hogyan nézték kapcsolatukat a szülei?

— Anyám lassanként megszokta a bújócskát. Apámat viszont gyötörte, s ha hébe-hóba többet ivott, szememre vetette, hogy már elege van ebből a semmirekellőből, aki még öregségére a börtönbe juttatja. Néhányszor megfenyegetett, hogy mindkettőnket kifüstöl... aztán elmúlt a mérge, lecsendesedett, egy-két hétig senkivel sem beszélt, csak nekem mondogatta négyszemközt: „Helena, Helena, keservesen megbűnhődsz te még ezért a nagy jószágért!”

A szalag kis ideig üresen futott, a készülékben nyomasztó csend sűgött, amelyet csak meghatározatlan neszek és nehezen érthető hangok törtek meg.

A nyomozó folytatta:

— Kamila tudott róla, hol a bátyja?

— Igen... megtudta az igazat. Marián így kívánta. Azt akarta, hogy mégiscsak tudja valaki a családjából, mi történt.

— Miért éppen Kamilát választotta?

— Marián benne bízott a legjobban. Mindig zárkózott és óvatos volt. Velem is csak ritkán találkozott, nehogy gyanút keltsen. Otthon feltűnés nélkül elhíresztelte, hogy Marián külföldön van.

— Mikor találkozott Kamilával utoljára?

— Valamikor május végén nála, T.-ben. Egy héttel azelőtt nálam járt, és meglátta az utcán Viktort... bentről a függöny mögül. Felkeltette az érdeklődését, kérdezősködött róla. Elmondtam neki, amit tudtam, azt is, hogy a felesége éppen szanatóriumba ment, s hogy most egyedül van. „Akárcsak én — mondta. — Telefonálnom kellene neki.” Mi történne, ha egyszer felhívná, lehet, hogy örülne is neki. Kitalálta, hogy megváltoztathatná a nevét, hogy Viktor ne jöjjön rá, ki hívja... Azt mondta, csak játék lenne... próba... kíváncsi, mit mondana, hogy

viselkedne. Bolondos ötlete nem is lepett meg nagyon, mert elég gyakran támadtak bolondos ötletei.

Egy héttel később — szokás szerint — nála kártyáztunk. Kamila azt javasolta, hogy játsszunk valamiben. Kérdem, miben? Hirtelen kívágta: „Legyen Viktor a tét!” Úgy tettem, mintha semmire sem emlékeznék, de ő azon nyomban előhozakodott a részletes feltételekkel: „Ha te nyersz, nem hívom fel, ha én nyerek, felhívom, és te segítesz benne.” Még akkor is azt hittem, pillanatnyi szélső, semmi más, mert Kamila mindig szeretett valamiben játszani. Rendszerint nem érdekelte a nyeremény, csak azért volt számára fontos a tét, hogy jobban izgalmosabbra hozza. Kártyáztunk, és ő nyert. Megdöbbsentem, amikor a nyereményt követelte. Tréfára akartam fordítani a dolgot, de komolyan és állhatatosan ragaszkodott hozzá. Figyelmeztettem, hogy kísérletének nagyon rossz vége lehet, valami mást kellene kitalálnunk... A szememre vetette, hogy kifogásokat keresek, pedig korábban beleegyeztem... hogy becsaptam... és hogy én is olyan vagyok, mint a többiek... csűrők-csavarok... farizeus vagyok.

Egészen elsápadt az izgalomtól, már-már attól féltem, hogy valami baja esik. Akkoriban paranoiás rohamai is voltak, attól tartottam, hogy még elkövet valamilyen meggondolatlanságot. Megígértem, amit akart, csak hogy megnyugtassam. Titokban bíztam benne, hogy közbejön valami, és Kamila terve megghiúsul. Egy hét múlva azonban valami történt, ami épp az ellenkezőjét eredményezte.

— Mi volt az?

— Június végén a gyermekünnepélyen elvesztettem ezüstláncomat a medalionnal együtt. Marián fényképe volt benne.

Akkor hát Helena?! A nő, akinek a mellén sötét folt van? Dušan modellje? A titokzatos éjszakai látogató?

Mintha távoli villámcsapás sújtott volna. A padló fenyődeszkáiban levő göcsörtök furcsán felragyogtak, forogni kezdtek a szemem előtt, a kolostor szobája hirtelen

len elsötétedett. A sokk elfelejtett képet hívott elő agyonhajszott képzeletemben . . . Helena a strandon, arcán szalmakalap, a melle völgyében, a sötét foltocská közelében meg a napot ábrázoló ezüstmedalion . . .

Helena hangja mintha az üvegfalón túlról, a kék pávás paraván mögül jött volna.

— Tudom, hogy könnyelműség volt, de soha még csak eszembe sem jutott, hogy elveszíthetném a medalliont. Szerencsétlen voltam, hiszen az elveszett tárgy fontos nyomot jelentett, végzetes lehetett. Szerencsére még idejében megtudtam, hogy Jana találta meg, és hogy Viktor elvitte a tanáriba. A tanári ilyen szempontból veszedelmes hely volt, mert az iskolát gyakran meglátogatták a rendőrség emberei. Minél hamarabb vissza kellett tehát szereznem. Bármí áron . . . Nadrágot húztam, kölcsönvettem Marián csizmáját, és éjszaka belopódtam az iskolába. A tanáriban azonban nem találtam az érmet. Biztosra vettem, hogy valahol Viktornál van. Ismertem a lakását, és azt is tudtam, hogy gyakran elutazik a feleségéhez . . .

— . . . és éjszaka hívatlanul meglátogatta — fejezte be a nyomozó.

— Igen.

— Mit vitt el?

— A láncon függő medalliont meg . . .

— Még mit?

— Egy kagylót.

— Miért? Valami ritkaság?

— Nem magamnak vettem el, hanem Kamilának. Eszembe jutott, hogy megkért, szerezzek neki egy tárgyat, amelyet Viktor gyakran használ. Így aztán elvettem az elsőt, ami a kezem ügyébe került.

A nyomozó elemében volt.

— Beszéljen erről részletesebben.

Helena részletesen leírta ama bizonyos éjszaka valamennyi mozzanatát. A vallomás meglepően egyezett a szomszédom tanúvallomásával.

A nyomozónak valami nem tetszett. Egy különös kö-

rülmény, a számításba csúszott, durva hiba meghökken-
tette.

— Azt mondja, érdeke volt, hogy senki se ismerje fel.
Akkor hát miért hagyott ujjlenyomatokat? Könnyen el-
árulhatták volna.

— Nem féltem. Biztosra vettem, hogy Viktor semmit
sem vesz észre, s ha mégis, senkinek sem szól.

A római erélyes mozdulattal félbeszakította a kihall-
gatást, és a hadnagyhoz fordult.

— Hallotta? Ez klasszikus példája annak, amit állítok.
Egy férfi igazi jellemét valójában csak egy idegen nő is-
merheti.

Fölényes könnyedséggel rágyújtott. Cigarettaszünetet
javasolt. A füstfelhők között ismételte a vallomást, akár
a matematikus a kiszámított egyenletet. Aztán a cigaret-
tát a másik kezébe vette, és lenyomta a gombot.

Helena folytatta.

— Kamila titkos játéka nagy segítségemre volt. Az
ő árnyékában feltűnés nélkül ügyködhettem. A veszély
azonban máshonnan leselkedett. Marián napról napra
idegesebb és furcsább lett. Az időnként rátörő melankó-
lia egyre gyakrabban ismétlődött. Nem tudott aludni, a
nyílt tűz megriasztotta. Tüzes álmok gyötörték... vala-
miféle pirofóbia. Bármikor, ha tűz volt a közelben, kimá-
szott a rejtkehelyéről, és a környéken csavargott. Talán
látta is valaki, de nem közlőről... Janát kivéve. Jana
valóban látta, s ez engem nagyon bántott. Féltem Jana
nyelvétől. Kihasználtam Jana családi bonyodalmait, és
rábeszéltem, hogy egy hónapra utazzon el a nagynénjé-
hez.

— Úgyesen csinálta — szólt közbe elismerően a nyo-
mozó. — És mit tett később?

— Később egyre rosszabbodott a helyzet. Marián gya-
núsítgatni kezdett: féltékenykedett. Veszekedtünk, egy-
mászt vádoltuk. Fenyegetőzött, hogy feladja vagy agyon-
lövi magát. Félni kezdtem tőle. Eldugtam a pisztolyát, de
rákényszerített, hogy visszaadjam neki. Iszonyú volt...
Irtózatos éjszaka volt. A kocsiszínben álltam, szemben a

fallal, rám szegezte a pisztolyt, s még csak nem is kiált-
hattam.

Elhallgatott. Zokogott. Valami kattant, mint az öngyújtó. A hadnagy figyelmeztetett.

— Itt kikapcsoltuk. Pihennie kellett egy kicsit.

Aztán Helena hangja sokkal tisztábban csengett. Meggyónt, s a gyónás megnyugvást, megtisztulást hozott neki.

— Marián nem akart gyereket, nem tudtam, mit kezdjek. Végül a véletlen sietett a segítségemre. Egy fiatalasszonyal barátkoztam. A felvégen lakott, ugyanabban a városban végezte az egészségügyi iskolát, ahol én is érettségiztem. Még diákkorában megismerkedett a férjével, s az anyja halála után vele együtt hazajött. A férje lakatos, könnyelmű fráter, szívesen felönt a garatra, s a falu ezt rossz szemmel nézi. Engem viszont a sorsa még jobban vonzott hozzá. Megértettük egymást. Egyszer bizonyos... női problémáim voltak, elpanaszoltam neki a bajomat. Azt mondta, ad egy jó házi orvosságot, de nem szabad belőle bevennem nagyobb adagot, mint amennyit felír.

— Mi volt az?

— Olyan zöldes színű, hosszúkás kristályok.

— Másállapotban volt?

— Akkor még nem.

— Mikor esett teherbe?

— Úgy fél évvel később.

— Félt a következményektől?

— Főképpen Mariántól féltam. Kétségbeesetten kerestem valamilyen kiutat, s a legnagyobb ínségben eszembe jutott az az orvosság.

— Megkérte a barátnőjét, hogy adjon?

— Igen.

— És adott?

— Elküldte K.-ba.

— Kivel?

— A férjével.

— Hm... miért nem ő vitte el személyesen?

— Nem tudom... talán nem ért rá.

— Higgyek magának?

— Miért hazudnék?

— Hát... megvolna az értelme.

Helena megértette.

— Nem... ő nem tudta, hogy másállapotban vagyok. A nyomozó szárazon megjegyezte:

— Örülnek, ha ez igaz volna. A maga szempontjából is, de főleg a barátnője szempontjából. Lediktálhatná a címét?

— Rychňava százhat — suttogta Helena.

A háttérből valaki mondott valamit. A nyomozó válaszolt.

— Igen, a gyógyszert elküldjük vegyelemzésre.

Aztán ismét a mikrofon felé fordult.

— Kamila honnan szerzett róla tudomást, hogy mi történt?

— Megkértem az ápolónőt, hogy telefonáljon neki.

— Miért hívta magához?

— Rettenetesen egyedül voltam.

— Hánykor érkezett meg?

— Délután öt óra tájban.

— Milyen állapotban volt? Izgatottnak látszott?

— Hát... sápadt volt, a szemében könnyek voltak.

— Miről beszélgettek?

— Először összeölelekeztünk és sírtunk. Aztán némán néztük egymást. Majd beszélgettünk, de csak olyan... lényegtelen dolgokról. Csak úgy egy óra múlva kezdtünk el igazán beszélgetni. Megmondtam neki, hogy már nem bírok ilyen kettős életet élni... mindent bevallok... megmondom az igazat.

— És ő?

— Hosszú ideig hallgatott, a végén aztán beleegyezett, bár nem volt neki könnyű. Marián volt az egyetlen ember, aki megértette. A kezén láttam, mennyire megviseli a közlésem. Reszketett, mint a nyárfalevél. Tudom... bármi mást kérhettem volna tőle. Nagyon megbántottam.

— Tehát a maga elhatározása különösképpen felizgatta.

— Nyilván... bár nem néztem a szemébe. Csak arra emlékszem, hogy olyan volt, mint egy... megrémült gyerekek, olyan... tehetetlen és szájalomra méltó. Attól a kevéstől is megfosztottam, ami az övé volt. Nem védekezett, nem is könyörgött. Csak ült, mint egy koldus, megverve, meggörnyedve, szeplősen... a tenyerét nézte... Hirtelen megszólalt: „Csúf kiskutyád voltam. És a kutya most gazdátlan maradt.“ Megszidtam: „Már megint miket beszélsz összevissza!“ Mire ő: „Csak azt, ami volt!“ „Miért vagy ilyen?“ — kérdeztem szemrehányóan. „Mert ilyennek születtem. Emlékszel, hogy csúfoltak a fiúk? Tarka üszől Te pedig mindig megvédted. Mint ahogyan a gazda is megvédi csúf kiskutyáját.“ Elfintorította az arcát. „Most a csúf kiskutya meghálálhatja gazdája jószágát.“ „Istenem, milyen kegyetlen vagy!“ — mondtam. „Gyűlölös azért, ami történt?“ — kérdeztem. „Nem... csak irigyellek, hogy van miért élned, még ha nehezen és szörnyű körülmények között is“ — felelte.

— Hánykor ment el?

— Nem tudom... nem néztem meg az órát. Közben beesteledett, hozták a vacsorát. Amíg ettem, az ablaknál állt, kinézett az udvarra, és tűnődött: „Emlékszel, egyszer láthatatlanokat játszottunk?“ Hirtelen hátrafordult: „Viktornak hazajön a felesége. Üzend meg neki, hogy ne féljen. Nem jelentkezem többé.“ A városban már világítottak az apró fények. Kamila nézte, és folytatta az emlékekezést: „Emlékszel arra a cukrászdára a gesztenyefák alatt? A sarokban egy kép függött, majdnem akkora, mint egy nagy iskolai tábla. Őszli erdőt ábrázolt, ablakos hintót, a hintóban egy nő ült. Galileo legszívesebben a kép alatt üldögélt. Emlékszel Galileóra?“ „Homályosan“ — válaszoltam. Leírta: „Vastag fekete szvettert hordott, és a bal kezén hiányoztak az ujjai. Mindig vaníliás fagyaltot vett nekem, és gyönyörűen szavalta Lorcát. Egyyszer azt mondtam neki: „Szeretnék olyan lenni, mint az a nő a képen. Megkérdezte: Olyan szép vagy olyan szomorú? Mindkettő, mondtam. Galileo elmosolyodott, megcsókolta a kezem, és azt mondta: Milyen szerénytelen

vagy. Mintha nem volna elég neked, hogy gyönyörű vagy...”

Megkérdeztem tőle: „Elmész oda megnézni?” „Elmennék, de félek, hogy későn érkezem. Biztosan későn érkezem. Én mindenhol későn megyek” — mondta. Itt lent a kanyarban van egy telefonfülke. Ki volt világítva, s az ablakból jól lehetett látni. Egy férfi telefonált. Kamila megkérdezte: „Tudod, kivel beszél az a férfi?” — és nyomban felelt is rá: „Az életemről alkudozik az istennel.” Lehurrogtam: „Kérlek, ne fecsegj ostobaságokat! Elvégre innen nem hallhatod, mit beszél.” De Kamila figyelembe se vett engem. Ugyanolyan furcsa hangon folytatta: „Próbálja meggyőzni az istent, hogy adjon nekem egy másik arcot, de az isten nem teszi meg, mert tudja, hogy abból semmi jó nem származna. Bűnt követnék el, azt pedig nem engedheti.” Megkérdeztem tőle: „Milyen az a férfi?” „Olyan mint a többi — felelte. — Könyörög, rimánkodik, felfelé törekszik... de fent már sötét van, egyetlen fény sem világít. A kapus biztosan nem enged be.”

A háttérből megkérdezte a férfihang:

— Ennél az ablaknál állt?

— Igen.

— Hogy nézett ki a telefonáló férfi?

— Kamila azt mondta, hogy fekete szveter van rajta vagy valami hasonló. Nem emlékszem egész pontosan.

— Semmi rendkívülit nem vett észre?

— Úgy tetszett, mintha Kamila arra a férfira várt volna, mert azt mondta: „Ha kialszik a fény a telefonfülkében, elmegyek.” Próbáltam rábeszélni, hogy maradjon reggelig. Nem lehet, mondta, reggel a nagybátyjának szüksége van az autóra. Megkérdeztem, jók-e a lámpák. „A lámpák rendben vannak” — felelte. „És ne vegyél fel senkit!” — figyelmeztettem. Mire ő: „Azt hiszed, valami bajom történhetne?” Olyan különös hangsúllyal mondta ezt... és a kezével végigsimította a nyakát. Aztán ugyanazon a hangon mondta: „Tudod, az a legborzasztóbb, ha az embernek nincs kiért meghalnia.” Kisvártatva pedig

már egész nyugodtan beszélt: „Telefonálnom kellene a cukrászdába. Talán még nyitva van.“ Aztán megkérdezte, nincs-e altatóm. Két tablettám volt, mind a kettőt elvitte...

— És elment.

— Nem. Még talán egy percig állt az ablaknál, és csak egy mondatot szólt: „A fekete szvetter már rég kiment a divatból.“ Megcsókoltuk egymást, aztán elment.

— Utána nézett az ablakból?

— Nem.

— Szóval nem látta, amikor kiment az épületből?

— Nem... fáradt voltam... rettenesen vágytam aludni.

A magnótekercesek üresen forogtak. A következő csend még a vallomáshoz tartozott, még visszhangzott benne a beszéd és az esti gyors tompa füttye. Himbálózva és susogva tűnt el a sötétben, s az ablakban egy nő állt, tenyerét az üvegre tapasztotta. A mesét mondó szép hölgy, a démonnal viaskodó bizánci nő. Rossini pacsirtája a füllesztő iszapos sötétségben. Az öregapó gyöngéden patogó tüze...

A tűzből hirtelen tiszta női hang merült fel:

— Édesanyám, ha meghalok, az urak is tudják meg azt. Küldd szét a kék táviratokat, délről északra járjanak...

Úgy bámultunk egymásra, mint a kirándulók, akiknek hirtelen megjelenik a vár szelleme. Mintha galamb repült volna be a szobába, és kék szárnyával szétverte volna a szürkületet. Amikor a galamb kirepült, valamenynyien valótlán tollát figyeltük, amint lassan alászáll a fenyőfa padlóra...

A római tért magához elsőként. Kikapcsolta a magnót, és azt mondta:

— A keservét, fiúk, hiszen maguk teljesen letörölték azt a nőt!

A hadnagy bambán nézett a magnóra. A százados ráripakodott:

— Honnan vette a szalagot?

— Azt mondta ... az asztalon ...

Traianus a fejét vakarta.

— Nem látta, hogy itt két asztal van?

— Az én asztalomon semmit sem láttam.

— De hiszen mondtam, hogy új szalag ...

— Nem vettem észre. Siettünk.

— Siettünk ... siettünk ... mindig ugyanaz a kifogás.

A háta mögött a hadnagy megvonta a vállát.

A százados vagy kétszer megkerülte az asztalt, majd békülékenyen így szólt:

— Szerencsére semmi fontos nem volt rajta. Csak versek.

Az olajzöld cipő után nyúlt, amelyet szép csat díszített, és elgondolkozva nézegette. A díszes ablakrács között vakítóan sugárzott a tér. Ragyogásában a százados arca olyan sápadtan világított, mint a hold. Lebiggyesztett alsó ajka a magánember érzéseiről árulkodott.

— Szerette a szép dolgokat.

A vízhordók még mindig meregették a zavaros vizet. A vödör csörömpölés kizökkentette a rómaid tűnődéséből. Letette a cipőt, és utasítást adott a hadnagynak.

— Most menjen, ebédeljen meg, és négyre állítsa ide a kocsit. Még egyszer elmegyek oda. Sürgősen küldjön fonogramot M.-be. Menjenek el Mariánért meg azért az asszonyért. S a kihallgatási jegyzőkönyvet sürgősen küldjék el.

Kezébe vett egy dubrovniki képeslapot, és szórakozottan nézegette.

— Ja ... és hogy el ne felejtsem. Az esperes vallomását hagyják az asztalomon.

A hadnagy meglepetten ránézett.

— Reggel a repülőtérre megyek a lányoméért.

— Az ördögbe ... majdnem elfelejtettem. Akkor hát sok szerencsét, és üdvözlöm a lányát.

— Köszönöm, Emil. Ezt a felvételt is köszönöm. Tiszta munka.

A hadnagy jóindulatúan mosolygott, majd kiment.

Kettesben maradtunk, szemtől szemben.

Traianus az asztalnál ült, és a képeslapot tartotta a kezében. A hátlapján átvilágítottak a piros tetők és a kék tenger.

— Nem volna kedve eljönni velem oda megnézni? — indítványozta.

Visszautasítottam. Nem akartam tudni, hol történt a baleset. Éreztem, ha csak megpillantom a fűvet, ahol meghalt, elhiszem, hogy valóban létezett. Nem akartam felcserélni az álmot a teherrel. Meg akartam őrizni a hang-nőt, az előttem levő nőt, a távoli nőt. Kamila megölte magát, attól féltem, nehogy Lika is kövesse. Attól féltem, hogy azon a helyen saját bűnömre is bizonyítékot találok. A százados előtt bebizonyítottam, hogy ártatlan vagyok, de ezt még a tulajdon lelkiismeretem előtt is bizonyítanom kellett.

Ezért időztem oly sokáig Z.-ben. Lika utolsó pillanatairól gondolkodtam, mintha ott rejlene az alibim.

Megkérdeztem az elmerengő rómaiktól:

— Ki tudja, hová ment a kórházból?

Belepillantott az előtte heverő iratokba.

— Ezt meglehetősen pontosan tudjuk. Néhány perccel nyolc után távozott a kórházból. A cukrászda elé hajtott. A cukrászda tényleg zárva volt. Mintegy tíz percre tanácstalanul sétált a gesztenyefák alatt. Fél tízkor elindult Z. irányába. Fél tizenegykor hajtott keresztül a városon. A város mögött körülbelül egy órát állt. Az autóban egyedül ült a sötétben, azért gondolták a szemtanúk, hogy vár valakit. Röviddel éjjel előtt látta a blokkmű-kezelő az S. előtti sorompónál. Ő volt az utolsó, aki élve látta. Két kilométerrel odább történt a végzetes baleset.

— De miért? — mormogtam magam elé.

— Ezt már sosem tudjuk meg biztosan.

— Mi az ön véleménye?

Traianus a szép ezüst púderdoboz után nyúlt.

— Azt hiszem, az én véleményem nem mérvadó, de elmondom, mire utal néhány tény. Például az orvos vallo-
mása, akit több ízben felkeresett, mert álmatlanságban szenvedett. A lány kiegyensúlyozatlan volt, tele gátlá-

sokkal, depressziókkal, s e hónap végén a paranoiás állapotok is fokozódtak.

— Épp abban az időben, amikor eltűnt a kagyló...

— Miféle kagyló?

— A tengeri kagyló.

— Aha... majdnem elfelejtettem.

Letette a papírokat, és tárgyilagosan megkérdezte:

— Valamilyen értékes példány?

— Nem... a kagyló tulajdonképpen nem is volt az enyém, hanem egy nőé, aki tizenhat évszázaddal ezelőtt élt a barbárok között, és valószínűleg öngyilkos lett.

Traianus felém hajolt, mintha nem hallotta volna.

— Ne mondja! S erről hogyan szerzett tudomást?

Elmeséltem neki röviden a történetet. Letette a púderdobozt, és bizalmatlanul végigmért.

— Azt hiszi, a kagyló összefügg a történetekkel?

Meghökkenem.

— Nem tudom... nem vagyok benne biztos, de valami azt súgja, hogy a kagyló sugalmazta Kamilának a végzetes lépést.

— Mi módon?

— Sajnos, nem tudom pontosan. Pontatlanul így fogalmaznám: Idegen gondolatok szuggesztiója.

— Rendben van, de ebben az esetben miben nyilvánult meg a szuggesztió?

— Kamila önkéntelenül kapcsolatot teremtett azzal az asszonnal, s a kagylóban lakozó lelkével, és magáévá tette a gondolatait. Az ő állapotában ez nem rendkívüli. A leggyengébb ingerre is túl érzékenyen reagált. Betegebben vágyott a változás után, más akart lenni.

A római megvonta a vállát.

— Végül is ez nincs kizárva. Majdnem mindegyik öngyilkos egész másvalaki tette elkövetése előtt. De hát ez már a pszichiátere tartozik.

Végre nekibátorodtam, és megkérdeztem:

— Nem hiszi, hogy bizonyos körülmények között valakinek a gondolata hozzájárulhat a végzetes tett elkövetéséhez?

A római elkomorodott.

— Közvetve talán lehetséges, de számunkra ez nem egyéb spiritizmusnál. Ez idáig a gondolatokat nem vizsgáljuk, hacsak egyszer valaki fel nem fedezi lenyomatukat.

— Tudja... egyszer kívántam ennek a lánynak a halátát — vallottam be. — Hirtelen jött gyáva gondolat volt csupán, de most nem hagy nyugton.

A római zavartan megkopogtatta ceruzájával a hamutartót.

— Ez már az ön lelkiismereti ügye. A mi hatáskörünk nem terjed ilyen messzire.

Félrenézett valahová.

— Megértem magát. Erős megrázkódtatás. Az én edzett gyomrom sem könnyen emésztette meg a tragédiát. Valóban rendkívüli eset volt... Például az a magneton...

Ismét a púderdoboz után nyúlt. A tükör visszfénye remegett a bronzbarna szempárban.

— A szalagon több mint húsz vers volt. Hivatásbeli kíváncsiságból valamennyit meghallgattam. Az ujjlenyomatokon kívül azonban nem fedeztem fel bennük semmi figyelemre méltót.

— A versek tehát csalódást okoztak magának.

Traianus könnyedén beléfűjt a púderba.

— Bevallom, sosem érdekeltek a versek. A különködés bizonyos fajtájának tartottam, akárcsak a masnis mopszlikat vagy a tojásos csigát... De amikor ott az öreg kastélyban lejátsoztam a verseket, meglepő felismerésre jutottam... Rádöbrentem, hogy a szavaknak értelmük van, és észrevettem, hogy a lánynak gyönyörű hangja volt... Mindent összevetve arra a véleményre jutottam, hogy a lánynak úgy kellett meghalnia, ahogyan végül is meghalt.

— Szóval maga is azt hiszi, hogy öngyilkosságot követett el?

A százados bezárta a púderdobozt.

— Igen... azt hiszem, de nem vagyok benne biztos.

A halála mindennek ellenére természetesnek hat. Mintha csak elbóbiskolt volna a kormány mellett.

Tüsszentettem.

— Egészségére — mondta a százados, majd hozzátette:

— Látja ... a púderban is van igazság.

Szétfújta a púderfelhőt.

— A megboldogult gyakran használta.

A púderillat átröpített a kőoszlopos templomhajóba. A bizánci hölgy feje fölött színes fény körözött, mint a nyári forgószél, felkapta és a magasba röpítette a köhécselést, a suttogást, az orgonaszót. Zöld szemű örvénydémon, féktelen, vak szenvedélyt megtestesítő gyermekboszorkány.

Újra megpillantottam a bizánci hölgy rémült tekintetét. Szemben vele száguld a ragyogó levelű fa, kétségbeesetten széttárja a karját — összeütközés, ütés, üvegcsörömpölés, majd fémesen zúgó csend.

Fehér lepedővel letakart emberi test. Cipő a fűben.

Nem ... az valaki más. Sosem láttam a lábát, amely ezt a cipőt viselte. Az úttesten heverő púderdoboz senki arcát sem sejteti. Lika nem halt meg ezen a helyen. Másvalaki, egy teljesen ismeretlen nő vesztette ott életét. A fűben nem vér, hanem széttaposott meggy csillog.

A római rágyújtott, s a gyufa lángja mintha gyújtózsinórt hozott volna izzásba.

Megdördült.

A helyiség elsötétedett, az árnyékok lágyabbak lettek, beleszívódtak a padlóba. A százados felállt, és tenyerével a széles ablakdeszkára támaszkodott.

— Megérttem önt, ez nem kellemes élmény.

A platánfák alatt sétáló tarka áradatot figyelte.

— Húszéves volt ... és köztünk mondván ... még szűz ... de ilyen lányt még életemben nem láttam. Tetőtől talpig szeplős.

Ismét megdördült.

Viharos nyár.

A galambok verdestek a szárnyukkal. A héja kihasználta a beborult eget, és lecsapott közéjük. Az ablak előtt

lassan, libegve hullott lefelé egy világos pihe. Tavaszi hőésre emlékeztetett, és negatívként merevedett meg a szememben: fehér város, fekete hó.

A százados az órájára nézett.

— Négy óra. Tudja mit? Szedjük fel a sátorfánkat.

Felcsatolta a derékszíját.

— Kérem, várjon meg valahol a közelben. Egy óra múlva visszajövök, s a sofőröm hazaviszi.

Megköszöntem, s azt mondtam, elmegyek vonattal. Hallani sem akart róla. Csak nem fogok egész éjjel vonaton döcögni miattuk.

Lementünk a keskeny kőlépcsőn.

A kapu alatt várt a sofőr az autóval.

Kimentem a térre. A nap sugarai áttörtek a felhőn, mint a füstös üvegen. A városháza előtt vidéki lakodalmasok szálltak ki a felvirágozott autókából. A fehér és rózsaszín ruhába öltözött gyerekek megrohanták a fagyaltost. A kirakatüvegben visszatükröződött a villámlás. Megrezdültek a csipkés szélű levelek. Mona Lisa rejtelmesen mosolygott a platánfa alatti hirdetőoszlopon. A fagyaltos mellett összesereglett násznép félénken kémlelte az eget.

Megdördült az ég, zuhogni kezdett az eső.

Behúzódtam egy kirakat fölé kifeszített csíkos vászonerő alá, és néztem a szivárványszínű cseppeket. A zápor kiélezte a színeket, felerősítette az illatokat. Az aszfaltból régi csónakok párája szállt fel. Fehér terítőbe burkolózva falusi asszonyok futottak a téren keresztül.

Bizonytalan emlék érintett meg, de szerencsére nem tudtam rá visszaemlékezni. Agyamat elaltatta a közöny. Az eső egy kis időre eltakarta a várost. Körülöttem minden mozgott, én meg valósággal élveztem a mozdulatlanságot. A kirakatüvegnek támaszkodtam, akár egy városi léhűtő, és álmosan bámultam a szakadó esőt.

Bőven volt időm azon gondolkodni, hogyan oldjak leggyorsabban kereket ebből az idegen, barátságtalan városból.

Elsuhant mellettem a százados kék autója. A repülő

kócsagokhoz hasonló ablaktörők szüntelenül törölték az üvegről a vizet. A sárga fények rémülten csúszkáltak a fekete aszfalton. Úgy tetszett, a százados lóhalálában menekül, s engem a sorsomra hagy. („Ez már az ön lelkiismereti ügye — mondta.) Mindenki menekül, visszavonul valahova, senki sem hajlandó könnyíteni a terhem, amely a vállamat nyomja. Fáradtság vett rajtam erőt, és kezdett bosszantani, hogy nem fogadtam el a százados ajánlatát. Nyomást érzek valahol a gyomrom tájékán, szorongással tölt el a körülöttem zajló mozgás és saját mozdulatlanságom, a későn jövőket itt hagyó vonat kétségbeesett fűttye — a béna nyomorék elkeseredett igyekezete ez, akit elhagynak az emberek, és elhagy a város...

A platánfa alatt a gyér fűben mezítlábas cigánygyerek állt, talpával dörzsölte barna lába szárát. Reménykedve néztem rá, de a gyerek csak megvetően csodálkozott. („Azt hiszed, olyan könnyen megszökhetsz?”)

Zuhogott.

Meleg bársonyillat bódított el az ernyő alatt. Ugyanazon a helyen álltam, ahol egykor izgatottan szívtam magamba az ismerős illatot. A villámok piros színű tavaszi virágokat varázsoltak a birsalmabokrokra. A nedves úttesten órlási piros kerekű hintó zörgött. A keskeny abroncsok üveges vízsugarakat fröcsköltek szét. Két pejlő vágatott velem szembe, a bakon kopasz kocsis ült. A lovak hirtelen megálltak (a patkó alól szikrák pattantak), a hintóból egy nő szállt ki, kezében esernyő (ugyanolyat láttam Likánál). Fekete bársonykosztűmöt viselt, a kezén fehér kesztyű volt. Felém nyújtotta a kezét, és ikonszeme anyásan elmosolyodott. „Mít csinál itt?” Aztán megértette: „Egyedül hagyták?” Tördelte a kezét: „Istenem, azoknak a férfiaknak nincs eszük!” (A hintó mellett két fekete ruhás férfit pillantottam meg. A szájuk mozgott, de hangot nem hallottam, nem értettem őket.) A nő bocsánatkérően nézett rám: „Nem haragszik, hogy későn érkeztem? Híveim sehol sem tudták önt megtalálni, ön meg nem keresett engem. A római

alighanem elhitette önnel, hogy megöltem magam. Remélem, most már nem hisz neki. Az más nő volt. Hiszen én csak hintón járok. Azt hiszem, megismeri a mi piros küllős hintónkat... nálunk gólyalábnak csúfolják."

Kinyitottam a számat, de csak azért, hogy teleszívjam magam esővel...

„Jól tette, hogy nem tartott a rómaival. Sosem szabadult volna többé onnan. Az emberek most is tűvé teszik magáért a várost, hogy a lány haláláért vádolják. Állítólag kívánta a halálát. De hiszen ez képtelenség... én majd tanúskodom ön mellett."

Buzgón egyetértettem. Könnyedén megérintett az ujjai hegyével, olyan leheletszerűen, mintha a kesztyűben nem ujjak, hanem langyos tavaszi levegő lett volna. „Megveszem azt a házat a tengernél — mondta. — Mit szól hozzá?” Örömmel beleegyeztem. Kinyújtotta kesztyűs kezét, és azt javasolta: „Indulhatnánk, elállt az eső.” Végre megkérdeztem: „Hová?” Csodálkozva megfordult: „De hisz velem jön. A major mellett vezető úton megyünk. A kutyák bejelentik haláloamat, hogy itt már senki se keressen. Aztán beszállunk a hintóba, én meg táviratozok haza, hogy küldjenek eléink pihent lovakat, és készítsenek vacsorát. Mondjuk, szalonnás rántottát és rumos teát... Istenem, hisz maga álmodozik! Még mindig arról a halott lányról gondolkozik? Főlősképpen gyötrődik. A világon mindennap annyi lány hal meg. Ne gondoljon többé rá, inkább kísérjen el az állomásra...” „Hová?!” Az esernyő alatt szemrehányóan mosolygott a szeme: „Remélem, tudja, hol a vasútállomás?” Felidéztem magamban az állomásra vezető utat — a Kórház utcán, a vásárcsarnokon keresztül, majd jobbra a jávorfasoron végig... Figyelmeztetett: „Öt perccel az esti gyors indulása előtt találkozunk az állomáson. Ott már nem találják meg a római embereit. Úgy eltűnünk a városból, mint az árnyék.” Közvetlenül a fülem mellett hallottam az esőre emlékeztető hangját: „A hintó várni fog ránk. Képzelve csak el: kettesben ülünk a hintóban, szabadon,

biztonságban. Nézzük egymást, térdünk egymáshoz ér. Sokáig vágtatunk majd az őszi földeken. Jusson eszébe, hogy adósom maradt egy mesével.”

A fékek felsikoltottak. A nő eltűnt a nedves üveg mögött, a katona sofőr kihajolt a lehúzott ablakon, és a fejét csóválta. Mulatságosan ugrottam félre, akár egy bohóc. A sofőr mérgesen kiköpött, aztán hirtelen beletaposott a gázba. Piszkos vízzel lefröcskölte a hirdető oszlopon mosolygó Mona Lisát. A tócsában papírdarabok, cigarettacsikkek úszkáltak, a víz piszkosan habzott. A szép firenzei hölgy titokzatos mosolygó szája körül szivárványosan terjengett a zöld olajfolt.

Ismét egyedül voltam.

Egy kicsit még szemerkélt.

A városháza boltíves ablakaiban csillárok ragyogtak. A zenekar Lohengrin nászindulóját játszotta. A nedves kövezeten látható volt a papírvirágokkal feldíszített autók tükröképe.

Úgy tekingettem körül, mint az örült, aki retteg az árnyékától is. Nagy nehezen eszembe jutott, mit mondott az imént a látomás-nő, a hang-nő. (Zavart az ablaktáblák nyikorgása, a sziszegő lángnyelvek, a távolodó kerézkörgés.) Vonat robogott el a közelben, a fűttye megriasztott. Szerencsére eszembe jutott, hogy még nincs este. Kerestem a térről kivezető utat, erőltettem az agyam, hogyan kerüljem meg a vaskerítéssel körülvett parkot. (Zavartak az emlékek, a vaskerítés meg az avar dombon álló templom.)

A nedves fekete aszfalton álltam, körülöttem galambok röpködtek. Úgy éreztem magam, mint a vak, akít hirtelen elhagyott a kísérője. Kétségbeesetten igyekeztem eltűnni a százados emberei elől, akik láthatatlanul leselkedtek rám valahol. Nem tudtam azonban, merre mozduljak, mert az emberek minden irányba siettek.

Abban a pillanatban hátulról valaki rám szólt:

— Bácsi... bácsi... elvesztett valamit.

Bambán néztem körül. Egy ázott kis manó, egy cigány-

gyerek, egy aprócska Savonarola. Barna kezecskéjében hófehér kesztyűt szorongatott, amelyet egy kicsit lespric-celt az eső.

Rámosolyogtam, mint a pajtásomra, és pénzt vettem elő. A zsebembe gyömöszöltem a kesztyűt, és elindultam a városháza felé. (A kesztyűt biztosan a lakodalmások közül vesztette el valaki.)

Mágnesként vonzottak a városháza fényei és a zene.

Úgy tántorogtam az autók között, mint egy részeg. Nem tudtam kikecmeregni a körből.

Végül egészen váratlan dolgot tettem.

Bementem a legközelebbi kocsmába, rendeltem három vodkát, és egyiket a másik után felhajtottam. Mellettem egy negyven év körüli kocsikísérő ült piszkos kockás ingben. Szőrös fekete kezében vastag falú söröskorsót tartott. Rám emelte zavaros tekintetét.

— Mi történt, fiú?

— Szörnyethalt az asszony.

Elkomorodott, az alsó ajka lefittyedt, beleköpött a szemétkosárba röpködő darazsak közé.

— Velem is ez történt — dünnyögte. — Tíz évvel ezelőtt.

Bambán meredt a mustárral leöntött dinnyehéjra, és azt mormogta:

— Úgy bizony, pajtás. Este még lepényt sütött, reggel meg már hideg volt... Amikor kihúzták a vízből, a szeme nyitva volt, egyenesen rám nézett. Híába néztem félre... mindig rám nézett... iszonyú volt a szeme, olyan világoskék, mint az... ég.

Lecsuklott a feje, elérékenyedésében nyáladzani kezdett.

Ügyetlenül hadonászott a sűrű, savanyú levegőben.

— A tengert is meginnám, pajtás... de azt az eget sohasem felejttem el.

Erős szőrös kezével megragadta az inget a mellemen, és rimánkodva kérdezte:

— Miért teszik ezt... fiú, mondd, miért?

Szemében tarka gránitkönyvek csillogtak.

Attól féltem, felemel a földről, és valahová a sarokba vág.

Aztán mintha csak valaki lehurrogta volna, megjuhászodott, legyintett, és megragadta a kicsorbult korsót.

Forró hideglelés hevített. Ujjaimmal nehézkesen dörzsöltem hűvös homlokomat. Hallottam még, hogy diáklányok pezsgőt keresnek. Egyikük rózsacsokrot tartott. Elviselhetetlenül tisztán világítottak ebben a piszkos le-bujban. Kellemetlenül éreztem magam a lányok jelenlé-tében, kerestem a kijáratot. Kijutottam a verandára, ahol hordók sorakoztak egymás mellett. Az üvegajtón át lát-tam a nedves kertet. A lécekkel borított falnál és a vad-szőlő alatt széles nyers deszkák feküdtek.

Leheveredtem a deszkákra, a kezem a fejem alá tet-tem, és lehunytam a szemem.

A hideg és a részegek nótázása ébresztett fel.

A csipkés szélű leveleket, a rozsdás csurgót meg a fel-hőket néztem, úgy emlékeztem vissza rájuk, mint egykor a kezdet kezdetén, amikor a lelkem még nem öltött fér-fitestet. Gyermekszemmel néztem a tárgyakat, láttam a dolgok eredeti, tiszta értelmét, amelyekre nem nyomták rá bélyegüket a keserű tapasztalatok. Körülúsztam a vi-lágomat, és ismét visszatértem oda, ahonnan elindultam. Elaludtam, és nyár végén ébredtem fel a fenyőfa deszká-kon a vörös nap sugarában, a szép hölgy suttogva írta le a kört, amelyet éppen bezártam. A múlt ismét jövővé vál-tozik, s a jövő a múltba vész. Felébredtem a sötétkék kö-römből a közös térbe, amelyet sötétkék körök milliói töltenek ki. (Csupán felületes, tökéletlen szavak kötik őket össze. Azért érzem most a magányt és a meg nem értést mélyebben, mint a szerelmet.)

Lika halála ébresztett fel.

Felültem, eltompult fejemet a durva falhoz támasztot-tam.

A távolban az alacsony kerítés fölött és a villa alakú fa koronájában nagy esti nap lángolt. Tompa indiai vö-rös színben világított, amely a régi mesterek képeire em-lékeztetett.

A seregélyek elviselhetetlenül rikácsoltak. A huzat savanyú pinceszagot hozott.

Fehér kötényes pincérnő lépett ki a verandára. Bámulta az eget, s a tüdejét szellőztette. Kocsmasápadt volt, csak a szeme lángolt sötéten, mint a cigány Vénuszé.

Gyerekkori ismerősként nézett rám.

— Magát is felébresztette az ordítózás?

— Igen.

Mellém ült a nedves deszkára.

Táguló orrlyukkal szívta be a friss levegőt.

Mély lélegzetvételei szomját oltó csikóra emlékeztettek.

— Szombaton mindig bolondokháza van itt.

— Megviseli az idegeit, ugye?

— Nem is annyira az idegeimet, mint a lábamat. Egy lónak is sok, ahogy fáj.

Levetette a cipőjét, és élvezettel mozgatta fáradt lábát.

— Ketten a rendőrségtől keresték magát. Azt mondtam nekik, hogy nem láttam.

— Jól mondta.

— Mit követett el?

— Megszöktem a börtönből.

Elnevette magát.

— Éppen...

— Nem hiszi?

— Egy szavát sem.

— Miért?

— Mert ismerem magát. Itt katonáskodott a városban, amikor én itt voltam tanulólány.

Rámeredtem, és találgattam, honnan ismerhet... a templomból... az utcáról... a parkból?

— Egyszer vasárnap együtt volt itt az apámmal. Két ezüst sávja volt. Még arra is emlékszem, hogy éppen esett.

Az ördögbe... igaza van. Egyszer jártam itt a bizánci hölgy kopasz fejű kocsisával. Az ablakon keresztül láttuk a fehér abroszt fejükre terítő falusi asszonyokat.

Azt hiszem, rumot ittunk, s én már akkor sejtettem benne a kutyaugatást és a halált.

Sokáig haboztam, míg végül rászántam magam a kérdésre:

— Hogy van a kisasszony?

— A kisasszony? Jól van. Tavaly ment férjhez, és most gyereket vár.

— Jár még ide?

— Minden vasárnap. Holnap is találkozhatna itt velem.

Álnok lehetőséget villantott fel, sátáni kísértésbe ejtett. Ismét a saját szememmel láthatom a piros kerekű hintót, az őszbe menekülő bizánci hölgyet, az előttem álló nőt, aki feltámadt halottaiból. Maradhattam volna, engedhettem volna a kísértésnek.

Felálltam.

Fejem szédült.

— Rosszul érzi magát? — kérdezte a lány. — Hozok valamit.

— Nem, köszönöm, fölösleges. Csak azt mondja meg, merre mehetnék el innen... de nem a söntésen keresztül.

A lány készségesen felkelt.

— Várjon egy kicsit, hozom a kulcsot.

A zöld kapuhoz vezetett. Kimentem a macskaköves szűk sikátorba a sárguló galagonyabokrok közé. (Az apró pirosbogyók a berkenyére emlékeztettek meg a tengerhez repülő rynchával háztetőkre.) Mintha valahol zongora trillázott volna. Természetellenesen gyorsan róttam a göröngyös, repedezett járdát. Egy-másik földszinti ablak tárva-nyitva volt, de én sem jobbra, sem balra nem néztem. Félttem, hogy valamelyik szobában a százados emberei leskelődnek, és egyetlen pillantásukkal örök fogságba vetnek.

A járda mellett képződött nagy tócsában visszatükröződött a kihunyó indiai nap. Szemben velem fekete ruhás asszonyok jöttek. Kitértem előlük, befordultam egy mellékutcába, és nagy ívben a városon túl megkerültem a kórházat. A zsidó temető mellett lementem a csatorná-

hoz. A partról belenéztem a vízbe, s úgy tetszett, hogy a piszkos zöld moszat között tiszta macskaszemeket láttok.

... Bementem a ruhatárba. A fekete klottköpenyes nő kíváncsian méregetett vastag szemüvegén keresztül. Tanácstalanul néztem rá, mert nagyon hasonlított egyikre azok közül az asszonyok közül, akikkel az imént találkoztam az utcán.

Odanyújtottam neki a fehér kesztyűt.

— Kérem szépen, eltenné ezt a kesztyűt? Egy fiatal nő jön majd érte.

Mindkét oldalról jól megnézte, majd megkérdezte:

— Adjak számot?

— Nem... a nő nemsokára érte jön.

— Hogy néz ki?

— Könnyen megismeri. Tetőtől talpig szeplős.

A váróteremben két fekete ruhás férfit láttam. Az oszlop mögé bújtam, figyeltem, mit csinálnak. A kijárat közelében álltak, nem vettek észre, és éppen ez nyugtalanított.

Mit akarnak azok ketten?

Nem a római emberei véletlenül?

Átbújtam a korlát alatt, s a sínek mentén kimentem a szántóföldre. A jelzőblokk lámpái hideg fényben lángoltak.

Letértem az agyagos mezei útra.

A szürke vályogföldön és a kormos bogáncson bandukoltam. A napot már nem láttam, csak rózsaszín fénye verődött vissza a berkenyeleveleken. Keresztülmenve a szőlőkön, kijutottam a fehér aszfaltútra.

A szeles alkonyatban telefondrótok zúgtak fölöttem... Valami kitérőlheterlent, elmúltat. A mezei úton egy kisflú lépked az ég felé. Arany-, ezüst- és bronzhegyek. A világ végén magasodó hegyek, az utolsó ítélet hegyei...

A rónán vészjóslóan fűtyült a gyors. Kivilágított ablakai elsuhantak a fák között, s eltűntek a kanyarban. Az egyik ablakban nagy ikonszemű nő áll, tenyerét az

üvegre tapasztja. Búcsúzik a nyártól, a szabadságtól vagy az élettől? Ki tudja...

A sötétkék égen sötét felhő úszik, olyan, mint egy delfin, amely sárga labdát tart a pofájában.

Távol a dombok fölött, a t.-i határban tűz lobog. A tűz mellett egy öregember ül, kezével érthetetlen jeleket rajzol a levegőbe.

Üzenetet, kérést vagy figyelmeztetést?

Megállítottam egy közeledő autót.

Két fekete ruhás, fehér keménygalléros férfi ült a kocsiiban. Meghökkenve néztem rájuk, elállt a szavam. Süketnéma módjára mutogattam, hogy nem, de nem értettek meg. Sajnálkozva néztek rám, és tessékeltek befelé.

Végül is beültem a kocsiba, de úgy éreztem, mintha letartóztattak volna.

A férfiak jelentőségteljesen egymásra néztek.

Szölők és kivilágított házak között száguldottunk. A sötétben fel-fellobbant a tűz, az égő fa, a pogány isten bosszúálló ábrázata.

A visszapillantó tükör alá erősített vékony gumin majom himbálózott. Az volt az érzésem, hogy az én gonosz majom-démonom hahotázik benne. (Nagy, kidülledt hassal rajzolta az üvegre a bizánci hölgyet.)

Lehunytam a szemem, és összeszorítottam a fogam.

Kis idő múlva körülnéztem.

Mögöttem a tavaszi hegyek és a tiszta zöld hó felé távolodott az út fehér szalagja. Tudtam, hogy soha többé nem indulok el rajta.

161466

Megjelent a Magyar Népköztársaság és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság közös könyvkiadási egyezményének keretében. Készült 3600 példányban az Európa Könyvkiadó, Budapest részére a Madách Könyvkiadó, Bratislava gondozásában.

ANDREJ CHUDOBA

EGY NYÁR A SZEPLŐS SZÜZZEL

A mű eredeti (szlovák) címe Leto s pehavou pannou.
A Slovenský spisovateľ, Bratislava, 1974-es kiadásából
fordította Kopasz Csilla.

A burkoló- és kötésterv Peter Danay, a grafikai elrendezés
Varga Lajos munkája. Első magyar nyelvű kiadás.

Kiadta a Madách Könyv- és Lapkiadó n. v., Bratislava 1977.
Oldalszám 207. Felelős szerkesztő Olexo Anna.

Nyomta a Pravda, az SZLKP Nyomdakombinátja, Pravda Nyom-
davidállalat, Bratislava.

Szerzői ívek száma 11,20. Kiadói ívek száma 11,61.
SÚKK sz. 913/I-1973. Összpéldányszám 4800,
ebből 3600 példány az Európa Könyvkiadó,
Budapest részére készült a Magyar Népköztársaság
és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság közös
könyvkiadási egyezményének keretében.